וחזיטה

מבט חדש על נפלאות התורה

ראש השנה תשע"ח

א.מכתב לר"ה

ב.שיעור חודשי באנגלית לחודש אלול

ג. עיון בתורות "תקעו" בלקוטי מוהר"ן

ד. עבודת האילתורים-התוועדות הכנה לסליחות

ה.דבר יום ביומו ומאמר "לטעום מעץ החיים"

שיעורי השבוע בנגלה, קבלה וחסידות
מאת הרב יצחק גינזבורג שליט"א

לקבלת השיעורים - itiel@pnimi.org.il

בס״ד ערב ראש השנה תשע״ח

מכתב לראש השנה

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו לטובה, שלוחה ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, לכל אחד ואחת מישראל בכל מקום שהם.

תשובה שלמה וגאולה שלמה

בראש השנה מתחילים עשרת ימי תשובה, ומסתיימים ביום הכיפורים שבו ה׳ מבשר לנו ״סלחתי כדבריך״[א]. בזכות התשובה באה הגאולה, כדברי הרמב״ם ״אין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הם נגאלין״[ב].

בנוסח התפילה שבכל יום, אומרים ״החזירנו בתשובה שלמה לפניך״. ברוך ה׳, אנחנו בדור של תשובה, אך עלינו להמשיך ולהגיע בע״ה לתשובה **שלמה** והקב״ה ישלח לנו גאולה שלמה מהרה[ג].

שלמות היא בצירוף הממד החיצוני והפנימי, כמו האדם השלם בגוף ונשמה. בנוגע לתשובה, החיצוניות היא **תשובה מיראה**. לא מדובר ביראת העונש – שאינה מניע רצוי ככלל, ובמיוחד אינה מתאימה לדורנו – אלא ביראת שמים חיובית שמכוחה היהודי שומר תורה ומצוות, מקיים את דבר המלך. אך אין להסתפק בכך אלא להגיע לממד הפנימי, **תשובה מאהבה** שבה אנו מתייחדים עם ה׳, ״אני לדודי ודודי לי״[ד] כמו חתן וכלה.

בתשובה מיראה, האדם דואג בעיקר לעצמו, בארבע אמות שלו, לצאת ידי חובה בכל המוטל עליו – תשובת הפרט, היחיד. אך בתשובה מאהבה האדם דואג (קודם כל) לכל עם ישראל, שיתקדש שם שמים בקיום התורה של הציבור כולו, כולל מערכות השלטון הרחבות ביותר –

[א] רש״י דברים ט, יח: ״בו ביום נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה ואמר לו למשה ׳סלחתי כדברך׳. לכך הוקבע למחילה ולסליחה״.

[ב] הלכות תשובה ז, ה.

[ג] הביטוי ״תשובה שלמה״ נמצא בתפלת עמידה (בברכה חמישית) בכל הנוסחים. הביטוי ״גאולה שלמה״ נמצא גם הוא בכמה נוסחים בתפילת עמידה (בברכה שביעית). לכל הנושא ראו בהרחבה עושים תשובה (דברים שנאמרו עבור רשת כאן-מורשת).

[ד] שיר השירים ו, ג. **אני לדודי ודודי לי** ראשי תבות **אלול** (אבודרהם, סדר תפילת ראש השנה). סופי התבות הן ארבע י, רמז לארבעים יום מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים.

תשובת הכלל, הציבור. אכן, תשובת הפרט ותשובת הכלל צריכות זו לזו ומשלימות זו את זו, "פרט שהוא צריך לכלל וכלל שהוא צריך לפרט"[ה].

אלו גם שני הממדים של הגאולה: גאולת היחיד, "קרבה אל נפשי גאלה"[ו], וגאולת העם כולו להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש"[ז], מלכות ישראל בדרך התורה, מלכות שהיא "לאור גויים"[ח], "והלכו גוים לאורך"[ט].

המחול הגדול

בהפטרת ראש השנה, העוסקת בתשובה שלמה וגאולה שלמה, אנו קוראים "אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל"[י]. המָחוֹל מקיף את כל ימי הדין, הרחמים והסליחות, שהרי בט"ו באב וביום הכיפורים "בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים"[יא] – ימי שידוכין הרומזים גם לחתונה של הקב"ה וכנסת ישראל, "ביום חתונתו וביום שמחת לבו"[יב]. המחול הגדול מגיע לאחר **מחילת** עוונות, שאז אין דבר החוצץ בין ישראל והקב"ה, כמו השמחה העצומה בחג הסוכות לאחר הטהרה ביום הכיפורים.

מורנו רבי ישראל בעל-שם-טוב – שממנו החל במיוחד להתנוצץ אור התשובה והגאולה – לימד שסוד המחול הוא בקירוב וריחוק, כדרך הרוקדים שעושים צעד אחד של התקרבות כלפי פנים, וצעד אחר של התרחקות כלפי חוץ, כאשר גם הפסיעה החוצה נועדה להביא להתקרבות מחודשת, תענוג אין סופי[יג].

[ה] אחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן.

[ו] תהלים סט, יט. ואמר הבעל-שם-טוב "קרבה אל נפשי גאלה, כי קודם שיתפלל על גאולה כללית צריך להתפלל על גאולה פרטית לנפשו" (תולדות יעקב יוסף פרשת שמיני אות א).

[ז] שמות יט, ו.

[ח] ישעיה מט, ו.

[ט] ישעיה ס, ג.

[י] ירמיה לא, יב.

[יא] משנה סוף מסכת תענית.

[יב] שיר השירים ג, יא. ובמשנה שם: "ביום חתונתו זה מתן תורה", ובפירוש רבי עובדיה מברטנורה "יום הכיפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות". וראה פירוש תפארת ישראל למשנה שם, ובספר 'הזמן הפנימי' במאמר 'אבינו מלכנו דודנו'.

[יג] הוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) אות מ: "שאחר פנים בפנים וקירוב מוכרח להיות הסתר, בכדי שאזי דוקא יוכל לבא לבחינת פנים בפנים בקירוב יותר, וכדרך הריקוד שמתקרבים וחוזרים ומתרחקים". "תענוג תמידי אינו תענוג" (כלשון הבעש"ט), אבל תענוג המחול מתחדש תמיד, והרמז: **בתולה במחול** עולה **תענוג**.

כך גם בתשובה מאהבה, תשובה פנימית: מתברר למפרע שכל החטא והריחוק היה רק צעד החוצה בתוך המחול הגדול, צעד שמאפשר את ההתקרבות המחודשת בצמאון רב ובכח גדול, ולכן בתשובה מאהבה הזדונות נהפכים לזכויות ממש[ד].

וכמו שהדבר בתשובת היחיד, כך הוא בתשובת הציבור, שהיא התשובה הפנימית מאהבה (כמבואר לעיל): בדורות האחרונים נדמה שעם ישראל לקח צעד אחורה ביחסיו עם הקב"ה, רבים עזבו מקור מים חיים והלכו לחפש בורות נשברים, והנהגת הציבור ככלל נעשתה מתוך ניכור לאמונת ישראל ותורתו. אבל ברוך ה' אנו רואים בעינינו את הצעד קדימה, בתהליך תשובה מופלא ההולך וגדל. ככל שהתשובה תהיה שלמה יותר, מאהבה רבה ופנימית, כך נראה כיצד גם הריחוק לא היה אלא צעד אחד במחול הגדול של חיבור ישראל והקב"ה.

סימנים טובים

כמנהג ישראל, נזכיר סימנים טובים במניין השנה, **תשע"ח**. נפתח בראשי התבות: **ת**הא **ש**נת **ע**ולם **ח**דש, שנה בה נזכה להתחדשות אמתית, לפרט ולכלל, "ותחדש פני אדמה"[טו] בגאולה שלמה מהרה.

נמשיך בגימטריא: **תשעח** עולה **בקש שלום**, "סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ"[טז]. שלום אמתי קשור לשלמות, ולכן נהפוך את המלים "בקש שלום" (בשינוי סדר האותיות) ל-**בקשו שלם**, בקשו את השלמות, ובגימטריא: **בקש שלום** = **בשלמות**, בקש שלום במדת השלמות.

ונסיים בצמד רמזים: **ת**הא **ש**נת **ע**ת ל**ח**ננה, **ת**הא **ש**נת **ע**פרה **י**חננו – לפי הפסוקים "אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד. כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ"[יז]. כאשר נוהגים במדת הענוה והשפלות, כדברי אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר"[יח], מתקשרים לקדושת ארץ ישראל באמת, "עפרה יחננו", וזוכים ל"עת לחננה" בגאולה שלמה מהרה.

אולם יש גם עפר שלילי, עפר של עצלות ועצבות, יאוש וחוסר מעש, מעלים אבק מרוב יושן. מהעפר הזה עלינו להתנער, "הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי"[יט]. הקב"ה מעורר אותנו, "עוּרִי עוּרִי"[כ], אבל

[ד] ראה יומא פו, ב. זוהר ח"א קכט, ב. אגרת התשובה ח.

[טו] תהלים קד, ל.

[טז] תהלים לד, טו.

[יז] תהלים קב, יד-טו. נושא זה התבאר בהתוועדות ח"י אלול תשע"ז. האזינו כאן לשיר אתה תקום.

[יח] בראשית יח, כז.

[יט] ישעיה נב, ב.

[כ] שם פס' א.

יש התנערות פנימית שעלינו לנער את עצמנו, "כאותה תרנגולת המנערת עצמה מן העפר"[כא], בהתנערות עצמית שיש בה התחדשות ושמחה, "תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי"[כב].

נחזור ונברך את כולם בשנה טובה ומתוקה!

[כא] בראשית רבה עה, א: "אמר רבי אחא כהדא תרנגולתא דמנענה גרמה מן קיטמא".

[כב] תהלים קג, ה.

י״ב אלול ע״ז – מעינות, ירושלים

הכנה לשנת תשע״ח

שיעור חדשי באנגלית – חדש אלול

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט״א[כג]

א. הבסיס המתמטי של ה׳תשע״ח (5778)

ערב טוב, ובקר טוב לכולם באמריקה. כיון שאנחנו בחדש ההכנה לראש השנה, נקדיש את השיעור להכנה לשנה החדשה – נתבונן ברמזים בתורה השייכים לשנה החדשה וננסה להבין איך הם יכולים לעזור לנו להתכונן לשנה החדשה.

נתחיל עם כמה תופעות מתמטיות ומשם נעבור לדבר על נשמה מאד חשובה – אחד מגדולי ישראל – ששייכת לשנה הבאה עלינו לטובה ומה שאנחנו יכולים ללמוד ממנה.

5778 – משולש 107

השנה הבעל״ט היא 5778 – אנחנו כעת בסוף שנת 5777 – ולפ״ק שנת 778. הדבר הראשון שרואים במספר זה, לפי תורת המספרים, שהמספר 5778 הוא משולש – המשולש של 107, סכום כל המספרים מ-1 עד 107. אם כן, יש לנו מספר מאד משמעותי נוסף שקשור לשנה החדשה – 107. צריך להתייחס גם למספר המלא, 5778, וגם לבסיס המשולש 107. 107 עצמו הוא מספר ראשוני, וכאשר מחשבים מ-1 (יש שתי שיטות, אם הראשוני הראשון הוא 1 או 2, אבל לפי ההגיון הפשוט, והשיטה המקובלת מאז, הראשוני הראשון הוא 1) זהו הראשוני ה-29. סכום כל הראשונים עד 107 הוא 1372, 2^2 כפול 7^3 – מספר חשוב בקבלה. אז יש סט שלם של מספרים שקשורים לשנה החדשה, 5778.

״אנכי הוי״

107 שוה שתי המלים הפותחות את עשרת הדברות, ״**אנכי הוי**״. עשרת הדברות חוזרות פעמיים בתורה – בחומש שמות ובמשנה תורה, שם מתואר שוב מעמד הר סיני ומתן תורה. בעשרת הדברות עצמן שתי המלים הללו, ״אנכי הוי״, מופיעות פעמיים – גם בדבור הראשון וגם בדבור השני – כך שהביטוי חוזר ארבע פעמים בשתי ההופעות של עשרת הדברות, ביתרו ובאתחנן.

הביטוי נמצא עוד פעם אחת בכל התורה, כאשר ה׳ שולח את משה להוציא את עם ישראל ממצרים ולתת את התורה. משה לא היה מרוצה מהשליחות, ואחרי שהוא התווכח עם ה׳ שבעה ימים כי הוא לא רוצה לקבל את השליחות – שליחות קשה – הוא אמר שאם ה׳ רוצה לגאול את עם ישראל שישלח כבר את המשיח, כי הוא יודע שהוא לא יכניס את עם

[כג] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

ישראל לארץ. בסיום הויכוח ה׳ אומר למשה ״מי שם פה לאדם וגו׳״ – מי נתן לאדם את חוש הדבור והשמיעה וכל החושים? – ״הלא אנכי הוי׳״. זו ההופעה הראשונה של הביטוי הזה בתורה, כשה׳ שולח את משה רבינו לגאול את עם ישראל ולתת לנו את התורה, ואחר כך הוא חוזר פעמיים בשתי החזרות של עשרת הדברות. הפעם הראשונה באה לפני ארבע הפעמים נוספות (היחס הידוע בתורה של א:ד).

יש שתי דרכים לומר ׳אני׳ בלשון הקדש – ״אני״ ו״אנכי״. ״אני״ מבטא יותר ענוה ועדינות ו״אנכי״ מבטא רוממות. יש הרבה פעמים בתורה ״אני הוי׳״, אבל ״אנכי הוי׳״ מופיע רק בחמש הפעמים האלה, רק בשני ההקשרים שונים – הראשון בשליחות משה והשני בעשרת הדברות.

מגן דוד

לא נדבר על כל הגימטריות של 107, יש הרבה משמעויות במספר זה[כד], אבל יש עוד גימטריא חשובה חוץ מ״**אנכי הוי**׳״. הביטוי הוא ״**מגן דוד**״, בו חותמים אחת מברכות ההפטרה – ״ברוך אתה הוי׳ מגן דוד״. היום אנחנו מכירים את המגן דוד כסמל, שלא נכון להתייחס אליו כסמל (ב-**ה** הידיעה) של העם היהודי, אבל הוא סמל חשוב ורב-משמעות.

לא נקדיש את השיעור הזה למשמעויות של מגן דוד, אבל רק נשוה בין הגימטריא של ״**מגן דוד**״ ו״**אנכי הוי**׳״. יש להתבונן ולראות את ״אנכי הוי׳״ מתגלה מתוך המגן דוד, הצורה היחודית שאומרת ״תוכו כברו״ (תכונת העצמות, ״אנכי הוי׳״), כמבואר אצלנו במקום אחר. ״**אנכי הוי**׳״ בהכאה פרטית = **נפש**, ״**מגן דוד**״ בהכאה פרטית = **מלבוש** (**חשמל**) – צורת המגן דוד היא מלבוש לנפש (של כל ההויה כולה), ״אנכי הוי׳״. זאת אומרת שזו שנה של התעמקות בסוד המגן דוד.

הזכירו (בהקשר לספר ״לחיות במרחב האלקי״) את שש המצוות התמידיות, שיוצרות את המרחב האלקי – גם המגן דוד הוא בעל שש קדקדים שיוצרים כוכב והם המקבילות לשש המצוות התמידיות. השנה הקרובה היא שנה של התעמקות והתעצמות, שכל יהודי צריך להזדהות עם צורת המגן דוד, וגם עם הפשט של ״[ברוך אתה ה׳] מגן דוד״ – שה׳ הוא המגן של דוד. אנחנו מחכים שדוד יופיע מחדש בתור המשיח. ה׳ הוא המגן של דוד מלכא משיחא, ותודעה של מגן היא אור מקיף – ה׳ מקיף את דוד ומגן עליו. הדבר העיקרי שמתפללים עליו בראש השנה הוא שה׳ יופיע כמלך בכל העולם (״והיה הוי׳ למלך על כל הארץ״), שכולם יכירו בו, על ידי מלך המשיח.

[כד] רמזים נוספים של 107: ״[רכב אלהים רבתים אלפי שנאן] **א-דני בם** [סיני בקדש]״ (אותו שם א-דני שיושב ״**על כסא רם ונשא**״, כדלקמן הערה כו; מס״ת אברה**ם**-יצח**ק**-יעק**ב** יוצא שם קדוש **בקם**, אבל יש גם צירוף של האות הרביעית בכל אחד – האות הרביעית של אברה**ם** היא החידוש מברית המילה שלו (קשור ל״רובע״) – ואז מקבלים **הקב** (צירוף **קב״ה**, **קדוש-ברוך-הוא**) בגימטריא 107; **ביצה**-**צביה**; **גלעד**.

לחזור לשנת תקס״ה ולשנת תרע״א (המשולשים הקודמים)

נאמר עוד משהו: אם השנה הזו היא המשולש של 107 – המספרים המשולשים הם סדרה, ו-107 הוא הבא בתור בסדרה אחרי המשולש של 106 שבא אחרי המשולש של 105 וכו׳. אם רוצים להתבונן בשנת 5778 צריך להזכר מה קרה בשנת 5671, המשולש של 106. אחר כך, אם הזכרון מספיק חזק, לנסות להזכר מה קרה 106 שנה קודם, **תקס״ה**, 5565, המשולש של 105.

אני לא חושב שמישהו כאן היה אז בעולם, כדי לזכור מה היה לפני 107 שנים, בטח לא לפני 213 שנים. הכי טוב להזכר דרך התורה – כל שנה התורה מתחדשת. לזכור את העבר היינו לזכור את חידושי התורה שה׳ גילה דרך הצדיקים בשנים האלה. השנה הבעל״ט היא שנה טובה ללמוד את המשך תרע״א של הרבי הרש״ב – התורה שהתגלתה בשנת 5671, המשולש של 106, המשולש הקודם, ואם רוצים לחזור עוד משולש אחד אחורה, למשולש 105, כדאי ללמוד את שני הכרכים העבים של מאמרי אדמו״ר הזקן משנת תקס״ה. בפרט למי שקרוב לחב״ד מומלץ לעשות זאת, ואם אתה רוצה לעשות זאת על צד הטוב ביותר אפשר לנסוע לרוסטוב וללמוד שם את המאמרים של הרבי הרש״ב משנת תרע״א, המשולש הקודם, ואפשר לנסוע להאדיטש וללמוד שם את הכרכים של החסידות שאדה״ז אמר לפני שני משולשים.

זו סדרה גיאומטרית של מספרים צורניים – יש מספרים משולשים, מספרים מרובעים ומספרי השראה (ועוד).

יחס לשנה שלפני שנתיים

נתקדם עוד צעד: אחרי שמנסים להזכר בדברים, אולי מישהו כאן זוכר מה שדברנו לפני שנתיים, בתחלת שנת 5776. אני לא רואה אף אחד קופץ מהכסא, אבל לפני שנתיים הסברנו ש-5776 הוא גם מספר מיוחד – מרובע, רבוע של 76. ההפרש בין שני המספרים האלה – 76 ו-107 – הוא גדול. אז יש לנו נוסחא מתמטית, שצריך לנסות להבין. אפשר לנסות להסביר ב-24 שעות, מי שמצליח יקבל שלשה ספרים חדשים של גל עיני לפי בחירתו מאלה שנמצאים במלאי. השאלה היא באיזה תדירות – האם יש נוסחה מתמטית – יופיע מספר מרובע שבתוספת 2 יתן משולש של מספר אחר.

5776 הוא 76 ברבוע וכעת 5778 הוא 107 ברבוע. מתי הפעם הקודמת בהיסטוריה היתה תופעה כזו? צריך ללכת אחורה להיסטוריה הרחוקה, להזכר בדור שיצחק יעקב ויוסף היו בעולם – שנת 2209 היא 47 ברבוע ושנת 2211 היא משולש של 66. זו היתה הפעם האחרונה בהיסטוריה שהיתה בדיוק אותה תופעה. משנת 2211 עד השנה, 5778, לא היה שוב. מתי היתה כזו הופיע קודם? צריך לחזור לדורו של אדם הראשון, לא בגן עדן אלא לאחר מכן – כל ההופעות הקודמות הן בחיי אדם הראשון. שנת 169 היא 13 ברבוע ושנת 171 היא המשולש של 18. אם חוזרים אחורה יש 64, 8 ברבוע, ו-66, 11 במשולש. לפני כן יש 4, 2 ברבוע, ו-6, 3 במשולש. לפני כן יש 1, 1 ברבוע, ו-3, 2 במשולש. אם כן, השנה הבעל״ט היא

פעם ששית בהסטוריה שהתופעה הזו מתרחשת. בשביל להגיע לפעם השביעית צריך לחיות הרבה – בערך 70,000 שנה. לא נאמר בדיוק – כדי לגלות איך מחשבים...

נוסחת השנים

[השלמה[כה]:] כדי לחשב בדיוק מתי תקרה התופעה הבאה של שני מספרים שלמים שההפרש ביניהם הוא 2 והראשון מספר רבוע והשני מספר משולש צריך להשתמש בתחום במתמטיקה הנקרא פונקציות רקורסיביות (recursive functions). בואו נראה כיצד עושים זאת:

נרשום את המספרים שכבר מצאנו בטבלה:

מספרים רבועים	מספרים משולשים
1	3
4	6
64	66
169	171
2209	2211
5776	5778

כעת, נכתוב את האינדקס של כל מספר בטבלה הנ"ל, כלומר נכתוב את השרש של כל רבוע במקום הרבוע וכן את "שרש" המספר המשולש. נקבל את הטבלה הבאה:

מספרים רבועים	מספרים משולשים
$2^2 = 4$	$\triangle 3 = 6$
$8^2 = 64$	$\triangle 11 = 66$
$13^2 = 169$	$\triangle 18 = 171$
$47^2 = 2209$	$\triangle 66 = 2211$
$76^2 = 5776$	$\triangle 107 = 5778$

כעת, אם ננסה למצוא חוקיות בין המספרים הללו נמצא שיש כאן שתי סדרות (השזורות זו בזו) של מספרים.

זאת אומרת שהשנה הבאה היא שנה טובה ללמוד תורת המספרים. במיוחד recursive functions, יעד לשנה הקרובה למי שאוהב מתמטיקה.

[כה] מופיע בפירוט ובבהירות בגרסה האנגלית של השיעור – ועוד לאלוק מילין בע"ה להשלים גם בגרסה העברית.

זהו החלק הראשון של השיעור שלנו הערב.

ב. רמזי תשע"ח (778)

חלק שני הוא רק להתבונן במספר הקטן של השנה, בלי האלפים – שנת 778, **תשע"ח** – מספר הרבה יותר קטן, שאפשר לומר עליו הרבה יותר דברים. יש הרבה דברים בתשע"ח, ואנחנו נתבונן כעת רק בשלשה דברים:

בתחלה נתבונן בשתי גימטריאות פשוטות ואחר כך בעוד גימטריא – שם של אחד מגדולי ישראל, אותו נדגיש ונעשה פרצוף מהדברים שאנחנו יכולים ללמוד ממנו בשנה הבאה.

"פקד פקדתי"

הגימטריא הראשונה של **תשע"ח** היא גימטריא מאד משיחית – שתי מילים שהן סיסמת הגאולה של יציאת מצרים, "**פקד פקדתי**". דברנו על שליחות משה, שמונה לגאול את עם ישראל ממצרים. אלה שתי המלים שהוא אמר לבני ישראל בשם ה' כשבא לגאול אותם. שרח בת אשר שמעה מיעקב אבינו ששתי המלים האלה הן סיסמת הגאולה שבה נבחן הגואל – "פקד פקדתי", הגיע הזמן לגאול את עם ישראל. "**פקד פקדתי**" בגימטריא **תשע"ח**, זו גימטריא מאד יפה, שמראה שלשנה הקרובה יש את הפוטנציאל להיות שנת "**פקד פקדתי**", שנת הגאולה.

[השלמה: "**פ**קד **פ**קדתי" במדרש על הגאולות כנגד האותיות הכפולות **מנצפך** היינו סוד גאולת האות **פ**, גאולת מצרים; הגאולה העתידה היא גאולת ה-**צ** הכפולה, "**צ**מח **צ**דיק", אך לפי ההלכה גאולת מצרים תשאר גם לעתיד לבוא וממילא ישאר גם ה"פקד פקדתי". **פ-פ**, כמו "**פ**ה אל **פ**ה", משה רבינו, מה ש"הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". בקבלה, השרש **פקד** הוא סוד שם **קפד**, אחורי שם **עב** דחכמה. **משה** בקבלה הוא **קפד-קסא** ו**אהרן** הוא **עב-קפד**, אז "**פקד פקדתי**" היינו **קפד** של משה ו-**קפד** של אהרן, מתאים לחברות – "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד".]

"בקש שלום"

ל-778 יש הרבה גימטריאות בתורה[כו], ונבחר רק עוד ביטוי אחד, שיכול לתת לנו כיוון מה אנחנו יכולים לעשות כדי לעורר את הגאולה – הגאולה חייבת לבוא מלמעלה, אבל אנחנו צריכים לפעול ב"אתערותא דלתתא" שהקב"ה ירצה להביא את המשיח.

[כו] חוץ משלש הגימטריאות שהמנויות בפנים, אפשר להשלים בקצרה לעשר גימטריאות:
"**אמת נכון הדבר**". ההקשר של הביטוי בפסוק אינו חיובי, אך ודאי שגם בקדושה – ומה עוד ש"מרובה מדה טובה כו'" – יש "**אמת נכון הדבר**". "'דבר הוי' זו הלכה" "'דבר הוי' זו נבואה" "'דבר הוי' זה הקץ" – **בראשית** בגימטריא **שלשה דברים יחד** כאשר לגבי כל אחד משלשת הדברים "**אמת נכון הדבר**".

הביטוי הכי חשוב בתנ"ך של סדר עבודת ה' מורכב משלשה שלבים הוא – "סור מרע, ועשה טוב, בקש שלום [ורדפהו]". שלשה אלה הם מלמטה למעלה. כשחוזרים בתשובה אל ה' בחדש הזה הדבר הראשון הוא עזיבת החטא, "סור מרע". זה השלב הראשון של התשובה, אבל הוא רק הקדמה; אחרי עזיבת החטא אפשר לקיים מה שבאמת ה' רוצה – "עשה טוב", לכן עוזבים את הרע כדי שיהיה אפשר לעשות טוב; אבל לא די בכך, המטרה היא להגיע ל"בקש שלום" – לא רק "עשה טוב" בעצמך אלא חבר נשמות ביחד, "בקש שלום", במיוחד נשמות מתנגדות, שצריך להביא אותן לעשות שלום. כדי לעשות שלום אדם צריך לבקש שלום ולרדוף אחריו – "ורדפהו". זו תכלית עבודת ה' עוד יותר מאשר "סור מרע ועשה טוב" – "**בקש שלום**" עולה 778. אם כן, זו העבודה שלנו בשנה הקרובה – "בקש שלום". על ידי עבודת "**בקש שלום**" שלנו מלמטה נעורר את ה' לומר מלמעלה "**פקד פקדתי**".

ג. פרצוף הלימוד מרבי יהושע בן חנניה

רבי יהושע בן חנניה – תנא מבקש שלום

כעת נאמר מי היא הצדיק הגדול ששמו שוה בדיוק 778. אם המספר הזה עולה "**בקש שלום**", עלי לחפש צדיק שאני מיד מזהה כמבקש שלום. היום מבקש שלום נקרא פציפיסט.

"**על כסא רם ונשא**" – ביטוי שמופיע בתחלת פ"ו בישעיהו, מרכבת השרפים שבעולם הבריאה (בעוד מרכבת יחזקאל היא בעולם היצירה). פ"ו בעצם היה אמור להיות הפרק הראשון בספר כי בו הוא קבל את הנבואה. "א-דני ישב על כסא רם ונשא" רומז להמלכת ה' למלך (אד' הוא שם המלכות) בראש השנה של שנה זו.

"**באו נשתחוה**". אדם הראשון אמר "באו נשתחוה ונכרעה" לכל הבריאה ביום שנברא, ראש השנה, ובפרק שירה היינו "שירת הכלבים". בכל דור יש אדם הראשון, יש צדיק יסוד עולם שנבדל מהדור – יחסית אליו כולם חיות (כידוע שאדם באצילות ועולם החי הוא עולם הבריאה, "וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה"), והוא פונה לכולם ואומר "באו נשתחוה". יש פה שני דברים, ווארט חשוב – "באו" אלי, ואז כולנו "נשתחוה" לה'. לגבי התקשרות לרבי זו התבוננות מאד חשובה, שהרבי מזמין את כולם לבוא אליו כדי שנשתחוה כולנו יחד. דומה לשני הנסים של בית המקדש – "עומדין צפופין, ומשתחוים רווחים". "באו" כמו "אל חי בקרבכם", מועט המחזיק את המרובה, שכל עם ישראל התכנס בין שני בדי הארון – כולם מתכנסים אצל הצדיק – ו"נשתחוה" היינו "משתחוים רווחים". "עומדים צפופים" הוא בטול דאבא, "בטול במציאות", ו"משתחוים רווחים" הוא בטול דכתר, "בטול במציאות ממש".

"**שבָעות**", ובאותו פסוק, גם כתוב הרמז הבא: "**מהחל חרמש בקמה**". החג המיוחד של שנה זו היא חג שבעות, זמן מתן תורתנו. כבר צריך להתכונן למתן תורה חדשה על ידי מלך המשיח מראש השנה תשע"ח.

עבר הוה ועתיד – סוד שם הוי' ב"ה, שם העצם שלמעלה מן הזמן. גילוי זה שייך לשנת תשע"ח. והוא סוד "**צבור** [**צ**דיקים **בי**נונים **ור**שעים – בחינת עתיד הוה ועבר – כולם יחד] לא מת", שהצבור הוא למעלה מן הזמן.

בחרות-זקנה – "ויחזו בך זקנה ובחרות". התגלות השי"ת על הים ובמתן תורה כנ"ל (רמז שמתאים גם לסוד **עבר-הוה-ועתיד**).

אנחנו יודעים שחלק מהתנאים בזמן הרומאים היו מיליטנטים. מי היה הכי מיליטנטי? רבי עקיבא הוא תמך בבר כוכבא, בר כוזיבא. אבל דבר מדהים, מי הרבי שלו? הרבי של רבי עקיבא, הוא רבי יהושע בן חנניה שהיה פציפיסט.

דבר מדהים, שהרבי הוא פציפיסט ותלמידו הגדול הוא מיליטנטי. הרבי של רבי עקיבא, **רבי יהושע בן חנניה** – שהוא סתם 'רבי יהושע' במשנה ובגמרא – שמו שוה 778[כז]. הוא שוה בדיוק "**בקש שלום**", שאמרנו שזו הדרך שלנו לעורר את ה' לומר "**פקד פקדתי**", לעורר את הגאולה מלמעלה. לכן צריך ללמוד מה שנוכל על רבי יהושע בן חנניה בשנה הקרובה, ונתחיל כעת כהכנה לשנה זו:

רבי יהושע בן חנניה – שנקרא רבי יהושע סתם – הוא התנא הכי גדול בדורו שההלכה נקבעה לפי שיטתו. הוא מהדור השני של התנאים, אחרי סיום תקופת הזוגות. בהתחלה היו זוגות, עד הלל ושמאי, והדור הבא, שנקרא הדור הראשון של התנאים, הוא דורו של רבן יוחנן בן זכאי. כאשר המקדש נחרב רבן יוחנן בן זכאי בקש את יבנה וחכמיה – גם הוא היה פציפיסט, הוא לא היה חלק מתנועת המרד שלחמה נגד הרומאים. הוא ראה שבאותה פעם הענין אבוד, צריך לקבל את הגזרה ולעשות הכי טוב שיש. התלמיד שלו, רבי יהושע, התנא של השנה הקרובה, ירש השקפה זאת ממנו. הוא – יחד עם חברו, בר הפלוגתא שלו, רבי אליעזר – עזר לרבן יוחנן בן זכאי לצאת מירושלים, להנצל מידי הקנאים, להגיע למחנה הרומאים, לדבר עם המושל שם ולהציל את יבנה וחכמיה. רבן יוחנן בן זכאי הוא מהדור הראשון, רבי יהושע הדור השני ורבי עקיבא הדור השלישי של התנאים – אחרי סיום תקופת הזוגות בהלל ושמאי.

חכמה: חכמת העולם וחכמת מעשה מרכבה

חכימא דיהודאי

רבי יהושע בן חנניה נקרא "חכימא דיהודאי" – האיש החכם ביותר בין היהודים. התואר הזה ניתן לו כי בשל החכמה הגדולה שלו הוא היה בויכוחים עם הרומאים, עם האימפריה הרומית, והכי מפורסם בתלמוד הוא הויכוח שלו עם סבי דבי אתונה – הם 'ירו' אליו חידות אחד לשני והוא ענה וניצח אותם. את זה ודאי נזהה עם החכמה בפרצוף הספירות שנעשה כדי ללמוד ממנו בשנה הזו. בזמן שלו, יותר מכל תנא אחר, הוא היה מעורב בדיונים או ויכוחים – תקשורת – עם הפילוסופים הגדולים של אותה תקופה. ביניהם היו גם חברים שלו, היו כאלה שהוא התווכח אתם קשות ועד שגם התנקם מהם, אבל עם חלק מהם הוא התיידד. הוא היה ראש המתווכחים עם המינים (הנוצרים), וכשהוא מת חכמים שאלו מי יטפל

[כז] בפרקי אבות של אדמו"ר הזקן כתוב **יהושע בן חנניא** (= 562), אבל ברובא דרובא של הופעות השם בחז"ל כתוב חנניה ב-**ה** והשם המקורי חנניה (בתנ"ך) ודאי עם **ה**.

בהם, ואמרו שכאשר אבדה חכמה מישראל – גם החכמה של הגוים נעלמת ואין מה לדאוג. שוב, הוא ידוע בתור חכם[כח] (וחז"ל מציינים גם את בקיאותו בכשפים ויכולתו לבטל כשפים).

בהשגחה פרטית אנחנו בהילולא של רבי חסידי גדול שראוי גם להקרא "חכימא דיהודאי" – הרבי ר' בונים מפשיסחא – שגם התווכח עם הפילוסופים של זמנו.

נסיעת רבי יהושע ורבן גמליאל

השם של רבי יהושע מופיע מאות פעמים בתלמוד ויש עליו עשרות סיפורים. אחד מהם, שפעם אחת הוא היה באניה יחד עם רבן גמליאל, נשיא הדור – הצאצא של הלל, צאצאי הלל היו הנשיאים – במשך כמה שבועות, כנראה נסעו מישראל לרומי. באניה כל נוסע היה צריך להביא איתו את המזון לדרך. רבן גמליאל הביא אוכל לפי הזמן שלוקח לאניה להגיע מישראל לרומי, אבל רבי יהושע שנסע יחד איתו לקח פי שתים או שלש צידה. באמצע הדרך קרה משהו שהמלחים אבדו את הדרך והנסיעה לקחה כפליים או פי שלשה ממה שהיה מתוכנן. בזמן הזה נגמר המזון לרבן גמליאל ולרבי יהושע היה מזון שהוא הכין מראש. רבן גמליאל שאל איך ידע לנהוג כך, ורבי יהושע אמר שאני יודע שיש כוכב שעולה פעם בשבעים שנה ומטעה את המלחים – וידעתי שהוא אמור להופיע, לכן התכוננתי לכך שהדרך תארך יותר מהמתוכנן.

רבי יהושע היה מאד עני ורבן גמליאל היה איש עשיר. הוא שאל אותו: אתה כזה חכם, גם בחכמות העולם, במדעים, למה אתה כזה עני? אתה לא יכול לעשות כסף? האמת היא שהחכמה של רבי יהושע באה מהחכמה שבכתר, שנקראת "חכמה סתימאה" – זו יכולה להיות חכמה רוחנית שמתבטאת בצפי מה יקרה בעתיד, קרוב לנבואה. הוא יכול לצפות שהכוכב יופיע והמלחים יאבדו את הדרך, אבל כבר אמר קהלת החכם מכל אדם, "לא לחכמים לחם".

העובדה שהוא הצליח להתווכח עם כל העולם, ורק שלשה אנשים נצחו אותו – אשה תינוק ותינוקת – וחוץ מהם אף אחד לא נצח אותו בשום ויכוח בימי חייו. אם כן, הוא מאד-מאד חכם.

החוט המשולש

הרב שלו, רבן יוחנן בן זכאי, קרא עליו "החוט המשולש" – הוא עצמו "החוט המשולש". למה קרא לו כך? כי היתה לו תורה ויראה וחכמה. היה הכי גדול בתורה, הכי גדול ביראת ה' והכי גדול בחכמה, חכמה כללית. רבי יהושע נותן פורמולה מושלמת לכל תלמיד בכל מוסד – שהחוט המשולש הוא תורה, יראה וחכמה. רק כדי לראות ששלשת אלה הולכים יחד: **תורה-יראה-חכמה** עולה יחד בדיוק 900, 30 ברבוע, סוד הלב היהודי שמורכב מ-**ל** מול

[כח] בנדה סט, ב (ואילך) מפורטות באריכות יב שאלות ששאלו אותו אנשי אלכסנדריא – ג דברי חכמה, ג דברי הגדה, ג דברי בורות, ג דברי דרך ארץ – וראה ביאור חלק מסוגיא זו בהתוועדות ט"ו אלול ע"ד.

ל, 30 פעמים 30. שלשת אלה – תורה יראה וחכמה – מופיעים בדמותו של רבי יהושע יותר מאצל כל אחד אחר. לא מצאנו שמישהו אחר נקרא בעצמו (לבדו) "החוט המשולש".

חכמת מעשה מרכבה

עוד דבר מיוחד שהגמרא אומרת עליו במסכת חגיגה, בפרק "אין דורשין", הפרק של סודות התורה, שהוא הצטיין במעשה מרכבה. יש שני ממדים של סודות התורה – מעשה בראשית ומעשה מרכבה. רבי יהושע בן חנניה היה בקי גדול ביותר במעשה מרכבה. פעם אחת, מספר התלמוד, הוא טייל עם חברו רבי יוסי הכהן – גם מחמשת תלמידי רבן יוחנן בן זכאי – והחל לגלות לו באיזה מקום בחיק הטבע, ביער, את סודות מעשה מרכבה.

הסיפור קרה בימי תמוז – תקופה חמה, בו אין גשם בארץ ישראל – ותוך כדי הלימוד השמים נעשו מעוננים, כמו לפני גשם. לא היה גשם, אבל הופיעה קשת יפה בענן מעל ראשם. הקשת היא סמל של התגלות אלקית, התגלות השכינה. כשרבי יוסי הכהן ספר זאת לרבן יוחנן בן זכאי, המורה של רבי יהושע, הוא אמר "אשריכם, אשרי יולדתכם ואשרי עיני שראו בכך" – כך הרבי אמר על התלמיד. כל זה שייך לחכמה המיוחדת שהיתה לו – שייך לספירת החכמה בנשמתו, וגם אמרנו ששייך לחכמה של הכתר עצמה.

בינה: "אשרי יולדתו"

יסוד החינוך מהאם

אתמול קראנו פרק שני בפרקי אבות, בו רבן יוחנן בן זכאי מונה את שבח חמשת תלמידיו. הראשון הוא רבי אליעזר בן הורקנוס והשני הוא רבי יהושע. מסופר שם שהוא משבח כל אחד מהתלמידים. על הראשון, רבי אלעזר, הוא אומר עליו שהוא "בור סוד שאינו מאבד טפה". על רבי יהושע הוא אומר "אשרי יולדתו" – שבח משונה לאדם. יש משהו שאנחנו צריכים ללמוד מהשבח הזה, כי הוא התמצית שלו – "אשרי יולדתו".

למה? כתוב שאמו של רבי יהושע בן חנניה הלכה ל-**כד** בתי מדרש שונים, 24 ישיבות, ובקשה מתלמידי החכמים, כל מי שיושב בישיבה, שיתפללו שהבן שברחמה יהיה תלמיד חכם. זהו דבר שצריכים ללמוד מאמא של רבי יהושע בן חנניה – שאמא שתמסור את עצמה לזכות לבן ת"ח. כל המעלות שלו, אומר רבן יוחנן בן זכאי, הן בזכות אמא שלו. מה היא עשתה עוד? זה לא הספיק לה ואחרי שהוא נולד, בכל יום היא לקחה אותו לישיבה בעודו בעריסה "כדי שידבקו אזניו בדברי תורה".

שוב, לפני שהוא נולד היא בקשה מכולם שיתפללו עליו[כט], ואחרי שהוא נולד היא הלכה כדי שישמע תורה באזניו. המלים הראשונות שאבא מלמד את הבן כשהוא מתחיל לדבר הן תורה, "תורה צוה לנו משה", פסוקי התורה. אבל כאן זה עוד לפני המלים הראשונה שלו – דוגמה קלאסית שהחינוך של האמא קודם לחינוך של האבא. הרבי הדגיש שיסוד החינוך תלוי באמא, וזו הדוגמה לכך – רבי יהושע בן חנניה. אפילו עוד לפני שאבא שלו התחיל ללמד

[כט] ויש להעיר שבכח תפלתו של רבי יהושע עצמו נולד רבי יהודה בן בתירא.

אותו את המלים הראשונות בתורה, האזנים שלו התמלאו בקולות ובתדרים של התורה. היית חושב שהוא רק היה מוקף בדברי תורה, באור מקיף של התורה, אבל הוא נכנס גם לתוכו.

"שמעתי"

לכל תנא יש סגנון שלו במימרות שהוא אומר להלכה, ויש ביטוי מסוים שמופיע אצל רבי יהושע – "שמעתי...". מופיע אצלו עשרות פעמים בתלמוד. הוא לא מסביר, רק אומר "שמעתי". מה ההסבר? מתי הוא שמע? יש מפרשים שהוא שמע כאשר הוא היה תינוק בעריסה ואמא שלו לקחה אותו לבית המדרש. לא יכולתי להגיב, אבל זה מה ששמעתי.

היחס המיוחד של אמא שלו אליו ושלו לאמא שלו, והמונח "שמעתי", שייכים בקבלה. הכל קשור לספירת הבינה, אמא, מקור חוש השמיעה. אמא שמבינה את החשיבות להקדיש עצמה כל כך לילד, במיוחד לתינוק, היא בעלת "בינה יתרה" – "בינה יתרה נתנה באשה יותר מבאיש". האבא לא היה עושה דבר כזה. למה? כי הוא לא מבין את חשיבות הענין. אמא שלו מבינה, זו "בינה יתרה", מבינה כמה משמעותית להתפלל עליו כשהיא בהריון ושאזניו יספגו את הוויברציות של התורה, עד כדי כך שאחר כך הוא אומר כל חייו "שמעתי".

דעת: "חבר טוב"

בפרקי אבות שקראנו אתמול רבן יוחנן בן זכאי שואל את תלמידיו "איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם". ראשון התלמידים, רבי אליעזר בן הורקנוס, אומר "עין טובה" – להסתכל על הזולת בעין טובה. אז מגיעים לשני, הגבור של שנת תשע"ח, רבי יהושע בן חנניה, והוא אומר "חבר טוב" – הדבר הכי חשוב שיהיה לך חבר טוב[ל]. רבי יוסי הכהן, שבא אחריו – שהלך איתו ביחד כשהוא גילה את מעשה מרכבה – אומר "שכן טוב". השנה הקרובה היא שנה של רבי יהושע, שאומר שהדרך הטובה שידבק בה האדם היא שיהיה לך "חבר טוב". החברות הטובה והקשר צריכים להיות כמו בדוגמה של שני החברים הטובים בתנ"ך, דוד ויהונתן (המוזכרים בפרק ה בפרקי אבות), שאהבתם היא "אהבה שאינה תלויה בדבר". אהבה זו ואחדות-חברות זו שייכות לספירת הדעת בנפש (וכמבואר בתניא שדעת היא לשון התקשרות והתחברות), וכמבואר אצלנו בענין מבצע אהבת ישראל ואחדות ישראל של הרבי, שהוא המבצע (מבין עשרת המבצעים הידועים) שכנגד ספירת הדעת.

רמז: מבואר בשער היחוד והאמונה בתניא שברקיע הדעת סוד **כב** אתוון דאורייתא. והנה, "**חבר טוב**" בהכאה פרטית = 484 = 22 ברבוע, שלמות ההתכללות של **כב** אתוון דאורייתא שברקיע הדעת.

אז יש לנו לימוד מאד ישיר ופשוט לשנה הקרובה, שנה של חברות, שנה של "בקש שלום". גם בחינוך, כמו שצריך לדאוג שהילד שלך ישמע תורה מההתחלה, כך צריך לדאוג

[ל] ונתבאר בהתוועדות אור ליו"ב אלול שדברי רבי אליעזר ורבי יהושע במשנה זו הם התכללות, כאשר כל אחד מהם מכוון לחברו.

שיהיה לו חבר טוב. החבר הטוב של רבי יהושע היה דווקא מי שהתנצח איתו בהלכה – רבי אליעזר, הראשון בין חמשת התלמידים. השנה הקרובה היא שנה של חברות טובה – לוודא שיש חברים טובים, גם לילדים וגם למבוגרים.

חסד: הנטיה להקל

עברנו לחסד של רבי יהושע בן חנניה: החסד שלו הוא השתייכותו לבית הלל הנוטים להקל. זו תכונה אחת של חסד – בכל ההתלבטויות הוא נוטה להיתר. זה אחד הדברים שמזהה אותו עם חסד.

עוד נקודה שנאמר בענין חסד היא דעתו שהעולם נברא בניסן והגאולה תהיה בניסן. רבי אליעזר אומר ששני הדברים קורים בתשרי. ניסן הוא זמן של חסד. רבי אליעזר אומר שאם ישראל לא יעשו תשובה משיח לא יבוא, ורבי יהושע – ששייך לשנה הקרובה – אומר שגם אם לא יעשו תשובה משיח יבוא. חסד מוחלט, אפילו בלי תשובה משיח יבוא, לא כדעת החבר שלו. לכן הגאולה היא בניסן, חדש של חסד והתגלות מלמעלה.

גבורה: ריב"ח לוי-משורר

רבי יהושע בן חנניה היה לוי (ואף כתוב שרבן גמליאל נתן לו מעשר[לא]). מי שמוזכר אחריו, רבי יוסי הכהן, הוא כהן, והוא לוי. מי שלפניו, רבי אליעזר, הוא ישראל, כך שיש סדר במשנה בשלשת תלמידי ריב"ז הראשונים – ישראל-לוי-כהן (כמו שמסדרים את המצות בקערת ליל הסדר. רבן יוחנן בן זכאי, עורך הסדר, היה בעצמו כהן, וכן תלמידו הנמנה אחר רבי יוסי הכהן, רבי שמעון בן נתנאל, היה כהן. שלשת הכהנים – **יוחנן יוסי שמעון** = 676 = 26, שם **הוי**' ב"ה, ברבוע). הוא היה בזמן בית המקדש.

יש שני תפקידים של הלויים – המשוררים והשוערים. לכל משפחה יש את התפקיד שלה. אם אתה משורר – אסור לך לגעת בדלתות, אם אתה שוער – אסור לך לשיר. היה לו חבר שוער, רבי יוחנן בן גודגדא, וכשהוא רצה לעזור לו החבר אמר – אסור לך, אתה מהמשוררים. גם משה רבינו היה לוי מהמשוררים – היה המוזיקאי האולטימטיבי. רבי יהושע בן לוי היה משורר, חלק מהחינוך שלו היה לימוד מוזיקה והוא שר בבית המקדש. זה גם משהו ששייך להשנה – חינוך ילדים למוזיקה (חינוך שילמדו מוזיקה, ויהפכו לזמרים ונגנים בבית המקדש).

[לא] ידוע שעזרא גזר על הלויים שלא יקבלו מעשר, ויש שלשה תירוצים למה בכל זאת רבן גמליאל נתן לו מעשר: שהיה תלמיד חכם; שהיה עני ועזרא לא גזר על העניים; שעזרא גזר לתת או לכהנים או ללויים אבל לא שאסור לתת ללוים.

תפארת: "חכמה מפוארה בכלי מכוער"

אמרנו קודם שהוא היה עני. מה היתה העבודה שלו? הוא נקרא פחמי – פחם הוא שחור וחם. מי שפחמי פניו משחירות, הוא לא היה כזה יפה כי הוא היה עני. בת הקיסר אמרה עליו "חכמה מפוארה בכלי מכוער". דוד היה יפה, יוסף היה יפה, יעקב היה יפה. פה רואים שהתנא הכי חשוב באותו דור היה מכוער – דבר שקשור לכך שהוא היה בדור מעבר בין בית המקדש לחורבן. היפי הפנימי הוא התורה, אבל מה שמכוער משקף את המצב של עם ישראל. רואים שלפעמים להיות יפה זהו יפי פנימי בלי ביטוי חיצוני. זו התפארת שלו – היפי שלו הוא יפי של חכמה המאיר בפנימיות מדת התפארת (בסוד "מה שמו ומה שם בנו"), אבל לא כל כך מגיע ליפי החיצוני. זה מלמד אותנו של החכמה של שנה הבאה צריכה להיות משהו פנימי, חכמה פנימית ויפי פנימי.

נצח: "נצחוני בני"

במחלוקת הכי מפורסמת שלו עם חברו רבי אליעזר רבי אליעזר כל כך התעקש עד שהוא בקש שה' יוכיח את צדקתו בסימנים ונסים ועד שיצאה בת קול שתמכה בדעת רבי אליעזר. רבי יהושע אמר – עם כל הסימונים שלך – "לא בשמים היא", וההלכה היא לפי המנין בארץ – לפי דעת רוב החכמים בארץ. פסקו חכמים כדעתו של רבי יהושע, ויצאה בת קול "נצחוני בני נצחוני" – ובכך הכריע כדעת רוב התנאים באותו דבר שמנויים שם במחלוקת.

הוד: הכנעתו לרבן גמליאל

פעם אחת היתה מחלוקת בינו לבין רבן גמליאל באיזה יום חל ראש השנה – מתי מולד הירח החדש. רבי יהושע ראה שיש שני עדי שקר, הוא אמר לרבן גמליאל לא לקבל אותם, אבל רבן גמליאל קבל אותם על פי הלכה והוא צוה על רבי יהושע לבוא אליו ביום כיפור שחל לפי חשבונו במקלו ותרמילו ומעותיו. הוא הורה לו לחלל את יום כיפור שלו כדי לקבל את דעת הרוב. היה לו מאד קשה, כי הוא ידע שמשקרים. רבי עקיבא תלמידו הסביר לו שהולכים אחרי בית דין גם כאשר הוא טועה. ואכן הוא בא בהכנעה לרבן גמליאל ביום כיפור שחל לפי חשבונו. בנצח של רבי יהושע, "נצחוני בני נצחוני", רבי אליעזר לא נכנע לדעת הרוב ואז החרימו אותו (בחינת "הודי נהפך עלי למשחית"), אך רבי יהושע בעצמו תקן את ספירת ההוד באותו ענין ממש כאשר הוא בטל את דעתו והודה לרבן גמליאל שייצג את דעת הרוב.

יסוד: דעתו בעיבור הנחש ושלשת הדברים שהוא למד מאשה תינוק ותינוקת

עיבור הנחש – פגם ותיקון הנחש הקדמוני

ספירת היסוד של רבי יהושע בן חנניה משתקפת בדעתו – נגד דעת חכמי או"ה – שזמן עיבור הנחש הוא שבע שנים. הוא התווכח עם חכמי אתונה על זמן עיבור הנחש – הם

אמרו שלש שנים והוא אמר שבע שנים. הוא הסביר שהנחש שהיה להם במעבדה כבר היה מעובר מזה ארבע שנים.

בקבלה, הנחש הוא סמל מובהק של ספירת היסוד, אות הברית. והוא סוד מוחין דקטנות הנדחים למטה ונכנסים ליסוד. הוא מכונה יסוד דקטנות. דעת חכמי אתונה שהיסוד דקטנות מקבל את חיותו משלש הספירות תפארת-נצח-הוד שמעליו (מקום המודעות העצמית – סוד עץ הדעת טוב ורע שבו נאחז הנחש הקדמוני – המתחיל במקום סיום החסדים המכוסים והתחלת החסדים המגולים בשליש האמצעי של תפארת ז״א) ואילו דעת רבי יהושע שהנחש יונק אף מאחורי ארבע הספירות שמעל התפארת (חכמה בינה חסד גבורה), מיסוד אבא (התכללות שרש הנחש באבא) שארוך ומסתיים ביסוד ז״א (היינו שהנחש פוגם גם באחורי עץ החיים, כאשר התורה – ״עץ חיים היא למחזיקים בה״ – נעשית סם מות ח״ו למי שאינו ראוי, כמ״ש ״מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי הוי׳ וצדקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם״. ה״חכם ויבן אלה נבון וידעם״ הנו ה״חכימא דיהודאי״, רבי יהושע בן חנניה. ״חכם ויבן״ היינו יחוד או״א עילאין, חכמה ובינה. ״נבון״ היינו תבונה. **חכמה בינה תבונה = רבי יהושע**).

רבי יהושע מתקן את הנחש הקדמוני על ידי שממשיך מפנימיות יסוד אבא, בטול במציאות (שבזה קטיל לחויא בישא, הישות שבאה מחיצוניות אבא, כמבואר בדא״ח בסוד קליפת מדין, הלעומ״ז של משה רבינו שהוא הענוה והבטול של הקדושה, וכמו שבסוף הוא אבד את סבי דבי אתונה), ליסוד ז״א (לסבי דבי אתונה יש רק מודעות עצמית, עיבור הנחש שלש שנים, ואילו לרבי יהושע יש מודעות אלקית, ״חכמת אלהים״, וגם מודעות טבעית, ״חכמת שלמה״, עיבור הנחש שבע שנים).

הנצחונות על רבי יהושע – לימוד תיקון הברית

ועוד בענין היסוד של רבי יהושע, איתא בגמרא:

אמר רבי יהושע בן חנניה מימי לא נצחני אדם חוץ מאשה תינוק ותינוקת

אשה מאי היא? פעם אחת נתארחתי אצל אכסניא אחת עשתה לי פולין ביום ראשון אכלתים ולא שיירתי מהן כלום שנייה ולא שיירתי מהן כלום ביום שלישי הקדיחתן במלח [רש״י: הקדיחתו – שרפתו כמו כי אש קדחה (דברים לב) כלומר נתנה בו מלח יותר מדאי.] כיון שטעמתי משכתי ידי מהן אמרה לי רבי מפני מה אינך סועד אמרתי לה כבר סעדתי מבעוד יום אמרה לי היה לך למשוך ידיך מן הפת אמרה לי רבי שמא לא הנחת פאה בראשונים ולא כך אמרו חכמים אין משיירין פאה באילפס אבל משיירין פאה בקערה [רש״י: אין משיירין פאה באילפס – כשהשמש מערה מן האילפס לתוך הקערה אין דרך להניח באילפס כלום לצורכו, אבל כל אחד מניח פאה בקערה ומחזירה לשמש, והוא מאכל שמש.]

תינוקת מאי היא? פעם אחת הייתי מהלך בדרך והיתה דרך עוברת בשדה והייתי מהלך בה אמרה לי תינוקת אחת רבי לא שדה היא זו אמרתי לה לא דרך כבושה היא אמרה לי ליסטים כמותך כבשוה

תינוק מאי היא? פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק יושב על פרשת דרכים [רש״י: פרשת דרכים – דרך פורש לכאן ולכאן.] ואמרתי לו באיזה דרך נלך לעיר אמר לי זו קצרה וארוכה וזו ארוכה

[רש"י: ארוכה – שמאריך הדרך.] וקצרה [רש"י: וקצרה – שמוציא מבוי העיר פנוי ליכנס.] והלכתי בקצרה וארוכה כיון שהגעתי לעיר מצאתי שמקיפין אותה גנות ופרדיסין חזרתי לאחורי אמרתי לו בני הלא אמרת לי קצרה אמר לי ולא אמרתי לך ארוכה נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכולכם חכמים גדולים אתם מגדולכם ועד קטנכם.

המכנה המשותף של שלשת הדברים שרבי יהושע למד מאשה תינוק ותינוקת[לב] הוא ענין תיקון הברית, תיקון האימפולסיביות בנפש, כמבואר אצלנו באריכות במקום אחר. מהתינוק (**תינוק** = **יהושע בן חנניה** = **משיח בן יוסף**, הצדיק יסוד עולם, תיקון הברית) רבי יהושע למד את ענין ה"דרך ארוכה וקצרה", הכלל הגדול של ספר התניא, יסוד חסידות חב"ד[לג].

אשה תינוק ותינוקת הם בסוד **ה-ו-ה** של שם הוי' ב"ה, ורבי יהושע בן חנניה בעצמו הוא סוד ה-**י** שבשם, הרי הוא ה"חכימא דיהודאי". ומה שלומד דווקא מהם, והם נצחוהו (על דרך "נצחוני בני נצחוני"), היינו בבחינת "מתלמידי יותר מכולם", היות שהשרש של **ה-ו-ה** גבוה יותר משרש ה-**י** – שרש הכלים גבוה משרש האורות. נצחון הכלי את האור הוא ענין תיקון הברית, שהשפעת האור תהיה "באופן המתקבל" בכלי, דרכו של רבי יהושע גם בעניני מדינה-מלכות, כדלקמן.

מלכות: גישתו הפציפיסטית ויחסו לתורה שבעל פה

בקשת שלום ותקוה להשפעה על האומות

הדבר האחרון הוא הפציפיזם שלו – הוא המלכות שלו, הפוליטיקה שלו. העמדה הפוליטית שלו היתה לעשות שלום אפילו עם הרומאים, לא למרוד בהם.

הוא נפטר רק שנה-שנתיים לפני מרד בר כוכבא, ואז תלמידו רבי עקיבא – המיליטנט, כנ"ל – תמך במרד. ישנם טוענים שאם הוא היה חי עוד כמה שנים הוא היה יכול למנוע את מרד בר כוכבא וכל ההיסטוריה של עם ישראל היתה משתנה וכך גם כל ההיסטוריה של האימפריה הרומית. האימפריה הרומית היתה לומדת איך לקבל את היהדות, אם רבי יהושע היה ממשיך בהרבצת הדעת להם.

[לב] **אשה תינוק תינוקת** ע"ה = "**גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך**" = **ג** פעמים **תריג**, **תורה תפלה תשובה**.

[לג] במקום אחר הסברנו באריכות את הקשר של אדה"ז בעל התניא לאמורא רבה בר נחמני, בעל המימרא "כגון אנא בינוני". **רבה בר נחמני** = **שניאור**. כאן מתברר שבין התנאים יש קשר מיוחד בין אדה"ז לרבי יהושע בן חנניה, בעל ה"דרך ארוכה וקצרה". **יהושע** = **טוב** פעמים **חיה**, **רבה** = **ט** פעמים **חיה**, יחד = **הוי'** פעמים **חיה**, המקיף הקרוב, סוד ה-**ל** של הצלם. **רבי יהושע בן חנניה רבה בר נחמני** = 1345, סוד **כתר כל הכתרים**, **אלף** אורות שנתנו ל**משה** רבינו במתן תורה – 1000 = **ישראל בעל שם טוב** – כידוע בכוונת השם הקדוש **ככה** בקדושת כתר למורנו הבעל שם טוב.

לפי האריז״ל רבי יהושע הוא גלגול יהושע כהן גדול שהיה בתחלת בית שני[לד], ולפני כן יהושע בן נון, ואנחנו יודעים שבדורו – כאשר הוא היה נער צעיר – היה סיפור עם עוד יהושע (שגם התאפיין בפציפיזם), וי״ל שהוא גם התיקון שלו. בדורות הקודמים, הלל הזקן היה מאד בעד גיור, לא כמו שמאי הזקן וחכמים אחרים. רבי יהושע גם תמך בגיור כהלל, והוא זה שאומר – מה שמוסבר בספר ״קבלה והתבוננות לאומות העולם״ – שחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, האמירה הכי חשובה לגבי אומות העולם בכל התורה שבעל פה. זו מן הסתם היתה האג׳נדה שלו לגבי מלכות רומי, שיאמצו את דת ישראל (היו אז בשלים לזנוח את הע״ז שלהם ולקבל דת חדשה, כמו שאכן קרה, רק לא דתו של רבי יהושע שלנו אלא הדת שצמחה מיהושע אחר), אבל היא לא קרתה.

יש כאן דברים עמוקים, ואם מישהו ישאל מי התנא הכי חשוב בתורה שבעל פה כנראה התשובה תהיה רבי עקיבא (שהמשנה וכו׳ הכל אליבא דידיה ותלמידיו). אבל הוא עצמו קבל מרבי יהושע, וכאן דוגמה קיצונית, בנוגע למלכות, איך שיש שינויים בהשקפה מדור לדור. לו ולרבי שלו היו עמדות פוליטיות הפוכות.

היחס שלו לגוים הוא שיש המון חסידי אומות העולם (הוא תלמידו של אברהם אבינו, ״אב המון גוים״), כל הגוים אמורים להפוך לחסידי אומות העולם, ואם גוי רוצה להתגייר – הוא מאד בעד לעזור ללא-יהודים להתגייר. הוא ידע שהשלטון הרומאי היה על סף שינוי, שינוי מנטלי, וכל הויכוחים שהיו לו איתם היו נגד ההשפעה של יהושע-הקודם.

התחשבות בעם וסמיכת תושבע״פ על תושב״כ

עוד דבר חשוב: עם כל מה שרבי יהושע עצמו היה משורר בבית המקדש, וחוה את החורבן על בשרו, הוא הורה מיד אחרי החורבן לא להתאבל יותר מדי – כנגד אלו שרצו לגזור גזרות לא לאכול בשר ולא לשתות יין. גם מיקל, כמו ״המקל בדברי אבלות״. זו תגובה מידית, באותו רוח של יבנה וחכמיה. אדרבא, צריך להודות לה׳ שאנחנו שרדנו, נשארנו בחיים, ״הלוא זה אוד מצל מאש״ (ראה לעיל הערה לד). הוא לא אמר שלא צריך להתאבל בכלל אלא לא להגזים – הציע שאם רוצים לגזור גם על בשר ויין שיגזרו גם על לחם ומים (שגם אותם הקריבו בבית המקדש, במנחות וניסוך המים בחג). בכלל, הוא היה נגד יותר מדי סייגים – ובכך היה חלוק על רבן גמליאל[לה] – ונטה להתחשב כמה שיותר בעם, להתחשב במציאות-המלכות (וראה עוד לקמן בשו״ת).

מעבר לזהירות מהוספת סייגים קשים, היה לרבי יהושע כלל גדול ביחס לתורה שבעל פה. הוא סבר – בשונה מחבריו –שאין שום דבר בתורה שבעל פה שלא נסמך על התורה

[לד] לכן, אומר האריז״ל, הוא היה פחמי עם פנים מושחרות כי בר״י כה״ג כתוב ״הלוא זה אוד **מצל** [אותיות **צלם**] מאש״ (אוד הוא העץ שחותים בו את האש). ״**הלוא זה אוד מצל מאש**״ = **יהושע בן חנניה** = **משיח בן יוסף** = **תינוק**!

[לה] בפרט היו שלש מחלוקות בעטיין עבר רבן גמליאל מנשיאותו עד שפייס את רבי יהושע – על בכורות, על קידוש החדש ועל תפלת ערבית.

שבכתב, אלא "צבת בצבת עשויה", הבעל פה הראשון מתחיל מהכתב (לא שמשה קבל שתי תורות נפרדות, אלא שהכל בא מתורה שבכתב). לכלל זה יש השלכות רבות, והוא נוגע גם להצטיינות רבי יהושע בתשובת המינים (הנוצרים) ויש בו גם פתח למהפכה הראשונה (של כתיבת התורה שבעל פה).

עד כאן על **רבי יהושע בן חנניה** שלנו, ששוה 778. שתהיה שנה טובה ומתוקה.

ד. שאלות ותשובות

הנהגת הדור לפי הרבי

שאלה: הרב הסביר שרבי עקיבא היה מיליטנט ורבי יהושע היה פציפיסט, ואם היה מאריך ימים הכל היה נראה אחרת. גם היום יש אנשים בדעות שונות ביחס לספקטרום הדעות הפוליטי. איך אדם פשוט יכול לדעת מה המסר הנכון היום?

תשובה: זו שאלה טובה, שצפיתי שישאלו. התשובה שצריך שיהיה לנו רבי – אם אין לנו את הרבי לא נדע אף פעם. בזמן של רבי יהושע הוא היה הרבי ובזמן רבי עקיבא הוא היה רבי. גם כעת יש לנו רבי, אנחנו יודעים מה היתה הדרך הפוליטית של הרבי, הרבי מליובאוויטש. פיזית הוא לא אתנו, אבל רוחנית הוא אתנו, הוא עדיין מנהיג אותנו. אנחנו לא באותה תקופה כמו אז, שהחורבן היה בלתי נמנע. הרבי אומר שבדורנו הכיוון של ההיסטוריה הפוך, אנחנו לקראת גאולה. הרבי גם רצה שלום, אבל הוא אומר שהשלום יבוא כאשר נעמוד בתוקף על שלמות ארץ ישראל וכו' ושהדרך היחידה להתייחס לערבים היא בכח, אחרת לעולם לא יהיה שלום. יש לנו את המורה שלנו, את המנהיג שלנו, וכולנו יהודים פשוטים שצריכים ללכת לפי הדרכתו.

אורות דתהו (מיליטריזם) בכלים דתיקון (פציפיזם)

שאלה: מה הסיום האפשרי של מעשה מ-ז' בעטלרס?

תשובה: אנחנו עובדים על זה... הבעטלר האחרון הוא הבעטלר בלי רגלים. הסוד הוא שהוא קשור לתיקון של שמשון הגבור, שהיה אדם חזק וגבור אבל חגר. הוא הקבצן ללא רגלים. הוא נקרא משיח דתהו. הרבי אמר שהדרך להביא משיח היא להכניס אורות דתהו בכלים דתיקון[לו].

בהשגחה פרטית, אלו היחסים בין רבי אליעזר ורבי יהושע. רבי אליעזר הוא אורות דתהו – יתכן שהוא אפילו פקח מרבי יהושע, הוא שייך לבית שמאי – ורבי יהושע ביחס אליו הוא כלים דתיקון. לכן אחרי שרבי אליעזר הסתלק, בחיי רבי יהושע, רבי יהושע התחיל לפסוק כרבי אליעזר, כי כעת הגיע הזמן שהאורות דתהו יכולים להכנס לכלים דתיקון. רבי

[לו] ולהעיר על פן משיחי של רבי יהושע: אחרי מינוי רבי אלעזר בן עזריה לנשיא היתה לו קצת קפידא – כי היה אב"ד והיה לכאורה צריך להתמנות במקום רבן גמליאל – הוא עזב והקים את הישיבה שלו בפקיעין. מקום מאד ציורי ומיוחד, שלפי המסורת החסידית של רמ"מ מויטבסק הוא מקום התגלות המשיח, שאם היה גר בו שנה היה מביא את המשיח.

עקיבא היה תלמיד של שניהם. אמרנו ששניהם עזרו לרבן יוחנן בן זכאי לקבל את יבנה וחכמיה. אז שניהם חשבו שהמרד בתוך ירושלים היה אבוד, אבל אחר כך רבי אליעזר נעשה יותר מיליטנטי, יותר גבורה.

ברור שהמיליטנטיות של רבי עקיבא באה יותר מרבי אליעזר, אורות דתהו, ורבי יהושע הוא הכלים דתיקון. הרבי אמר שאת הגבורה צריך לומר-לשדר "באופן המתקבל", צריך לומר את הדברים בשפה שמתקבלת באופן ציבורי – אופן המתקבל מתחיל מרבי יהושע. דור יותר מאוחר שתי הרמות של מיליטנטיות ופציפיזם חזרו – רבי שמעון בר יוחאי היה מיליטנט, כמו הרבי שלו, רבי עקיבא, ורבי יהודה, שגם היה תלמיד רבי עקיבא, היה פציפיסט. אלה שני קוים בהיסטוריה היהודית – פציפיזם ומיליטריזם.

שנת "חבר טוב"

שאלה: בשורה התחתונה, מה הלימוד העיקרי שכל אחד יכול לקחת מהלימוד הלילה לשנה הקרובה?

תשובה: הלימוד הראשי שאתה חייב שיהיה לך "חבר טוב". שתהיה שנה של חבר טוב, שנה של חברות. "האשה הטובה היא החבר הטוב". אם אינך נשוי החבר הטוב שלך הוא האשה שתהיה לך, ואם אתה נשוי עליך לזכור ש"האשה הטובה היא החבר הטוב". הבסיס של החברות הוא בין בני זוג, ומשם צריך להתפתח לעוד חברויות טובות, כמו דוד ויהונתן.

זה היה הרעיון העיקרי, אבל אנחנו לא רוצים להצטמצם ולהתמקד רק בלימוד אחד – היו הרבה דברים. יש דימוי מפורסם, שכאשר אתה נותן שיעור אתה כמו כובען – אתה עושה הרבה סוגי כובעים, וכל אחד לוקח את הכובע שמתאים לו. אמרנו הרבה רעיונות – הרעיון איך אמא צריכה לחנך את הילדים. עשינו פרצוף ללמוד מכל התכונות של רבי יהושע, עד האחרון, אך מכיון שהוא עצמו אמר שהעיקר "חבר טוב" הדגשנו זאת.

שאלה: איך מוצאים חבר טוב?

תשובה: אמרנו שהגימטריא של **רבי יהושע בן חנניה** היא "**בקש שלום**" (**תשעח**). קודם צריך לבקש שלום ואם צריך גם לרדוף אותו, "בקש שלום ורדפהו". "בקש שלום" יותר קשה מ"סור מרע" ומ"עשה טוב", זהו לא דבר קל. כתוב בפרקי אבות "עשה לך רב וקנה לך חבר" – עשה לך רב, רבי, מדריך, וחבר אפילו תקנה, אפילו אם צריך לקנות בהרבה כסף, במליונים, מליארדים... לא צריך דווקא בכסף, אבל לומדים מכך שצריך להשקיע בחברות – השקעה נכרת כדי שיהיה לך חבר טוב.

אור לכ״ד אלול ע״ז – חומש תובב״א

שבע ברכות יונתן ותהלה שי׳ כץ

עיון בתורות ״תקעו״ בלקוטי מוהר״ן

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט״א[לז]

א. ארבעה רמזים לחתן ולכלה

לחיים לכולם, שיהיה בנין עדי עד ושנה טובה ומתוקה לכל עם ישראל.

נתבונן בכמה רמזים של החתן והכלה – החתן **יונתן** והכלה **תהלה**. כשמחברים את השמות ביחד המספר שמקבלים הוא 956 שיש בה כמה דברים מאד יפים, כמה לשונות של פסוקי תנ״ך.

״יראת הוי׳ היא אוצרו״

הראשון הוא ״**יראת הוי׳ היא אוצרו**״. ידוע הפסוק המפורסם בישעיהו הנביא ״והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת יראת הוי׳ היא אוצרו״. חז״ל דורשים מכאן את ששה סדרי משנה. ״מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה״, בכלל התורה שבעל פה היא הכלה, ויש לה ששה סדרים, הו״ק שלה – הרמוזים בתחלת הפסוק – אך העצם של הכלה הוא ״יראת הוי׳ היא אוצרו״, כמו שכתוב באשת חיל ״אשה יראת הוי׳ היא תתהלל״ (בשניהם הלשון ״יראת הוי׳ היא״) – ״תתהלל״ לשון תהלה, שם הכלה (שראויה להתהלל ביראת ה׳ שלה, וממילא גם בחן ויפי שלה, כידוע במפרשים).

אם כן, זהו פסוק במיוחד לכבוד הכלה, שהיא היסוד של הבית – ״׳ביתו׳ זו אשתו״. היסוד של כל בית בישראל הוא יראת ה׳ טהורה, זהו האוצר החביב, ״היא אוצרו״. כמו שחז״ל ממשיכים לדרוש, אם יש לאדם את כל ששת סדרי משה אבל אין לו ״יראת הוי׳ היא אוצרו״ אז קצת ׳חבל על הזמן׳ – יראת הוי׳ היא כמו קב חומטין, שבלעדיו התבואה לא נשמרת היטב, היא נרקבת. כדי שהתבואה תשמר ותתן ברכה – הכל תלוי ביראת ה׳.

האוצר היקר לה׳ – ה״רצוא״ ויראת-השמים של הכלה

ידוע שכאשר כותבים את המלה ״**אוצר**״ הפוך היא **רצוא** – ״והחיות **רצוא** ושוב״, ״ואל אישך תשוקתך״. הכלה היא בעיקר ״רצוא״, והדבר הכי יקר אצל הקב״ה הוא ה״רצוא״ של היהודי אליו. ה׳ מצוה עליו ״שוב״, ״וחי בהם״, לא להגיע לכלות הנפש – לשון כלה – לגמרי. ״אם רץ לבך – שוב״, ה״שוב״ כבר קשור לחתן, המשכה, אבל מה שיקר אצל הקב״ה הוא ה״רצוא״ של הכלה עם יראת השמים שלה.

[לז] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

הייתי יכול לחשוב שיראת שמים היא רתיעה אחורה, אבל כאן היא האוצר, סגולה יקרה, ומה שהכי יקר בנשמה הוא ה"רצוא" לה' (סוד "יקר בעיני הוי' המותה לחסידיו"). איך יודעים זאת? המפרשים על אתר מפרשים שהרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", אז מה יקר אצל הקב"ה? הדבר שלא בידיו כביכול. "הכל בידי שמים", אז לא כל כך יקר המציאות אצלו, אבל מה שלא בידיו – יראת שמים – הוא הדבר הכי יקר אצל הקב"ה, והוא נמצא בעיקר אצל הכלה, "אשה יראת הוי' היא תתהלל", "יראת הוי' היא אוצרו".

יראת משה – יראת השם

אם נמשיך להתבונן בגימטריא של שמות החתן והכלה, "**יראת הוי' היא אוצרו**", אז כתוב ש"**יראת**" ר"ת "[פתחי לי] **א**חתי **ר**עיתי יונתי **ת**מתי" ועולה בגימטריא **תורה**. אם "**יראת**" עולה **תורה**, ארבע דרגות עלית הכלה – "אחתי רעיתי יונתי תמתי" – שאר המלים ("**הוי' היא אוצרו**") עולות 345, **משה**. לפי זה "**יראת הוי' היא אוצרו**" היינו **יראת-משה**, או במשמעות של "את הוי' אלהיך תירא' לרבות תלמידי חכמים", או מה שהוא עצמו ירא, והיראה עבורו היא "מילתא זוטרתא", "מה הוי' אלהיך שׁאל מעמך כי אם ליראה', אטו יראה מילתא זוטרתא היא? אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא".

חז"ל מקשים מהפסוק "יראת הוי' היא אוצרו", שהיראה היא דבר גדול ויקר, וממשיכים להסביר שאם דורשים מאדם כלי קטן ואין בידיו הוא דומה לו ככלי גדול (גם הדבר הקטן 'גדול עליו'), אבל אם דורשים ממנו כלי גדול ויש לו הוא נחשב לו ככלי קטן. למשה יש יראה, ולכן היראה, אף על פי שמצד עצמה היא דבר גדול, עבורו היא דבר קטן. **משה** היפוך אותיות **השם**, אם כן אתם (**יונתן תהלה**) **יראת השם**. הרבי דבר על שמחה בטהרתה, אנחנו בשמחת חתן וכלה – אתם יראה בטהרתה, "יראת הוי' טהורה עומדת לעד". [לה' אין יראה, אז היא דבר גדול בשבילו.] משה אומר את משנה תורה, אז עבורו היא דבר קטן – אבל בשביל ה' היא באמת דבר גדול.

אם כן, המספר שלכם הוא גם **יראת-משה**, גם **יראת-השם** וגם "**יראת הוי' היא אוצרו**". אמרנו ש-**יראת** עולה **תורה**, אז גם שוה **תורה-משה** – קיצור של "**תורה** צוה לנו **משה**". כל התורה שצוה לנו משה, התכל'ס של כל ששה סדרי משנה – "אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת" – היא להגיע לעצם הכלה, עצם המלכות, "יראת הוי' היא אוצרו", "תורה צוה לנו משה". יש יראה במלכות ויש יראה בפנימיות החכמה, ירא-בשת, יראת הרוממות של משה רבינו.

ה תתאה: "יראת הוי' היא אוצרו"

עד כאן רמז אחד, עם כל המסתעף – הפסוק "יראת הוי' היא אוצרו". נעשה ארבע גימטריאות – לא עשר... – כנגד י-ה-ו-ה. התחלנו מלמטה, היסוד, הבסיס – היות ש"אשה יראת הוי' היא תתהלל" הגימטריא הזו שייכת למלכות, **ה** תתאה שבשם.

ו: "תם וישר"

הרמז של המדות: יש ביטוי שמופיע פעם אחת בתהלים ושלש פעמים באיוב – הכל כתואר לאיוב עצמו, בתחלת הספר. על איוב כתוב שהוא "**תָּם וְיָשָׁר**" ובתהלים כתוב "**תֹּם וישר** יצרוני כי קויתיך". זהו פסוק לפני סוף פרק כה, שאנו אומרים אותו בתחנון – ה-**ת**, התכלית, של הפרק שהולך לפי האלף-בית, התכל'ס של אותו פרק (שכתוב בו גם "סוד הוי' ליראיו ובריתו להודיעם" וגם "טוב וישר הוי' על כן יורה חטאים בדרך [התשובה]" – "טוב וְיָשָׁר" ואחר כך "תם ויֹשר", "מצא אשה מצא טוב" – ועוד הרבה פסוקים חשובים). חשבון החתן והכלה שלנו הוא "**תם וישר**" – צריך להחליט מי התֹם ומי היֹשר, אבל אלה יונתן ותהלה. [**תם** בגימטריא **תהלה**, אז פשיטא.] נכון, **תם** שוה **תהלה** ו"**וישר**" שוה **יונתן** – הכל מתחיל מהאשה, "הולך בתֹם [איהי בהוד] ילך בטח [ליושר דרכו]".

יש כמה פירושים שונים לגבי "תֹם ויֹשר": האבן עזרא אומר שתום הוא בלב, תום לבב, ויושר הוא במעשה. המצודות כותב ששניהם במעשה – תמים במעשיו וישר במעשיו. יש מפרשים שהכל בלב. בכל אופן, הכי יפה כאן דווקא האבן עזרא, שמחלק ואומר שהתום הוא בלב והיושר הוא המעשה.

אנחנו מכירים את היושר מהמשנה הראשונה בפ"ב בפרקי אבות – "איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". מאמר של רבי, רבינו הקדוש, ושם יושר הוא בתפארת. גם תום הוא בלב, לפי הפירוש הזה. לכן בין הגימטריאות נשים את הניב "תם וישר" כנגד ה-**ו** של שם הוי', התפארת, עמודא דאמצעיתא.

"תם [במורגש] ויֹשר [במוטבע] יצרוני כי קויתיך [במושכל]"

נתבונן בכל הפסוק בתהלים: "תֹם ויֹשר יצרוני כי קויתיך". יש כמה פירושים, אבל הפשט הכי פשוט שמי שיש לו את שתי המדות האלה, תם וישר, הן שומרות עליו. כנראה שכל התמימים כאן – לתלמידים בישיבה הקשורה לרביים של חב"ד קוראים תמימים – מה ששומר כל יום ויום כשעולים לחומש, וגם כעת כשאנחנו יושבים כאן יחד באהבת רעים, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", הוא לא נשק ולא שום דבר אלא "תם וישר יצרוני".

אבל יש עוד משהו שמצטרף ל"תם וישר" – "כי קויתיך". "כי קויתיך" מזכיר את הפסוק האחרון של פרק כז, שני פרקים הלאה, שאנחנו אומרים כעת בכל ימי אלול עד הושענא-רבה, "קוה אל הוי' חזק ויאמץ לבך וקוה אל הוי'". צריך קווי, תקוה, לשון קו – קו הוא כיוון, נקרא וקטור במדע, כח עם כיוון. אם נפרש לפי האבן עזרא, שתום הוא בלב ויושר הוא במעשה – שאדם הולך ישר, נושא ונותן באמונה, כל מה שהוא עושה הוא עושה ישר ולענין – איפה התקוה? בנפש יש מוטבע-מורגש-מושכל. הוא אומר שהתום בלב. איך אומרים זאת בחב"ד? יש שלש או ארבע מדרגות תמימות, וכתוב שהעיקר הוא תמימות הלב. איך אומרים באידיש תמימות בלב? ערנסטקייט, רצינות. כאן יש מקור מפורש, שהאבן עזרא אומר שתום הוא בלב.

אם התום הוא בלב (מורגש) והיושר במעשה (מוטבע), איפה התקוה? הייתי חושב שגם תקוה היא בלב – "קוה אל הוי' חזק ויאמץ לבך וקוה אל הוי'" – אבל אם נעמיק להתבונן נבין שתקוה היא בדעת, במוחין (מושכל). למה תקוה היא דעת? רבי נחמן אומר שמי שמתייאש הוא טפש, יאוש הוא שטות וטפשות. אז מה היא תקוה טובה, שכל הזמן יש לאדם תקוה? שכל טוב. גם הקו – קו אור אין סוף שבוקע לתוך חלל הצמצום – פנימיותו היא התורה, כך כתוב, ותורה היא מוחין. זה שיש לאדם כח ורצון חזק לעשות משהו בחיים – כמו לכל החבר'ה הצעירים – צריך לכוון, לנתב ולנווט אותו. זו תקוה ממוקדת – זו דעת. כל כיוון וכוונה והכוונה תלויים בדעת. עוד פעם, כדי לקוות נכון צריך שכל.

כך נפרש את השלישיה בפסוק – "תם וישר יצרוני כי קויתיך". הגימטריא היא "**תם וישר**", אבל המפרשים אומרים שצריך גם תום וגם יושר וגם "כי קויתיך" – התום והיושר שומרים עלי, למה? כי "כי קויתיך".

רמזי הפסוק

נעשה חשבון של כל הפסוק: "**תם וישר יצרוני כי קויתיך**" עולה 1898, כפולת שם **הוי'** – **הוי'** פעמים **חכמה**, רומז לפסוק "**הוי' בחכמה** יסד ארץ כונן שמים בתבונה וגו'". קשר בין שם הוי' – ששייך בספירות במיוחד לחכמה – לחכמה, שהיא הבטול בנפש. סימן שהקשר בין התום בלב, היושר במעשה והתקוה בדעת – הכל חכמה. אם עושים חלוקה בפסוק, ארבע המלים הראשונות עולות שם **הוי'** ברבוע כפול (1352, נמצא שהערך הממוצע של 4 המלים הוא 338, הרבוע הכפול של **אחד** = **הוי'** פעמים **אחד**) והמלה האחרונה היא **הוי'** פעמים **אהיה** (546).

[אז מי שיש לו תום ויושר ולא מקוה לשום כיוון, מה זה?] אין לו את הקומה העליונה, את המושכל. [אז הוא לא נצור?] הוא לא נצור כדבעי. כאן לאנשים יש כיוון טוב – עולים כל יום, יש כוונת, ויש תום, כולם תמימים וישרים ועם תקוה. פסוק מאד מתאים לישיבת חומש, "תם וישר יצרוני כי קויתיך".

ה עילאה: "וישמע משה וייטב בעיניו"

"הודה ולא בוש לומר לא שמעתי"

שני הפסוקים האלה היו בנביאים (ישעיהו) ובכתובים (תהלים) וכעת נגיע לפסוק בתורה. החידוש כאן שהביטוי ששוה לשמות החתן והכלה הוא פסוק שלם – קצר אבל שלם, מאד נדיר: "**וישמע משה וייטב בעיניו**". כבר היה לנו קודם **משה**, אז המלים "**וישמע... וייטב בעיניו**" שוות **תורה**.

איך רש"י מפרש את הפסוק הזה? "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי". מענין, בגמרא יש המשך לזה שרש"י לא מצטט – "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי". לכאורה לא אותו דבר, ממשך הפוך, אבל כך כתוב בגמרא. רש"י לא כותב כך, אלא רק פשט – "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי". מה קרה שם? אהרן ובניו שרפו את הקרבן (שעיר ראש

חדש, שהוא קדשי דורות) ומשה הקפיד – למה שרפתם?! למרות שהיו אוננים, אבל אהרן שהוא כהן גדול מותר בעבודה.

מה היה הדיון ההלכתי? מה אהרן אמר ומצא חן בעיני משה? שיש חילוק בין קדשי דורות לקדשי שעה. דבר שלמדנו הרבה פעמים, שמשה רבינו – שהוא למעלה מהזמן, חכמה עילאה דאצילות – לא מבחין בין דבר שהוא לשעה לדבר שהוא לדורות. אפילו חיי שעה – חיי שעה בחז"ל הם תפלה וחיי עולם הם לימוד תורה, אצל משה רבינו הם היינו הך, אין לו הבדל בין שעה לדורות כי הוא מעל הזמן. אבל אהרן אינו מעל הזמן, ולכן הוא נוהג מבדיל, וכאשר משה רבינו שומע זאת ומבין שכך נוהג העולם – "וישמע משה וייטב בעיניו".

מעגל הקפדה והטעות

חז"ל אומרים עוד משהו, שרש"י לא מביא בפשוטו של מקרא. תרגום יונתן כותב שהוא הכריז בכל המחנה 'טעיתי' – שכולם ידעו שהוא טעה. איך הוא טעה? למה משה רבינו טועה? כי הוא הקפיד – הוא הקפיד על אהרן והבנים ולכן הוא טעה. הקפדה היא כמו כעס, ו"בא לכלל כעס בא לכלל טעות" – כבר משהו מאד יסודי, שכל חתן וכלה צריכים ללמוד היטב, שאסור לכעוס, אסור בשום אופן שבעולם לכעוס. אפילו אם אתה משה רבינו, לא יעזור לך – אם אתה כועס, או אפילו רק מקפיד (כמו שכתוב כאן), אתה טועה.

מה שמענין בחז"ל הזה שפירשו לשני הכיוונים – "כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות" הוא בכיוון אחד, אבל כאן אומרים שכיון שהקפיד הוא טעה וכיון שטעה הוא הקפיד. קודם לטעות היינו שיבוש בשכל – גם בשכל צריך להיות ישר, 'ראש ישר'. אם יש משהו עקום בשכל או בהשקפה הטעות תביא אותך להקפיד על הזולת. זהו מעגל קסם – ברגע שאתה מקפיד אתה טועה עוד יותר, וחוזר חלילה. אם אדם נמצא באיזה מעגל קסם לא טוב, איך הוא עוצר אותו? כאן יוצא מחז"ל שקפידא וטעות יוצרים מעגל. איפה אפשר לעצור אותו? את הטעות לכאורה איני יכול לדעת – אם אני טועה או לא טועה – אבל את הכעס, את הקפידא, אפשר לעצור.

מי שרוצה להנצל, לצאת מהמעגל, צריך לקבל החלטה – בראש השנה מקבלים החלטות, אם אנחנו נקבל החלטה שאף פעם לא מקפידים על החבר שלנו, על האשה, על האיש, פשיטא שלא, ועל כל חבר, "כל ישראל חברים", ממילא לא נטעה. כתוב שמשה רבינו טעה, ועל משיח מובא – באור החיים ועוד – שלא יטעה, כנראה שהוא עוד יותר ממשה ארך אפים לגמרי, לא כועס ולא מקפיד על אף אחד. אם אנחנו נקבל בראש השנה החלטה שלא מקפידים – מיד ימתיק את כל הדינים מעל עם ישראל, ה' לא יקפיד עלינו ויהי מה (הלוא "הוי' צלך"), ונזכה כבר לכתיבה וחתימה טובה וגם כתיבה וחתימה טובה למלך המשיח, "לאלתר לגאולה", שיבוא ויגאל אותנו תיכף ומיד ממש. זה מוסר ההשכל מהפסוק שלכם, "וישמע משה וייטב בעיניו".

הכיף לומר 'טעיתי'

מה לומדים מהפסוק? עם כל הקפידא והטעות של משה, הרי הוא הענו מכל אדם – ברגע שהוא שומע משהו שמתיישב על דעתו, שמבין שהוא צודק, הוא מיד מודה, "הודה ולא

בוש״. כמו שהתרגום אומר, הוא מיד מפרסם זאת – יש לו כיף בלפרסם שהוא טעה, שכולם ידעו שגם משה רבינו יכול לטעות (על משה רבינו נאמר ״ותחסרהו מעט מאלהים״, ״מיעוט רבים שנים״ – אלהים לשון רבים – **אלהים** פחות 2 = **טעה**. **משה רבינו טעה** = **עצמות בגוף** – אפשר להיות עצמות בגוף ועדיין לטעות, מצד הגוף, גם גוף זך כמו גופו של משה רבינו, על דרך דברי הה״מ על ״הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את״). יש אנשים שקשה להם לומר ׳טעיתי׳, ויש אנשים שיש להם כיף לפרסם ׳טעיתי׳, זה סימן של רבי אמיתי (אתפשטותא של משה בכל דרא). ככה לומדים כאן ממשה רבינו – מהפסוק הזה.

עומק השמיעה

בחסידות ״וישמע״ היינו דערהער, שמיעה פנימית – לשמוע את הלב הפנימי של הענין – שיש בה יותר חוש פנימי אפילו מראיה. יש משהו בשמיעה הפנימית אפילו יותר מראיה, כידוע הדעות השונות ביחס לשני החושים ראיה ושמיעה. כתוב ש״משה זכה לבינה״ – משה הוא ראיה ו״זכה לבינה״, זכה לשמיעה (בלדד השוחי אמר לאיוב, ה״תם וישר״, ״אם זך וישר אתה כי עתה יעיר עליך ושלם נות צדקך״, ״אם לבינה תקרא״, וד״ל). בפסוק הזה משה זוכה לבינה-שמיעה – ״וישמע משה וייטב בעיניו״ (הפסוק הקודם מסיים בדברי אהרן ״ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני הוי״ – מעיני ה׳ לעיני משה, מ״הייטב״ בתמיה ל״וייטב״ בניחותא, ע״ד חש-מל. ״**ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני הוי׳. וישמע משה וייטב בעיניו**״ = **אנכי** פעמים **הוי**׳). בינה ודעת ״הא בהא תליא״ – שמיעה וטוב טעם ודעת.

[״בעיניו״ זו ראיה.] נכון, יש כאן שמיעה (בינה), טוב (דעת) ואז ״עיניו״ – או חכמה-ראיה, או שתי העינים של הדעת. יש ראיה מוחשית, גם במשהו רוחני, כמו לראות את התחדשות הבריאה יש מאין, וכמו ״תמֵנת הוי׳ יביט״ של משה רבינו, שהוא רואה את המציאות כמו שנראית בעיני ה׳. זו ראיה של חכמה, עינים של חכמה, לא העינים של הדעת. אבל כאשר אתה שומע משהו והוא מתיישב בדעתך, אתה רואה את אמיתת הדבר, אלה העינים של הדעת. גם בדעת יש עינים לפי הקבלה, שתי העינים הן ה״ח וה״ג של הדעת. בכל אופן, יש הרבה ללמוד מהמלים ״וישמע משה וייטב בעיניו״, הגימטריא שלכם. היות ש״וישמע משה״, בינה, ברור שצריך למקם אותו ב-**ה** עילאה שבשם.

י׳: ״כי עם קדוש אתה״

אז יש לנו שלשה פסוקים: ״יראת הוי׳ היא אוצרו״ ב-**ה** תתאה, ״תם וישר״ ב-**ו** ו״וישמע משה וייטב בעיניו״ ב-**ה** עילאה. צריך עוד אחד, ב-**י** – חכמה היא קדש. יש פסוק שחוזר שלש פעמים בחומש – כמו ש״וישמע וגו׳״ מהחומש כך גם הביטוי האחרון.

ג״פ ״כי עם קדוש אתה״ – הכנעה-הבדלה-המתקה

קודם כל, נחזור לשמות של החתן והכלה. ראשי התבות של יונתן **ת**הלה הם **ית**, יש סוד **ת**י נימין – **ת**י בגימטריא **קדוש** (שעולה **שמע** – קדוש בחכמה ושמע בבינה, ״תרין ריעין דלא מתפרשין״) – שהוא המשכת **קדוש** מהכתר, אריך אנפין, לזעיר אנפין, מבחינת ״לא

אדם״ לאדם. ראשי התיבות שלכם **קדוש**, ובביטוי שנראה כתוב ״קדוש״ – והיות שכתוב שלש פעמים כבר ״קדוש קדוש קדוש״. הביטוי הוא ״**כי עם קדוש אתה** [להוי׳ אלהיך]״.

איפה הוא חוזר שלש פעמים? בשתי הפעמים הראשונות ההמשך כמעט אותו דבר, בשינוי קל, ״בך בחר הוי׳ אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה״, ובפעם השלישית בלי ההמשך הזה. בפעם השלישית כתוב בסוף ״לא תבשל גדי בחלב אמו״.

בפעם הראשונה בהקשר לביעור עבודה זרה מארצנו הקדושה – מצוה שכולם כאן מקוים לקיים. למה צריך לבער את העבודה-זרה כאן? ״כי עם קדוש אתה להוי׳ אלהיך בך בחר הוי׳ אלהיך וגו׳״.

בפעם השניה כתוב אחרי הפסוק ״בנים אתם להוי׳ אלהיכם לא תתגודדו וגו׳״. מה הפירוש הפשוט של ״לא תתגודדו״? אתם בנים, אתה מצוינים, אתם הבנים שלי – לא תתגודדו כמו האמורי, אלה חוקות האמורי. בפעם הראשונה מדובר בעבודה זרה ממש ובפעם השניה לא ללכת בחוקות האמורי, להבדל, כי אתם בנים שלי. אז הפסוק אומר ״כי עם קדוש אתה להוי׳ אלהיך ובך בחר הוי׳״.

פעם שלישית כבר בהקשר למאכלות אסורות. בשתי הפעמים הראשונות זו התחלת פסוק ובפעם השלישית באמצע פסוק, שגם ההתחלה וגם הסיום הם איסורי אכילה.

שוב, יש שלש פעמים את הביטוי ״**כי עם קדוש אתה**״, שוה **יונתן-תהלה** – אתם עם קדוש (ומכם יוולד עם קדוש, קדושת ישראל וקדושת הכהונה, נישואי בת כהן לכהן). משלשת ההקשרים אפשר לעשות הכנעה-הבדלה-המתקה:

יש מצוה בארץ ישראל לשרש אחר עבודה זרה – להכניע את הקליפה הזו לגמרי, זו ההכנעה כאן.

ברור שהפעם השניה, ״בנים אתם... לא תתגודדו״, היא הבדלה.

הפעם השלישית, קדושת האכילה, בהרבה הקשרים היא קשורה להמתקה.

תיקון תאוות ממון-ניאוף-אכילה בשלשת הרגלים

תיכף נגיע לרבי נחמן. מתי מתקנים את תאות האכילה בכלל? כל חג הוא בשביל לתקן תאוה מסוימת. רבי נחמן כותב[לח] שפסח הוא תיקון תאות ממון – מוציאים הרבה הוצאות לפסח; שבועות הוא תיקון פגם הברית; וסוכות תיקון תאות האכילה. איך מתקנים? כבר נאמר את הווארט שלו. למה סוכות מתקן את האכילה? כי צריך לאכול שמח – סוכות הוא ״זמן שמחתנו״, ״לך אכול בשמחה לחמך״. תיקון האכילה הוא לאכול שמח. זו גם ברכה,

---

[לח] לקומ״ת א וז״ל:

כִּי עַל יְדֵי מִצְוַת הַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים, עַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְתַקֵּן הַשָּׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנ״ל, כִּי ׳בְּפֶסַח נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מָמוֹן׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת י״ב): ״וַה׳ נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִילוּם״ ׳בְּעַל כָּרְחָם׳ (בְּרָכוֹת ט׳), כִּי הֵם לֹא רָצוּ כְּלָל, כִּי אָז נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מָמוֹן. ׳בְּשָׁבוּעוֹת נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מִשְׁגָּל׳, בִּבְחִינַת: ׳דָּם נָעְכָּר וְנַעֲשָׂה חֶלְבָּ׳ (ו). ׳בְּסֻכּוֹת נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת אֲכִילָה׳, כִּי ׳סֻכּוֹת נִקְרָא ״חַג הָאָסִיף״ (שְׁמוֹת כ״ג), שֶׁאוֹסֵף כָּל מִינֵי מַאֲכָל, וְזֶהוּ בְּחִינַת תִּקּוּן תַּאֲוַת אֲכִילָה, כִּי ׳אֵינוֹ דוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ׳ וְכוּ׳ (יוֹמָא ע״ד:).

שהחתן והכלה יאכלו ביחד תמיד שמח מאד. זו התכלית של התקופה הזו, של כל התשובה – הכל כדי לאכול שמח. ידוע שלמנהג חב״ד לא ישנים בסוכה, העיקר הוא האכילה, לא השינה. יש פה כמה אנשים שמתעקשים שגם השינה תהיה בסוכה, ברוכים יהיו, אבל העיקר הוא האכילה כי התיקון העיקרי של חג הסוכות הוא לאכול שמח. התכל׳ס של כל התשובה והכל הוא לאכול שמח. כשעושים שבע ברכות – אנחנו עכשיו אוכלים שמח. לחיים לחיים.

למה אמרנו את כל זה? כדי לומר שתיקון האכילה הוא המתקה. קדוש-קדוש-קדוש – ג״פ ״כי עם קדוש אתה״ – הראשון הוא הכנעה, השני הבדלה והשלישי המתקה.

[יש פירוש ש״בנים אתם״ היינו שגם כשמישהו מת אינכם יתומים. זו ממש המתקה, לא?] גם ההבדלה היא עליה למקום שכולו טוב.

[אצל רבי נחמן העיקר הוא תיקון ממון?] למה? [כי במעשה מבעל תפלה זה העיקר.] במעשה מבעל תפלה הקליפה העיקרית היא ממון. [וגם באבידת בת מלך.] נכון. אבל בכל לקו״מ העיקר הוא השני. אחד הסימנים של **תשע״ח** הוא בגימטריא **שבָּעות** – החג המיוחד של השנה הבאה עלינו לטובה, כבר צריך להתכונן. החג של תיקון הברית, שפשוט שאצל רבי נחמן הוא עיקר הבעיה.

[קשור לצום-קול-ממון?] הוא כותב שתענית, צום, היא סגולה לשמחה – הולך ביחד. ״צום״ שייך לתיקון האכילה ו״ממון״ הוא תיקון הממון, כפשוטו. לפי זה ״קול״ שייך לתיקון הברית – תפלה לשון דבקות, כמו ״ודבק באשתו״, ״תופל כלי חרס״. ״הקל קול יעקב״, יחוד קול ודבור היינו יחוד יעקב ורחל כמבואר בקבלה, עיקר תיקון הברית (הקול היינו יסוד ז״א) [תיקון הכוונה למעט או לעשות ברחבות?] הנה, הוא אומר שתיקון האכילה הוא לאכול שמח. [אז כל השאר גם כך?] כמה לחיים שתית?

סיכום הרמזים

אם כן, עד עכשיו עשינו י-ה-ו-ה של ארבעה רמזים יפים מאד של **יונתן תהלה**. מלמעלה למטה:

י	״**כי עם קדוש אתה**״ (״אתה״ במלכות, עלמא דאתגליא, או בחכמה דווקא, התגלות וראיה לנוכח)
ה	״**וישמע משה וייטב בעיניו**״
ו	״**תם וישר**״
ה	״**יראת הוי׳ היא אוצרו**״

ב. תקעו אמונה-ממשלה-תוכחה

אמונה-ממשלה-תוכחה

נעשה משהו חמישי, שאינו פסוק. הזכרנו את רבי נחמן. שאלתי קודם את הרב אלישמע אם יש פה שנוסעים לאומן לראש השנה, והוא אמר שכבר כמה שנים ׳מאך דא אומן׳. כדי לחזק זאת נאמר עוד רמז אחד: קודם כל אומר את הגימטריא, ואשאל את הצבור –

שודאי כולם למדו קצת לקוטי מוהר"ן – מה זה. הרמז **שיונתן-תהלה** עולה **ממשלה-אמונה-תוכחה**.

יש בלקו"מ תנינא שלש תורות חשובות ו'שמנות' על הפסוק "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", ולפי סדר הספר הראשונה – תורה א בלקומ"ת – היא "תקעו ממשלה", תורה ה היא "תקעו אמונה" ותורה ח (מראש השנה האחרון של רבי נחמן, לפני ההסתלקות שלו בחג הסוכות) "תקעו תוכחה". הוא הסתלק בסוכות – כנראה רצה להגיע ל"לך אכול בשמחה לחמך". אבל בראש השנה, שכולל את הכל, הוא אמר את התורה "תקעו תוכחה" (כמו שיעקב אבינו, משה רבינו ושמואל הנביא קיימו מצות תוכחה לפני הסתלקותם).

אנחנו נשים את האמונה בהתחלה, כדי שיהיה לנו רמז יפה – ר"ת **אמת** – **א**מונה-**מ**ממשלה-**ת**וכחה (לפי סדר הספר – "**מאת** הוי' היתה זאת היא נפלאת בעינינו", היינו רמז לבנין, הווית, המלכות, "זאת", בראש השנה. לפני ר"ה קוראים בתורה "**אתם** נצבים היום כלכם וגו'").

זו הגימטריא של החתן והכלה, **אמונה-ממשלה-תוכחה**. פעם אמרנו שבימי השבע ברכות טוב שהחתן והכלה ילמדו כל יום את סיפורו של אחד מה-ז' בעטלערס, סיפור של ימי שבע ברכות – ביום הראשון הבעטלער העוור, ביום השני הבעטלער החרש, וכך הלאה. לזוג הזה יש עוד כמה ימים שיכולים ללמוד את שלש התורות האלה – תקעו אמונה, תקעו ממשלה ותקעו תוכחה. הכל שייך לתקיעת שופר, אז כדאי להספיק לפני ראש השנה.

הר"ת **אמת** והכל נגמר ב-**ה** (**ההה** הוא שם קדוש, מ-עב השמות של ה'), מה האותיות שלפני הסיום? אמונה-ממשלה-תוכחה – **נחל**, גם רמז ששייך לרבי נחמן, "**נחל** נובע מקור חכמה"[לט]. **אמת** עולה 21 ברבוע ואם מוסיפים **נחל** – **נחל אמת** (אמת גם מלשון אמת המים) – כבר יהיה 529, 23 ברבוע. ה-**נחל** מעלה את הרבוע של 21 ל-רבוע של 23. 529 עולה **תענוג**, ועוד הרבה דברים חשובים בקבלה – עליה מ-**אמת** ל-**תענוג** (מפנימיות היסוד, הכח הנפשי השני מהסוף, לפנימיות רישא דאין, הראש השני של הכתר, הכח השני מההתחלה, ודוק).

שלש התורות כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה

נאמר בקיצור נמרץ: את שלש אלה גם אפשר לכוון כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה: האמונה היא הכנעה.

למה קוראים לתורות האלה בשמות האלה? כי זהו הנושא, וגם פותח במשפט הראשון של כל תורה עם הדבר הזה. את התורה הראשונה הוא פותח[מ] שתכלית בריאת האדם למשול

[לט] "**נחל נבע מקור חכמה**" = "**שופר גדול**". הר"ת של "נחל **נ**בע **מ**קור **ח**כמה", **נחמן** = 148 = 4 פעמים 37, **יחידה**, ממוצע כל אות; האוס"ת של "**נחל נבע מקור חכמה**" = 481, צירוף אותן ספרות = 13 פעמים 37, ודוק.

[מ] וזה לשונו:

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶא לְיוֹם חַגֵּנוּ (תְּהִלִּים פ"א):

על המלאכים. באיזה יום ה׳ ברא אותנו? ראש השנה, יום ההולדת שלנו. הוא ברא אותנו בשביל למשול על המלאכים (כשהוא ברא אותנו הוא התיעץ עם המלאכים, ״נעשה אדם בצלמנו כדמותנו״, הוא היה צריך, משום דרך ארץ, לקבל הסכמה מהמלאכים, שהרי ידע ורצה שסופו של האדם למשול על המלאכים). צריך להבין מה זה. הבריאה כדי שנהיה גבוהים מהמלאכים, ושנמשול עליהם, והוא כותב בהמשך שאכן המלאכים מתקנאים בנו – לא פשוט, יש עימות, וצריך לדעת מה הסגולה שהמלאך לא יפיל אותנו כשמרגיש שאני רוצה לשלוט עליו.

פשיטא שרעיון זה הוא הבדלה. ה׳ ברא אותנו, מין האדם, לא רק להיות נבדלים מהחי בעולם הזה הגשמי אלא להיות נבדלים גם מיצורי צבא השמים, להיות למעלה מהמלאכים ולמשול עליהם. כמובן שצריך הרבה להבין איך לפרש זאת אליבא דנפשיה. בכל אופן, זו ההבדלה, ואמונה היא הכנעה, קבלת עול.

איך הוא מסביר את התוכחה? איך הוא פותח את ״תקעו תוכחה״[מא]? הוא מביא מרבי עקיבא שאמנם יש מצוה גדולה בתורה להוכיח אבל אליה וקוץ בה – ״תמה אני אם יש מישהו

[א] כִּי אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִבְרָא, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מֶמְשָׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים (א), וְזֶה הַתַּכְלִית וְהַסּוֹף שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת פֶּרֶק ב׳): ׳עַתִּידִין צַדִּיקִים, שֶׁיִּהְיֶה מְחִצָּתָן לְפָנִים מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת׳, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל״, שֶׁהַמַּלְאָכִים יִצְטָרְכוּ לִשְׁאֹל מִיִּשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיִּרְצוּ לֵידַע מַה פָּעַל אֵל. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת, שֶׁיָּבוֹא לָזֶה הַתַּכְלִית, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מֶמְשָׁלָה עַל מַלְאָכִים, אַךְ צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד וְלִרְאוֹת, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּמֶמְשָׁלָה זוֹ, שֶׁלֹּא יְקַנְּאוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת וְיַפִּילוּ אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם (ב), כִּי הַמַּלְאָכִים מִתְקַנְּאִים מְאֹד בָּאָדָם כָּזֶה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֶמְשָׁלָה עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה טו:) עַל כַּמָּה גְּדוֹלִים, שֶׁבִּקְּשׁוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְדָחְפוֹ.

[מא] וזה לשונו:

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶא לְיוֹם חַגֵּנוּ, כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹקֵי יַעֲקֹב (תְּהִלִּים פ״א):

[א] אַף עַל פִּי שֶׁתּוֹכָחָה הוּא דָּבָר גָּדוֹל, וּמֵטָל עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ, כְּשֶׁרוֹאֶה בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג כַּשּׁוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא י״ט): ״הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ״, אַף עַל פִּי כֵן לָאו כָּל אָדָם רָאוּי לְהוֹכִיחַ. כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא (א) (עֲרָכִין טז:): ׳תָּמַהּ אֲנִי, אִם יֵשׁ בַּדּוֹר הַזֶּה מִי שֶׁיָּכוֹל לְהוֹכִיחַ׳. וְאִם רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר זֹאת בְּדוֹרוֹ, כָּל שֶׁכֵּן בַּדּוֹר הַזֶּה שֶׁל עַכְשָׁו.

כִּי כְּשֶׁהַמּוֹכִיחַ אֵינוֹ רָאוּי לְהוֹכִיחַ, אָזַי לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל בְּתוֹכַחְתּוֹ, אַף גַּם הוּא מַבְאִישׁ רֵיחַ שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת הַשּׁוֹמְעִים תּוֹכַחְתּוֹ. כִּי עַל יְדֵי תּוֹכַחְתּוֹ הוּא מְעוֹרֵר הֶרֵיחַ רַע שֶׁל הַמַּעֲשִׂים רָעִים וּמִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא מוֹכִיחָם. כְּמוֹ כְּשֶׁמַּנִּח אֵיזֶה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב, כָּל זְמַן שֶׁאֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ הַדָּבָר, אֵין מַרְגִּישִׁין הֶרֵיחַ רַע, אֲבָל כְּשֶׁמַּתְחִילִין לְהָזִיז אוֹתוֹ הַדָּבָר, אָזַי מְעוֹרְרִין הֶרֵיחַ רַע; כְּמוֹ כֵן עַל יְדֵי תּוֹכָחָה שֶׁל מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהוֹכִיחַ, עַל יְדֵי זֶה מְזִיזִין וּמְעוֹרְרִין הֶרֵיחַ רַע שֶׁל הַמַּעֲשִׂים רָעִים וּמִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הָאֲנָשִׁים שֶׁמּוֹכִיחָם, וְעַל כֵּן הוּא מַבְאִישׁ רֵיחָם, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא מַחֲלִישׁ אֶת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּהֶם, וְעַל יְדֵי זֶה נִפְסָק הַשֶּׁפַע מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, הַתְּלוּיִים בְּאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת. כִּי עִקַּר יְנִיקַת הַנְּשָׁמָה הוּא מֵהֶרֵיחַ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת מ״ג:): ׳מִנַּיִן שְׁמִבָּרְכִין עַל הָרֵיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ״. אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה נֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ וְלֹא הַגּוּף, הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה הָרֵיחַ׳. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי זֶה הַמּוֹכִיחַ, שֶׁהוּא מַבְאִישׁ רֵיחָם, עַל יְדֵי זֶה נֶחֱלֶשֶׁת הַנְּשָׁמָה, שֶׁיִּניקָתָהּ מֵהֶרֵיחַ כַּנַּ״ל, וּמִמֵּילָא נִפְסָק הַשֶּׁפַע מִכָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בָּהֶם.

בדור שלנו שראוי להוכיח". כך אומר רבי עקיבא, עמוד התווך של התורה שבעל פה. אז הוא ממשיך להסביר שמי שלא ראוי להוכיח ומוכיח – לכאורה מקיים מצוה – לא רק שלא מתקן אלא מקלקל. מה הוא עושה? ריח רע, ריח מסריח. הריח שהוא עושה לזה שמוכיח אותו – במקום לחזק אותו הוא מחליש אותו. לא רק שהוא מחליש אותו, אלא גורם שכל השפע שנמשך לכל העולמות דרך שרש נשמתו נפסק. אז המוכיח שאינו ראוי להוכיח עושה נזק רב ועצום. הוא עושה קודם כל ריח רע – לאותו אדם שמוכיח, במקום לעזור לו – ורוחנית-נשמתית הוא מחליש אותו לגמרי, עושה אותו 'על הפנים', וגם כל מה שנמשך בכל העולמות שקשור אליו, לנשמה הזו, הכל נפסק. אבל "מכלל לאו אתה שומע הן" ו"מרובה מדה טובה ממדת פורענות", מי שכן ראוי להוכיח – משהו נדיר מאד, אבל יש אחד כזה, לכן יש מצוה בתורה – עושה בדיוק ההיפך. הוא עושה ריח טוב, והריח טוב מחזק וממשיך שפע בכל העולמות. זה הווארט הראשון, מה שהוא רוצה מה"תקעו תוכחה" – להגיע לתיקון הזה, להמתיק את המציאות.

כל תורה כאן היא ארוכה מאד ומורכבת מאד, כדרכו בקדש, של בחינות ויחסי גומלין בין עבודות בנפש. קודם שאלו מהו "קול" בצום-קול-ממון. דווקא ב"תקעו תוכחה" רבי נחמן אומר[מב] שמי שמוכיח כדבעי ועושה ריח טוב זוכה לקול של השיר דיתער לעתיד. זהו עיקר

אֲבָל כְּשֶׁהַמּוֹכִיחַ רָאוּי לְהוֹכִיחַ, אֲזַי אַדְרַבָּא, הוּא מוֹסִיף וְנוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת עַל יְדֵי תּוֹכַחְתּוֹ. כִּי הַתּוֹכָחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בִּבְחִינַת הַתּוֹכָחָה שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֶׂה הָעֵגֶל, שֶׁעַל יְדֵי תּוֹכַחְתּוֹ נָתַן בָּהֶם רֵיחַ טוֹב, בִּבְחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים א): "נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ", הַנֶּאֱמָר עַל מַעֲשֶׂה הָעֵגֶל. עָזַב לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא נָתַן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּגֶמָרָא (שַׁבָּת פח:). כִּי עַל יְדֵי תּוֹכָחָה שֶׁל מֹשֶׁה עַל מַעֲשֶׂה הָעֵגֶל הוֹסִיף וְנָתַן בָּהֶם רֵיחַ טוֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא. כִּי עִקַּר יְנִיקַת הַנְּשָׁמָה הִיא מֵהָרֵיחַ כַּנַּ"ל, כִּי עַל יְדֵי קוֹל הַמּוֹכִיחַ שֶׁהוּא רָאוּי, עַל יְדֵי זֶה הוּא נוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא כַּנַּ"ל.

[מב] וזה לשונו:

וְהַתְּקוּן לָזֶה הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת קוֹל כִּי בְּחִינַת קוֹל הוּא מַשָּׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁשָּׁם גִּדְלִים כָּל הָרֵיחוֹת וְהַיְרָאוֹת, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): "וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן". 'נָהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן' וְכוּ' זֶה בְּחִינַת קוֹל, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים צ"ג): "נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם"; וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ג): "אֶת קֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בַּגָּן וָאִירָא". כִּי זֶה הַקּוֹל מַשְׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה גִּדְלִים שָׁם כָּל הָרֵיחוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת יִרְאָה כַּנַּ"ל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא כַּנַּ"ל. כִּי עַל יְדֵי זֶה הַקּוֹל נִכְנָע בְּחִינַת עֲקֵב דְּסִטְרָא אָחֳרָא, כִּי זֶה הַקּוֹל הוּא בְּחִינַת (שָׁם כ"ז): "הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב". וְעַל כֵּן זָכָה יַעֲקֹב לִבְחִינַת הָרֵיחַ, בִּבְחִינַת (שָׁם): "רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה", הַנֶּאֱמָר בְּיַעֲקֹב, וְהוּא מַכְנִיעַ עֲקֵב דְּסִטְרָא אָחֳרָא, בִּבְחִינַת (שָׁם כ"ה): "וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו". וְזֶה הַקּוֹל הוּא בְּחִינַת קוֹל הַמּוֹכִיחַ הָרָאוּי, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה נ"ח): "הָרֵם כַּשּׁוֹפָר קוֹלֶךָ וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם" וְכוּ'. כִּי הַמּוֹכִיחַ שָׁרוֹצֶה לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַגִּיד לָהֶם פִּשְׁעָם וְחַטָּאתָם, הוּא צָרִיךְ לָזֶה הַקּוֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַבְאִישׁ רֵיחָם עַל יְדֵי שֶׁמִּתְעוֹרֵר עֲוֹונוֹתֵיהֶם כַּנַּ"ל. עַל כֵּן צָרִיךְ לָזֶה הַקּוֹל, כִּי עַל יְדֵי זֶה הַקּוֹל הוּא מוֹסִיף וְנוֹתֵן בָּהֶם רֵיחַ טוֹב, כִּי עַל יְדֵי זֶה הַקּוֹל גִּדְלִים כָּל הָרֵיחוֹת, כִּי זֶה הַקּוֹל מַשְׁקֶה אֶת הַגָּן וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ: "הָרֵם כַּשּׁוֹפָר קוֹלֶךָ" כַּשּׁוֹפָר דַּיְקָא, כִּי זֶה הַקּוֹל הַמַּשְׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁהוּא בְּחִינַת: "וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן", הוּא בְּחִינַת קוֹל הַנִּגּוּן שֶׁל הַשִּׁיר שֶׁיִּתְעַר לֶעָתִיד, כְּשֶׁיְּחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁיר פָּשׁוּט, כָּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרֻבָּע. וְזֶהוּ כַּשּׁוֹפָר רָאשֵׁי תֵּבוֹת: פָּשׁוּט, כָּפוּל, שָׁלוּשׁ, רָבוּעַ שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשִּׁיר שֶׁלֶּעָתִיד, שֶׁהוּא

תענוג העולם הבא, עיקר שכר הצדיקים לעולם הבא הוא שיר, שיר חדש. כמו שקודם שמענו שיר. התענוג משיר אמתי – יש בחב״ד, מרבי הלל מפאריטש, שכל החיים אני מחפש את הניגון שלי. מי שזוכה למצוא את הניגון ומתענג עליו תענוג אין סוף – באמת עמד על שכרו. ככה רבי נחמן מסביר, ששכר הצדיק הוא הניגון. מי זוכה לניגון הזה, שהוא השכר הטוב של הצדיק? מי שיודע להוכיח ומי שזוכה לקבל תוכחה ממי שיודע להוכיח. אם כן, תכלית התורה הזו היא להגיע לתכלית ההמתקה, מכח תוכחה כדבעי. ידוע הרמז ש-**תוכחה** הוא **תוך-אהבה**, הכלל הראשון של מצות תוכחה הוא שצריך להוכיח מתוך אהבה, ואז עושה ריח טוב וכו׳ עד שזוכים לשיר חדש, תענוג העולם הבא.

אם כן, אפשר להקביל את שלש התורות כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה לפי סדר אמ״ת.

שלש התורות – תקיעה-תרועה-שברים

נחזור שוב למבנה הכללי של אמונה-ממשלה-תוכחה: בכל תורה הוא מדבר על התקיעות ותמיד הוא נוקט בסדר תקיעה-תרועה-שברים. אפילו שהסדר אצלנו הוא תקיעה-שברים-תרועה, הוא כותב כך – ההגיון הוא שתרועה היא המלה בתורה ושברים הם תוספת של חז״ל. את תקיעה-תרועה-שברים עצמם מתאים להקביל לאמונה-ממשלה-תוכחה:

הוא מביא על תקיעה את הפסוק ״ותקעתיו יתד במקום נאמן״[מג] – לשון אמונה. המקום הנאמן הוא הארץ, וכאשר תוקעים יתד חזק בארץ, התיישבות נאמנה, זהו תיקון האמונה.

הממשלה היא בפירוש תרועה – ״ותרועת מלך בו״[מד]. ממשלה היא להיות מלך. צריך עוד להסביר קצת שנבין מה פירוש למשול על המלאכים. קודם כל, אחרי התקיעות יש תפלה שכל המלאכים שנוצרו מהתקיעה והשברים והתרועה והתקיעה ימליצו טוב – אבל אנחנו צריכים לשלוט על המלאכים. [נוהגים לומר את התפלה הזו?] תלוי באיזה מצב אתה נמצא... יש גם תפלה לפני, עם השם של **כב** אותיות, וגם בה יש מלאכים – כנראה הרבה מלאכים באים לשמוע את התקיעות שלנו, ובתקיעות שלנו עושים הרבה מלאכים. ברור שממשלה היא סוג של הבדלה – שאתה נבדל. התרועה בתורה היא גם כאשר המליכו מלך – בהכתרת מלך מריעים.

תוכחה היא שברים. בהוכחת מישהו על פי פשט יש שבירה, רק שהוא מסביר[מה] ששבירה היא גם לשון ״עיני כל אליך ישברו״ – שיש בשבירה גם תקוה טובה. אפשר לומר שזהו תיקון התוכחה (כאשר שברים, משרש **שבר**, מתפרשים גם כשרש **שבר-סבר**) – תוכחה

בְּחִינַת הַקּוֹל הַמַּשְׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה הַקּוֹל דַּיְקָא הוּא יָכוֹל לְהוֹכִיחַ. וְזֶהוּ: ״הָרֵם כַּשּׁפָר קוֹלֶךָ״ כַּשּׁפָר דַּיְקָא, כַּנַּ״ל.

וראה עוד באריכות שם בהמשך התורה.

[מג] לקומ״ת א, ב. שם ח, יא.

[מד] כפי שמובא גם שם ח, יא.

[מה] שם ח, יא.

בפנים מסבירות, בסבר פנים יפות (הסבר בטוב טעם מדוע אתה מוכיח עד שהדברים יתיישבו היטב, הכל **תוך-אהבה**, כנ״ל) עד שזוכים לקול התוכחה הראויה שהופך להיות הקול דאתער לעתיד לבוא, תענוג אין סוף שהוא שכר העולם הבא.

[הרב מוכן לומר מלה אחת על לשלוט על מלאכים?] זה מה שנעשה. כעת, לסיום, רוצים לקחת מכל תורה נקודה אחת וקצת לפתח אותה, וגם לשייך לחתן וכלה:

ג. תיקון החושים בנסיעה לצדיק (תקעו אמונה)

נקודה אחת מתוך תקעו-אמונה מדברת במעלת הנסיעה לצדיק לראש השנה. לכן שאלתי את הרב אלישמע לאן נוסעים כאן בראש השנה. ידוע שיש ענין גדול מאד לנסוע לצדיק האמת לראש השנה. רבי נחמן מדבר רבות על גודל ענין הקיבוץ בר״ה, על הצירופים, על השעשועים, על התיקונים שנעשו כשיש קיבוץ גדול אצל צדיק האמת בראש השנה, אבל בתורה הזו יש וואו שכתוב דווקא כאן:

הוא אומר שמי שזוכה להיות אצל הצדיק בראש השנה זוכה לתקן את כל חמשת החושים שלו[מו]. איך זה?

תיקון הראיה – ראית פני הצדיק

ברגע שהוא רק בא ורואה את פני הצדיק הוא מתקן את העינים שלו, את חוש הראיה שלו – ראית פני הצדיק היא תיקון חוש הראיה.

תיקון השמיעה – שמיעת הצדיק

אחר כך, כשהוא שומע ממנו דברי תורה הוא מתקן את חוש השמיעה שלו.

[מו] וזה לשונו:

וְעִקָּר זְמַן הַקִּבּוּץ הוּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רֹאשׁ שֶׁאָז הוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הַמֹּחִין כַּנַּ״ל, וְהֵם מְאִירִין וּמְחַזְּקִין זֶה אֶת זֶה, דְּהַיְנוּ כִּי גַּם בְּהָרַב עִם הַתַּלְמִידִים כְּשֶׁמִּתְקַבְּצִים, יֵשׁ כָּל בְּחִינוֹת הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁל הַמֹּחַ. ׳חוּשׁ הָרְאִיָּה׳ זֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁרוֹאִין אֶת הָרַב, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה ל): ״וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״, שֶׁהוּא דָּבָר גָּדוֹל. ׳שְׁמִיעָה׳ הוּא בְּחִינוֹת (אִיּוֹב ל״ו): ״רַיְּגֶל אָזְנָם לַמּוּסָר״ דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹמֵעַ הַמּוּסָר שֶׁל הָרַב. ׳רֵיחַ׳ זֶה בְּחִינַת הַטָּרָחוֹת וְהַיְגִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּשְׁבִיל לְנַסֵּעַ וְלֵילֵךְ וְלָבוֹא אֶל הָרַב, וְזֶה בְּחִינַת רֵיחַ, בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ז): ״וְרֵיחַ אַפֶּךָ״, בְּחִינַת (קֹהֶלֶת ב): ״אַף חָכְמָתִי עָמְדָה לִי״ ׳חָכְמָתִי שֶׁבְּאַף עָמְדָה לִי׳ (מִדְרָשׁ רַבָּה קֹהֶלֶת סֵדֶר ב, עַיִן שָׁם בְּמַתְנוֹת כְּהוּנָה), דְּהַיְנוּ עַל יְדֵי טְרָחוֹת וְיגִיעוֹת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵהָרַב כִּי אִם עַל יְדֵי טְרָחוֹת וְיגִיעוֹת, וְזֶהוּ בְּחִינַת ׳חוּשׁ הָרֵיחַ׳. טַעַם׳ זֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּל אֶחָד טוֹעֵם וּמַרְגִּישׁ מְתִיקוּת אִמְרֵי נֹעַם שֶׁל הָרַב. ׳מִשּׁוּשׁ׳ זֶה בְּחִינַת יָדַיִם כַּנַּ״ל, זֶה בְּחִינַת הַהוֹצָאוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מוֹצִיא יְגִיעַ כַּפּוֹ עַל הוֹצָאוֹת לָבוֹא לְהָרַב, וְזֶה בְּחִינַת ׳מִשּׁוּשׁ׳, בְּחִינַת יָדַיִם, בְּחִינַת יְגִיעַ כַּפּוֹ כַּנַּ״ל. נִמְצָא שֶׁגַּם כָּאן נִתְתַּקֵּן בְּחִינוֹת הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים כְּמוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהֵם מְאִירִין וּמְחַזְּקִין זֶה אֶת זֶה. שֶׁלִּפְעָמִים נֶחֱלָשׁ בְּחִינוֹת הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְנִתְחַזְּקִין עַל יְדֵי אֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁל הָרַב עִם הַתַּלְמִידִים, וְכֵן לְהֶפֶךְ.

תיקון הריח – הטרחה להגיע לצדיק

במה שהוא טורח טרחה רבה כדי להגיע לצדיק – לא פשוט הנסיעה לצדיק, יש הרבה טרחה (יכול להיות שיש טרחה לעלות לחומש...) – הוא מתקן את חוש הריח. אפשר לרמוז שבתוך המלה **טרח**ה יש גם אותיות **ריח**. אם עובדים קשה וטורחים להגיע לאיזה יעד, לאיזה קיווי, קו, כיוון – מתקנים את חוש הריח. מכל החושים זהו החוש המשיחי, "והריחו ביראת הוי". כל ליקוטי מוהר"ן הם מוסר השכל, אבל זו נקודה חשובה של מוסר השכל – צריך הרבה טרחה, הטרחה להגיע לצדיק מתקנת את הריח.

תיקון הטעם – הרגשת טוב-טעם בצדיק ותורתו

אחר כך אומר עוד משהו, שנשמע כמעט כמו שמיעה, אבל עוד משהו – כאשר זוכים לטעום את הנעם, טוב-הטעם, הגעשמאק באידיש, של הצדיק (לכאורה גם בדברי התורה, לא לשמוע ולהבין את השכל שבהם אלא לטעום את הגעשמאק) מתקנים את חוש טעם.

תיקון המישוש – הוצאות הנסיעה לצדיק

אחרון חביב, נשאר חוש המישוש. איך מתקנים? [על ידי הדחיפות...] ככה הוא אומר כי הוא גערער, אבל רבי נחמן אומר אחרת – שחוש המישוש היינו הוצאות הדרך, לא הטרחה. יש הרבה הוצאות כדי להגיע לצדיק, וההוצאות – כמה שאתה יותר מוציא כסף – מתקנים את חוש המישוש. הוא לא אומר כסף שאתה נותן לצדיק, אלא ההוצאות שלך כדי להגיע לצדיק. [למה הוצאות קשורות לתיקון המישוש?] למדת את המאמר של רבי אייזיק על "ואהבת... בכל מאדך"? "בכל מאדך" הוא "בכל ממונך", הכחות המאדיים, זה המישוש.

כל הדברים שהוא אומר בתורה הזו צריכים להיות קשורים לאמונה – "תקעו אמונה". כנראה שבשביל התיקונים האלה – תיקוני החושים – צריך את ההכנעה של האמונה.

צדיק חי – תיקון החב"ד

במאמר מוסגר, כשלומדים תורה או מדברים תורה צריך מיד לנסות מה זה אומר, איך זה שייך, איך אפשר לקיים? לכאורה היום מי שנוסע לאומן כפשוטו, או ל-770 בברוקלין ניו-יורק, איזה חושים הוא מתקן על פי פשט? ריח ומישוש. יש לו טרחה ויש לו הוצאות – הוא לא רואה ולא שומע. הוא יכול לומר שאני רואה ושומע, קורא את הספרים, מתבונן ומצייר את הצדיק – אבל אנחנו מדברים בפשט הכי פשוט. הצדיק ודאי חי וקים, אפשר ללמוד את הספרים, הכל טוב ויפה – אבל רבי נחמן מתכוון בפשט, ולדאבוננו נשארו חוש הריח והמישוש, ולא חוש הראיה, השמיעה והטעם.

לפי סדר הספירות, איפה החושים שנשארו? איך החושים מקבילים לספירות? הריח בכתר, הראיה בחכמה, השמיעה בבינה, הטעם בדעת והמישוש ביסוד[מז]. במצב הנתון, על פי

[מז] שהרי בספר יצירה זהו חוש התשמיש (החוש של חדש תשרי, בו נוסעים אל הצדיק). רבי נחמן קושר כאן את חוש המישוש לידים, והקשר שלהן לתיקון היסוד הוא בסוד הפסוק "יד ליד לא ינקה רע וזרע

פשט, כשנוסעים לאומן כו׳ את הכתר, העל-מודע, המקיף, ואת היסוד, אפשר לתקן – את הריח והמישוש – אבל את החב״ד לא, לא כל כך. למה אומרים את זה? [כבה החשמל.] רואים שזה אכפת למישהו... [נגנו ״אבינו מלכנו״.] הווארט היה שבשביל חב״ד צריך חי מוחשי. בכתבי האריז״ל חיות – חי – היא מוחין, חב״ד (אכן, גם תכלית תיקון הריח היא בכך שלאחר כל הטרחות החסיד שומע תורה מפי הצדיק, ״אף חכמתי עמדה לי״, וגם שלמות תיקון הברית – חוש המישוש-התשמיש – תלויה בכך שלאחר כל הוצאות הדרך הוא מגיע ל״צדיק חי עלמין״).

ד. למשול על מלאכים ולגאול את התפלה (תקעו ממשלה)

תיקון תאות התמנות – על מלאכים (ולא על בני אדם)

שוב, נחזור לממשלה. מה פירוש למשול על מלאכים? אחד הדברים שהוא כותב[מח], שיש אדם שיש לו תאות התמנות. מבינים? יש תאוה להתמנות, להיות ראש ישיבה, להיות בועד הקהילה – תאוה להתמנות. הוא אומר שצריך לברוח ממנה, אבל צריך להחליף אותה בתאות התמנות על המלאכים. אם יש לך פה הרבה מלאכים, לא נורא שיש תאות ההתמנות, כי היא ״תקעו ממשלה״. אבל אם יש בני אדם – תאות התמנות על בני אדם היא בעיה.

ממשלה על חוקי הטבע (שאיפת המדע)

שוב, איך אני מבין את הממשלה על מלאכים? נשמע משהו מוזר. מלאכים הם ישויות של עולם רוחני. קודם הייתי יכול פשוט לחשוב שמלאכים הם חוקי הטבע. יש טבע ויש חוקי הטבע. את הטבע ה׳ ברא וחוקי הטבע אולי הם המלאכים. למשול על מלאכים היינו למשול על חוקי הטבע. מי משתדל לקיים דבר זה בלעומת-זה? מדענים. זה מה שאדם מנסה מאז שנברא – מדע, טכנולוגיה, שיש פה חשמל. לפעמים הוא נכבה ולפעמים הוא נדלק, אבל זה פירוש אחד למשול על מלאכים. אנחנו רואים שלא מוביל דווקא לטוב, עוד לא הביאה אותנו לגאולה הממשלה הזו.

צדיקים נמלט״ (הנדרש בכ״ד בחז״ל על פגם הברית, וכן ידוע שרבי נחמן עצמו הרגיש בפגם הברית כאשר נתן יד ליד כמפורש בשיחות הר״ן קפה עפ״י פסוק זה).

[מח] וזה לשונו:

[ז] אַךְ צָרִיךְ לְזָהֵר מְאֹד מֵהִתְמַנּוּת, כִּי זֶה הַזּוֹכֶה לְיִרְאָה, יֵשׁ לוֹ הִשְׁתּוֹקְקוּת לְהִתְמַנּוּת, כִּי ׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין׳ (בְּרָכוֹת ו:), וּמֵחֲמַת שֶׁדְּבָרָיו נִשְׁמָעִין, הוּא מִשְׁתּוֹקֵק לְהִתְמַנּוּת, אֲבָל צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִתְמַנּוּת, כִּי הַהִתְמַנּוּת מַפְסִיד הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה, בְּחִינוֹת הַמַּלְאָךְ הַנַּ״ל, הַנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַיִּרְאָה. וְזֶה שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁעַ לְמֹשֶׁה, כְּשֶׁאָמַר לוֹ: ״אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה״ (בַּמִּדְבָּר י״א): ״אֲדוֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם״. פֵּרֵשׁ רַשׁ״י (וְהוּא בְּסַנְהֶדְרִין י״ז): ׳הַטֵּל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צִבּוּר וְהֵם כָּלִים׳ וְכוּ׳. כִּי ׳צָרְכֵי צִבּוּר׳, הַיְנוּ הִתְמַנּוּת, מְכַלֶּה וּמַפְסִיד הַנְּבוּאָה כַּנַּ״ל, כִּי נַעֲשֶׂה מֵאוֹתִיּוֹת מַלְאָ״ךְ כְּלָאֵ״ם.

ממשלה על מלאכים – למשול על החויות הרוחניות

לכן נפרש שמלאכים הם לא סתם חוקי הטבע אלא הפן הרוחני של המציאות, 'האישים הרוחניים'. אפילו בי, יש את הצד הגשמי שלי, יש את הצד האלקי שלי, ויש באמצע מה שנקרא רוחני. יש אנשים שנוסעים למזרח, להודו (יש פה כמה אנשים שהיו שם), לחפש רוחניות. אצל חב"דנקים אומרים שהולכים לחפש מלאכים, לחפש חויות רוחניות.

אם אתה מתאוה למשהו, "ואל אישך תשוקתך" לגריעותא, אתה נכנע לו. אני מבין שלשלוט על מלאכים היינו להיות מעל ה"לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו" – כפירוש הידוע בחב"ד – לא להיות משועבד נפשית לחיפוש רוחניות. לכאורה רוחניות היא משהו טוב, לעומת גשמיות, אבל הבעל שם טוב, החסידות, מלמדים שלא זו התכל'ס. קודם כל, אין הבדל בין רוחניות לגשמיות – חדא מחתא. אלקות היא משהו אחר, ליהודי יש "חלק אלוק ממעל ממש" – הוא צריך לדעת שהוא מזוהה עם אלקות, לא עם רוחני ולא עם גשמי, ושיתמנה על הרוחני.

עד כאן נסיון להבין את הדבר הזה. גם אומר לי שאם יש מישהו שבאמת חושב שהוא מלאך – כדאי להשתלט עליו. לדוגמה, אם הבעל חושב שהוא מלאך – כדאי שהאשה תשתלט עליו. זה נקרא "תקעו ממשלה". [התיקון של הבעל להיות **כאלם** (אותיות **מלאך**)...] כן.

גאולת התפלה – "תפלתי שגורה בפי"

בכל אופן, אמרנו כבר קודם ווארט אחד מתוך "תקעו אמונה". נדגיש כעת ווארט אחד מתוך "תקעו ממשלה":

הוא אומר שצריך לגאול את התפלה[מט]. בעיקר עושים זאת בתפלות ראש השנה – זו התבוננות חשובה להתכונן לתפלות יום הדין. יש מצוה להסמיך גאולה לתפלה והוא נותן פירוש מאד יפה – שהכוונה היא לגאול את התפלה. חז"ל שואלים בגמרא שאם יש מצוה להסמיך אותן למה מפסיקים באמצע עם הפסוק "א-דני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" (רמז לתהלה, שם הכלה. "**תהלתך**" = **אדם** פעמים **חוה**) והגמרא מסבירה שהוא "תפלה אריכתא".

[מט] וזה לשונו:

[ח] וְעַל יְדֵי הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מִי שֶׁיִּתְנַבֵּא, רַק שֶׁיֵּשׁ בְּחִינַת הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה בָּעוֹלָם, עַל יְדֵי זֶה נִגְאֶלֶת וְנִפְדֵּית הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא גְּבוֹהָה מְאֹד, וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִין בָּהּ. וּכְשֶׁעוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל, חֲפֵצִים לִפְטֹר הַתְּפִלָּה מֵעֲלֵיהֶם, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו:) "כְּרֵם זֵלֵת לִבְנֵי אָדָם" 'אִלּוּ דְּבָרִים הָעוֹמְדִין בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִין בָּהֶם' וְכוּ' וְעַל יְדֵי הַנְּבוּאָה נִגְאֶלֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגְּלוּת, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ): "כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ". שֶׁעַל יְדֵי נְבוּאָה הַתְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה נ"ז): "בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם", בְּחִינַת נְבוּאָה.

ובהמשך שם:

וְזֶה שֶׁאָמַר חִזְקִיָּה: "וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי" (יְשַׁעְיָה ל"ח), וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י'), שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה... כִּי עַל יְדֵי שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, הֵינוּ שֶׁגָּאַל אֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגָּלוּת כַּנַּ"ל

הוא אומר ווארט יפה מאד, ממש פנינה, שסמיכת גאולה לתפלה היא גאולת התפלה, ומהי גאולת התפלה? יש תפלה שהיא "מצות אנשים מלומדה", שאני מתפלל כדי להיות אחרי-התפלה, מתפלל לצאת ידי חובה. יש שמתפללים מהר מאד כדי לגמור, ויש כאלה שמתביישים אז מתפללים לאט-לאט – אבל זה גם בשביל לגמור... זו תפלה בגלות, והתפלה יוצאת מהגלות כאשר אדם מתפלל מעומקא דלבא שאז התפלה שלו היא שה' מתפלל. כמו שאמר רבי חנינא בן דוסא שתפלתי שגורה בפי – שה' מתפלל. זהו הפשט של "א-דני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", שה' מתפלל בפי. אם כן, עולה מדבריו[נ] שהפסוק הזה הוא עצמו הפירוש של הסמכת גאולה לתפלה – לגאול את התפלה, שתהיה בבחינת "א-דני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך".

[זו "תפלה אריכתא", שאפשר להתפלל באריכות ולא כדי שיגמר.] צריך להתפלל באריכות כדי שהתפלה תעורר את הרצון העליון ("יהי רצון מלפניך..."), שהתפלה תהיה "ריח ניחוח להוי'", "לבעל החוטם אני מתפלל", תיקון חוטמא דאריך (מלכות דעתיק המתלבש בחוטמא דאריך, מקור החיים של מלכא משיחא כנודע[נא]), היינו "תפלה אריכתא" (יש גם תפלה קצרה שבוקעת רקיעים – "אל נא רפא נא לה". תפלת רחב"ד ששגורה בפיו אינה בהכרח תפלה ארוכה... וכידוע איך התפלל הרבי מקאצק. וכידוע בסוד אריכות ימים, שאינה בהכרח בממד הזמן הגשמי, בכמות, אלא באיכות. וכך לגבי התפלה, העיקר הוא האיכות – איכות ואריכות הן לשון נופל על לשון).

אם כן, יש לנו פה ווארט שעלינו להתעצם אתה כל השנה ובמיוחד בראש השנה – לגאול את התפלה (שמזה תצמח גאולה לעם ישראל ולעולם כולו כפשוטו). בסידור עם דא"ח "א-דני שפתי תפתח" הוא הדרוש העיקרי של ראש השנה – אז בעיקר צריך לחשוב על גאולת התפלה.

חבור התורה והתפלה

במקום אחר בלקו"מ[נא] אנו יודעים שהתפלה היא כלי הזין של המשיח. התפלה שלנו נמצאת בגלות. קודם אמרנו שאצל משה רבינו תורה ותפלה הן היינו הך מפני שהוא למעלה מן הזמן (ולכן אצלו אין חילוק בין קדשי דורות לקדשי שעה – בין חיי עולם, תורה, לחיי שעה, תפלה). אצל רבי נחמן יש ביטוי לעשות מתורות תפלות, ויש גם הפוך – לעשות מתפלה תורה. אבל יש מי שלמעלה מהזמן (שהוא ה"אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא", וכן הניצוץ של משה רבינו שבכל או"א מישראל), שלא מחלק בין חיי עולם וחיי שעה, שהתפלה והתורה הן היינו הך. ראוי להגיע למדרגה זו של משה רבינו. כנראה ברגע שאתה גואל את התפלה – לפי המתבאר בתורה הזו – אתה מושל על המלאכים.

[נ] וראה הערת המעתיק בקיצור לקומ"ת א, יא.

[נא] וראה באריכות לקו"מ ב.

עוד פעם, איך הסברנו למשול על מלאכים? למשול על הרוחניות שלי וגם על הרגשת הסיפוק מהרוחניות שלי, שנקראת חויה (מלה שנגזרת מחוה, "אם כל חי"). אני מושל עליהן – אני באמת בבטול ומי שמתפלל אצלי הוא ה', "א-דני שפתי תפתח".

"א-דני שפתי תפתח" בכל שיחה

רבי נחמן אומר[מט] שגאולת התפלה היא על ידי רוח נבואה, שהיא גם בחינה של "א-דני שפתי תפתח", "בורא ניב שפתים". הוא אומר שאף על פי שאין לנו נביאים היום, יש רוח נבואה בעם ישראל, ובכל מי שמתפלל כמו שצריך יש רוח נבואה והיא הגואלת את התפלה.

והנה, התפלה נקראת שיחה – "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב"[נב]. יצחק התפלל על אשה וה' הזמין לו את רבקה (כנראה שתפלתו היתה שגורה בפיו, בבחינת "א-דני שפתי תפתח", בבטול אמיתי להשי"ת המתפלל בפיו). ובאמת, כך צריך להיות ביחס לכל שיחה בין אדם לחברו ובפרט בין איש לאשתו, אפילו "שיחה קלה" שבין איש לאשתו – צריך לגאול את השיחה על ידי הרגשת בטול להשי"ת המדבר בפי.

אזי "דברים היוצאים מן הלב [כל דיבור שיוצא מן הלב באמת הוא בחינת תפלה, וכמ"ש 'איזוהי עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה', דהיינו כל עבודה-מאמץ לגלות לזולת מה שטמון בלב, שיהיה "לבא לפומא גליא", "פיו ולבו שוים" היא תפלה] נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם".

זו הנקודה מהתורה השניה.

ה. חידוש העולם (תקעו תוכחה)

האמונה בחידוש העולם – קבלה מצדיקים

אחרון חביב, נקודה מהתורה השלישית, "תקעו תוכחה": גם בתורה זו רבי נחמן מדבר על אמונה, על תפלת בעל כח, על "חיל בלע ויקיאנו" – צריך להוציא את כל החיל, את כל הניצוצות הקדושים שהקליפה בלעה – ומדבר שם גם על אמונה[נג]. הוא אומר שעיקר האמונה

[נב] ראה גם בהמשך התורה אות יב.

[נג] וזה לשונו (הנוגע לאמור לקמן, וראה שם עוד באריכות):

וְעַל כֵּן עַל יְדֵי נְבוּאָה... זוֹכִין לֶאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; לְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל בָּרָא ה' בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת. נִמְצָא שֶׁעִקָּר תִּקּוּן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא עַל יְדֵי בְּחִינַת רוּחַ נְבוּאָה...

וְעַל יְדֵי בְּחִינַת הָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לְהַמַּנְהִיג הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ נְבוּאָה, עַל יְדֵי זֶה כָּל הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו נִתְחַזֵּק וְנִתְתַּקֵּן אֱצְלָם הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית דִּקְדֻשָּׁה...

וְזֶה בְּחִינַת ה דְּהַשִּׁשִּׁי, הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פח), שֶׁכָּל הָעוֹלָם הָיָה תָּלוּי עַד שִׁשָּׁה בְּסִיוָן, שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה. כִּי עִקַּר חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, דְּהַיְנוּ לְיַדַּע שֶׁהָעוֹלָם מְחֻדָּשׁ וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בִּרְצוֹנוֹ, הוּא תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה. כִּי עַל יְדֵי שֶׁכֻּלָּ אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן הָאֱפִּיקוֹרְסִים כּוֹפְרִים בָּזֶה, מֵחֲמַת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בַּשֵּׂכֶל. כִּי עִקַּר חִדּוּשׁ הָעוֹלָם הוּא רַק עַל יְדֵי אֱמוּנָה, כִּי אָנוּ מַאֲמִינִים בַּה' שֶׁהוּא

הוא האמונה בחידוש העולם – פשוט. אנחנו יודעים שהיוונים כפרו בחידוש העולם וחשבו שהעולם קדמון והרמב״ם בחקירה שלו גם אומר שעל פי שכל אי אפשר להוכיח, לכן צריך רק לקבל את הקבלה של הנבואה שבאמת העולם מחודש.

שוב, הרמב״ם מאמין בחידוש העולם רק מתוקף הנבואה, לא מתוקף השכל. אבל הווארט שהוא אומר הוא שעיקר האמונה הוא האמונה בחידוש העולם. נשמע ״מילתא זוטרתא״ לגבי דרגות נעלות יותר של אמונה – למי שלומד חב״ד זו המדרגה הכי נמוכה של אמונה, עד כדי כך שכתוב שלא צריך להאמין בכך כי אפשר לדעת בהמחשה ממש את חידוש העולם בטוב טעם ודעת. אבל אצל רבי נחמן אמונה זו היא באמת דבר גדול. איפה מקבלים אמונה זו? אצל הצדיק. אצל הצדיק זה באמת מוחשי.

זו דוגמה יפה, שמה שאצל הרבה צדיקי פולין – לא רק רבי נחמן – שייך לצדיקים, בחב״ד דורשים מכל אחד ואחד. כמו הדבר הזה, שחידוש העולם צריך להיות מוחשי לך, להרגיש איך שהעולם נברא מחדש יש מאין בכל רגע תמיד (ואל יוציא אדם את עצמו מן הכלל – עלי להרגיש איך שאני נברא מחדש בכל רגע תמיד).

ת׳הא ש׳נת ע׳ולם ח׳דש מכח אמונת חידוש העולם

הוא אומר שמקבלים אמונה זאת מצדיקים, ומי שמקבל את האמונה השלמה בחידוש העולם זוכה בכך לחידוש העולם העתידי – שה׳ עתיד לחדש עולם חדש, עולם נסי, שכולו נס למעלה מדרך הטבע. לא עולם כמנהגו נוהג אלא כל הנבואות הנסיות, האותות והמופתים, הכל כפשוטו ממש – ״וגר זאב עם כבש״ כפשוטו. זוכים לחידוש העולם על ידי האמונה בחידוש העולם – ווארט פשוט, אבל מאד תפס לי את העין בלקו״מ.

מי שרוצה שהיום נזכה לחידוש המציאות צריך להאמין בחידוש העולם. צריך לקוות לשינוי – לא צריך להיות טפש שמתייאש, אנחנו לא טפשים ב״ה, ואנו מקוים שיהיה שינוי מהותי בארצנו הקדושה, בהנהגה, וצריכים לפעול לקראת זה. מפתח הגאולה בידינו. מה שעושים כאן יום-יום כשעולים לכאן הוא בגדר נס. מהנס הקטן יצמח נס גדול – נזכה לשנות

יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם מֵחָדָשׁ. כִּי בֶּאֱמֶת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם הָיָה עַל יְדֵי בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל״ג): ״וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה״. נִמְצָא שֶׁעִקַּר חִדּוּשׁ הָעוֹלָם תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה. וְעַל כֵּן הָיָה הָעוֹלָם תָּלוּי עַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כִּי אָז זָכוּ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה עַל יְדֵי רוּחַ נְבוּאָה כַּנַּ״ל וְעַל כֵּן אָז נִתְגַּלֶּה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי עִקַּר חִדּוּשׁ הָעוֹלָם תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה כַּנַּ״ל.

[ט] וְעַל יְדֵי אֱמוּנָה יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם לֶעָתִיד כִּי הִתְקַבְּצוּת הַחֲסָדִים שֶׁעַל יָדָם יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, בִּבְחִינוֹת (תְּהִלִּים פ״ט): ״כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה״, הוּא עַל יְדֵי אֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (שָׁם צ״ב): ״לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת״. ׳אֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת׳ זֶה בְּחִינַת הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּכֹחַ הַמְּדַמֶּה שֶׁהוּא בְּחִינַת לַיְלָה, בְּחִינַת חֲלוֹם לַיְלָה (ה) שֶׁבָּא עַל יְדֵי הַמְּדַמֶּה. וְעַל יְדֵי זֶה: ׳לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ׳, הֵינוּ בְּחִינַת חֶסֶד הַנַּ״ל, שֶׁעַל יָדוֹ יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם לֶעָתִיד כַּנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת (אֵיכָה ג): ״חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ״. ׳רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ׳ הֵינוּ אֱמוּנָה, עַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, בְּחִינַת: ״חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים, בְּחִינַת: ״לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ״ וְכוּ׳ כַּנַּ״ל.

הביטוי עליו חוזר רבי נחמן – **חדוש העולם** – עולה 469, והוא מספר התבות במעשה בראשית!

פה הכל, לחדש את פני האדמה. הוא אומר דבר מאד פשוט וחשוב, שמי שרוצה את העולם החדש שיברא לנו – צריך להתחזק באמונה בחידוש העולם. פשוט מאד.

ככל שאני מתבונן יום יום – צריך להתבונן לפני התפלה, אתה עולה לכאן ומניח תפלין, מה לחשוב כמה שניות לפני שאתה מתחיל להתפלל? לפי "תקעו תוכחה" העיקר להתבונן ולהתחזק, לצייר את חידוש העולם. חידוש העולם שהיה ושהווה, שה' ברא את העולם יש מאין ובורא ומחדש מעשה בראשית גם ברגע הזה. ככל שאתה מתחזק בדבר הזה אתה מקבל כח ותזכה לראות בחידוש העולם – איך שהעולם מתחדש ונברא עולם חדש, עולם אחר (סימן לשנה הבאה עלינו לטובה – **תה**א **שנת עו**לם **ח**דש[נד]).

זה מתקשר למה שאמרנו ש"תקעו תוכחה" הוא בעצם ההמתקה הסופית של כל התהליך. הכי כיף שיכול להיות זה קודם כל שברדיו, בטלוויזיה, בכל מקום רק תשמע ניגונים חסידיים אמתיים, טובים, של דבקות ושל שמחה בה'. זה רק קצת מסוכן לנהגים... יכול להיות שה' גם יעשה נס, "תם וישר יצרוני כי קויתיך".

סיכום

אלה שלש הנקודות שתפסו לי את העין כשהסתכלתי על התורות האלה – תיקון החושים בראש השנה אצל הצדיק; גאולת התפלה עם קיום "א-דני שפתי תפתח", שהתפלה חיה בחיות אלקית – כמו ש"כי הם חיינו" היינו התורה, גם התפלה חיה לגמרי (ועד שאין הבדל בין חיי שעה לחיי עולם); ושנזכה לחידוש המציאות, חידוש עולם, מכח ההתחזקות באמונה בחידוש הקיים, ההוה. לחיים לחיים.

גם כאן, נסיים עם החתן והכלה: החתן והכלה עכשיו מחדשים עולם, "אשה חדשה", "ושמח את אשתו", ושהחידוש הזה יתמיד כל החיים להתחדש. כמו שתמיד דורשים, לא רק השנה הראשונה – צריך להיות "אשה חדשה" תמיד. מי שיש לו רוח הקדש, **רוח הקדש** שוה **אשה חדשה** – כל הזמן אשה חדשה, חידוש עולם – להתחזק ולהתבונן בחידוש העולם. אתה כמה ימים אחרי החתונה, אפשר רק להזכר מה היה לפני יומיים – אני שומע נסים ונפלאות מהחופה שהיתה כאן – מאד חשוב לזכור זאת, ולהבין שמה שהיה פה הוא חידוש יש מאין. עם החידוש הזה יש מאין יהיה עוד חידוש יש מאין, עוד יותר – עוד יותר חידוש יש מאין הוא הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

לחיים לחיים.

נגנו "יעלה".

היות שדברנו על שלשה "תקעו" – יש גם ניגון ידוע של "תקעו", ששייך דווקא לקביעות כמו השנה, שיש שלשה ימים רצופים. אחד החסידים הפשוטים של הרבי המהר"ש – שהרבה מחסידיו היו יהודים פשוטים, כמו אצל הבעל שם טוב – נסע לרבי לראש השנה

[נד] שני סימנים שמתאימים לשנת תשע"ח, **עולם חדש** ו-**עולם חסד** (כפי שמביא רבי נחמן – ראה לשונו בהערה הקודמת – "עולם חסד יבנה"), עולים יחד 676 (**הוי**' ברבוע), כאשר ממוצע כל מלה הוא 169 (**אחד** ברבוע).

(וזכה לתיקון כל החושים שלו). כשהוא חזר הביתה אחרי שלשה ימים רצו לשמוע מה הוא שמע שם, מה הרבי דבר, והוא אמר שלא זוכר את התוכן אלא רק את הדבור המתחיל – ביום הראשון "תקעו בחדש", ביום השני "בחדש השביעי" ובשבת תשובה "שובה ישראל". מזה עשו ניגון – ניגון ששייך לכל ראש השנה, ובמיוחד בקביעות השנה הזו.

שתהיה שנה טובה ומתוקה לכולם, שנה של חידוש עולם – שחומש יתחדש, כל ארץ ישראל תתחדש וכל העולמות יתחדשו.

תוכחה מתוקה

[איך במצבים שצריך יותר תוכחה, או מחנך שצריך לנער את התלמידים שלו, ולא יודע לעשות ריח טוב?] יש מכשירים שעושים ריח טוב. תביא אותו לכתה – תשים על כל אחד, ואחר כך תתחיל לדבר איתו. [פעם חלמתי שאני רודף אחרי רבי נחמן והוא בורח, והשגתי אותו אבל מיד בורח. כשקלטתי ש'הפסדתי את הרכבת' נעמדתי והתחלתי לנגן ניגון געגועים ואז מי שחשבתי שהוא רבי נחמן הסתובב וניגן איתי, ואז הרגשתי עונג של עולם הבא. עם זה התעוררתי – הרגשה שאני יודע מהו עולם הבא.] זו התורה הזו. זו התוכחה, תעשה זאת לתלמידים שלך – קודם תספר להם את הסיפור. בשיר השירים מהו אריה? "אריתי מורי עם בשמי", ריח טוב, תוכחה טובה. לחיים.

[ב"לאפרושי מאיסורא" יש יותר מקום להוכיח, או רק יחידים?] כנראה שהוא אמר את התורה הזו, כדי שאחרי שנלמד אותה טוב טוב אליבא דנפשיה כולי האי ואולי משהו ידבק שם ונוכל לקיים את מצות התוכחה במתיקות. מאד מתאים שהתורה הזו היא דווקא המתקה, כי המתקה היא אתהפכא ואתהפכא היא עבודת צדיקים. על פי תניא רובנו לא צדיקים, "הלואי בינוני".

דחית מחשבות זרות

אם כבר אמרנו, יש משהו מאד חשוב בתורות האלה – ובכלל – שרבי נחמן ואדמו"ר הזקן באותה שיטה, לא כמו הרבה צדיקים אחרים. מה צריך לעשות אם באה מחשבה זרה בתפלה או סתם באמצע היום? רבי נחמן אומר שהתיקון של המחשבה הזרה אינו להתעסק בה אלא לברוח ממנה ולדחות אותה לגמרי. הוא חוזר על כך בכמה תורות שונות[נה], גם בתורות

[נה] ראה לקומ"ת קכב (שם מודגש שאין לעסוק בהעלאת המחשבות הזרות אלא להרוג אותן, ופחות ההעלאה שלהן בכך); לקו"מ צז (תיקון המח"ז על ידי שבירתן); שם כז, ח (שעל ידי שבירת תאות הרהורי זנות מעלים את הניצוצות); שם ל, ז;
ואף שבלקו"מ כו מדובר בהעלאת המדות, זו בפירוש עבודת הצדיק (ובאמת, למעיין שם, ההעלאה היא לא העלאת המדות כמבואר בשאר ספרים אלא מסירות נפש להתגבר בתפלתו במחשבות קדושות נגד המחשבות זרות, ובכך מוציא את הניצוץ מהמחשבה זרה, והוא ברור בכוונתו) ובלקומ"ת מט מדובר ביצר הרע שלא בזמן התפלה שיש לקחת את ההתלהבות שלו לתפלה (אך בשעת התפלה אינו עוסק בהעלאת המדות כלל, רק בהתגברות מחשבות קדושות השוברות את המח"ז ובכך מעלים את הניצוצות כנ"ל).

הנ"ל[נג] – פשיטא אצלו – ואומר שככה מתקנים את המחשבה. עבודת צדיקים היא לתפוס את המחשבה ולהעלות אותה – אם יש אהבה זרה להתבונן שמקורה באהבת ה' ולהעלותה לאהבת ה'.

אדמו"ר הזקן אומר שכך נאמר לצדיקים, אבל עבודת הבינוני אינה כך[נד] – וכך גם רבי נחמן אומר. עוד צדיק גדול שסובר וכותב כך הוא הבני יששכר, שחלק על עמיתיו – כמו הזידיטשובר ועוד – והתעקש על שיטת התניא, שככלל (הנאמר לבינונים, רובא דרובא דעם ישראל) לא עוסקים בהעלאת המדות אלא בדחית המחשבה הזרה. שוב, רבי נחמן כותב כך בתורות אלה, חזק מאד, כאשר החידוש שלו הוא שלא סתם דוחים את המחשבה (ובכך הורגים אותה, כמו שכתוב בספרים אחרים) אלא שעל ידי כך מתקנים ומעלים את המחשבה.

המהפכה הרביעית

וכן, מצוה עלינו להזכיר את המהפכה הרביעית[נח] – רבי נחמן אומר בתורות אלו שעיקר התגלות כבוד ה' בעולם, עיקר מה שעושים תשובה ו"חיל בלע ויקיאנו", הוא בעשית גרי צדק. הוא אומר שגרי צדק הם התגלות כבוד ה' בעולם. זה מוטיב שחוזר אצלו כל הזמן[נט]. אם רק היו שמים לב מה הוא כותב – מאד מפורש – שצריך להרבות לעשות גרי צדק. ככה מביאים את המשיח. לחיים לחיים.

[נג] "תקעו אמונה" אותיות ו-ז.

[נד] תניא פכ"ח:

ואפילו אם נופלים לו הרהורי תאוות ושאר מחשבות זרות בשעת העבודה בתורה או בתפלה בכוונה אל ישית לב אליהן אלא יסיח דעתו מהן כרגע. וגם אל יהי שוטה לעסוק בהעלאת המדות של המחשבה זרה כנודע כי לא נאמרו דברים ההם אלא לצדיקים שאין נופלים להם מחשבות זרות שלהם כ"א משל אחרים. אבל מי שנופל לו משלו מבחי' הרע שבלבו בחלל השמאלי איך יעלהו למעלה והוא עצמו מקושר למטה...

[נח] ראה באריכות בהתוועדות כ"ד טבת תשע"ה (וממנה ואילך בהרבה שיעורים והתוועדויות).

[נט] וראה באריכות גם בהתוועדות הקהל (בסוכת "חוט של חסד") תשע"ו.

מוצש״ק נצו״י כ״ה אלול ע״ז – אור הצפון, ת״א

עבודת האילתורים

התוועדות הכנה לסליחות

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט״א[ס]

נגנו ״אליהו הנביא״, ״אתקינו סעודתא״, ״צמאה לך נפשי״, ״אני לדודי״, ״רחמנא״.

א. ״ועתה ישראל״

לחיים לחיים, שנה טובה ומתוקה לכולם.

״קשוטין דלא הוו״ – לשמח את המלך בחידוש

לאחרונה למדנו[סא] על ה״עולמתא שפירתא דלית לה עיינין... אתקשטת בקשוטין דלא הוו״. שאנחנו, העולמתא שפירתא, כנסת ישראל, מתקשטים בקישוטים שלא היו. כלומר, שהקישוטים שלנו הם לעשות דברים, על דרך הקב״ה בבריאת העולם, יש מאין. כך גם עלינו לברוא ענינים, לעשות ענינים חדשים יש מאין. אחד הסימנים של השנה הבאה עלינו לטובה, תשע״ח, היא **ת**הא **ש**נת **ע**ולם **ח**דש. ה׳ עושה את שלו, והעינים שלו מביטות עלינו – ״תמיד עיני הוי׳ אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה״ – אבל גם אנחנו צריכים לעשות את שלנו, לברוא עולם חדש, יש מאין, ״קשוטין דלא הוו״.

יש משל מהמגיד ממעזריטש ששייך ל״קשוטין דלא הוו״ של העולמתא שפירתא – המשל של צפור מדברת. כאשר המלך נמצא במצב רוח לא טוב ומנסים לשמח אותו – שום דבר רגיל לא פועל, לא מועיל, כי למלך לא חסר כלום. עם כל האור האין סופי שיש לו – הוא לא מרגיש טוב. מה אפשר לעשות? צריך להביא איזה חידוש, בחינת ״קשוטין דלא הוו״, והחידוש הוא להביא לו צפור מדברת וזה מפכח את החושים שלו, מוציא אותו מה׳דאון׳ שלו.

כתוב בחסידות עוד משל חוץ מהצפור המדברת – שור שהולך בשוק וצועק ״שמע ישראל״. אם תראה שור הולך בשוק וצועק ״שמע ישראל״ – יש בזה חידוש. הרי אנחנו מפני שור שבמרכבה, הנפש הבהמית שלנו, ואם יהודי הולך בשוק – הוא שור – וצועק ״שמע ישראל״ זה מאד מהנה את מלך מלכי המלכים הקב״ה. כל זה בחינת ״קשוטין דלא הוו״. בכל אופן, המשל המקורי של המגיד הוא צפור מדברת.

[ס] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

[סא] ז׳ אלול ש״ז.

צפור מדברת – "ועתה ישראל"

הרבה דברנו על צפור מדברת. נעשה גימטריא אחת: בתחלת פרשת היראה כתוב "ועתה ישראל מה הוי' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את הוי' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך". מתחיל מ"מה", אבל עוד לפני הכל כתוב "ועתה ישראל", וחז"ל אומרים ש"ועתה" הוא לשון תשובה. שתי המלים "**ועתה ישראל**" – הקריאה של ה' לעשות תשובה, כעת הזמן לעשות תשובה – עולה **צפור מדברת**, 1022, ז"פ **עולם**. דברנו על עולם חדש, יש פה שבעה עולמות. כל **עולם** הוא פעמיים **חכמה**, "כלם **ב-חכמה** עשית".

על הפסוק "ועתה ישראל מה הוי' אלהיך שאל מעמך" יש בעל הטורים. הוא כותב שיש פעמיים בתנ"ך "ועתה ישראל", שתיהן במשנה תורה, וזו הפעם השניה, בפרשת עקב. הפעם הקודמת היא בפרשה הקודמת, ואתחנן, בה כתוב "ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים". כנראה שיש שתי 'צפור מדברת', פעמיים "ועתה ישראל", שתי קריאות לתשובה.

עצם המושג תשובה – בעיקר תשובה מאהבה, זה הזמן לעשות תשובה מאהבה, "אני לדודי ודודי לי" – הוא "קשוטין דלא הוו" כי עושים מזדונות זכויות, ודאי קשוטין דלא הוו. יש עוד משל מהה"מ – לעשות קישוטים מזהב זה לא חידוש, אבל לעשות קישוטים ממשהו שבכלל לא שייך לעשות ממנו תכשיט זהו חידוש, "קשוטין דלא הוו". תשובה שהופכת את הזדונות לזכויות ממש היא ודאי "קשוטין דלא הוו" – זה "ועתה ישראל", ולכן מאד מתאים למשל השני של המגיד, צפור מדברת.

בעל הטורים: שני "ועתה ישראל" – תושב"כ ותושבע"פ

בכל אופן, בעל הטורים אומר שיש פעמיים "ועתה ישראל" – "ועתה ישראל שמע" ואחר כך "ועתה ישראל מה". הוא לא מדייק מה ההבדל בין "שמע" ל"מה", אבל הוא אומר שפעמיים "ועתה ישראל" הן כנגד שתי התורות – תורה שבכתב ותורה שבעל פה. הולך לפי הסדר – הפעם הראשונה, "ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים", היא "ועתה ישראל" של התורה שבכתב, ואילו בפרשת היראה, "ועתה ישראל מה הוי' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה", זו "ועתה ישראל" של התורה שבעל פה.

ידוע שהפסוק השני מתחיל בדבר אחד, "כי אם ליראה", ואחר כך ממשיך "ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" וממשיך בפסוק הבא "לשמר את מצות הוי' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך". בעצם שני הפסוקים האלה הולכים יחד. אחר כך הוא מתחיל "הן להוי' אלהיך השמים וגו'", אבל מה שה' רוצה מאתנו נכלל בשני פסוקים שיש בהם חמשה פעלים – "ליראה... ללכת... לאהוב... לעבוד [עד כאן פסוק אחד]... לשמור". מזכיר את ארבעת הלשונות של גאולה, שאחריהן יש עוד לשון חמישי – "והבאתי".

ה תתאה: "כי אם ליראה"

כתוב בחסידות – הרבי הרש"ב כותב בהמשך תרע"א[סב], שדברנו[סג] שצריך ללמוד אותו בשנה הבאה – על הפסוק "ועתה ישראל מה הוי' שאל מעמך כי אם ליראה" שמדובר בו ביראה תתאה, **ה** תתאה של שם הוי', שהיא בחינת קבלת עול מלכות שמים בפשטות, בחינת "אפשי". במדרגה הזו, של יראת ה' הפשוטה, צריך כל אחד לומר ש"אפשי", אני רוצה את הדבר האסור, אבל "מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי". זו אתכפיא פשוטה – אני ודאי רוצה את הדבר האסור, אבל אני משועבד, אני עבד, ועבד צריך לקיים את הציווי, את הגזרה של האדון שלו. המנטליות הזו, המדרגה הזו שאדם כל הזמן ב"אפשי ומה אעשה" – הוא לא אומר, אבל אפשר לדרוש – היא "מה הוי' אלהיך שׁאל מעמך", "מה אעשה", מה אני כבר יכול לעשות? ה' גזר אחרת.

ו: "ללכת בכל דרכיו"

אחר כך עולים מדרגות – "ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אֹתו, ולעבד את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך. לשמֹר את מצות הוי'". אם כבר, נאמר שיש עליה בפסוק הזה מהבסיס – הכל תלוי ביסוד, בבסיס, שהוא "ליראה את הוי' אלהיך". אם "מה הוי' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה" היינו **ה** תתאה, אזי "ללכת בכל דרכיו" כבר שייך ל-**ו** של שם הוי'. "ללכת בכל דרכיו" על דרך מצות "והלכת בדרכיו" בסוף חומש דברים – מצוה ללכת בדרכי ה', מצוה של תיקון מדות, "מה הוא רחום אף אתה היה רחום וכו'", ללכת בדרכי ה' הישרות, "דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם", "דרך טובה שידבק בה האדם... לב טוב". פשוט ששייך ל-**ו** של שם הוי'.

ה עילאה: "ולאהבה אֹתו"

אחר כך "ולאהבה אֹתו" – צריך לומר שכאן מדובר באהבה רבה שבאמא בקבלה, **ה** עילאה של שם הוי'. מתחיל מיראה, **ה** תתאה, שהיא גם תשובה תתאה, ואחר כך עולה מיראה לאהבה – ממש שתי בחינות של תשובה, **תשוב ה** תתאה **תשוב ה** עילאה. הכל מתחיל מ"ועתה ישראל", לשון תשובה – צריך לומר שהכל תשובה, שעולה כאן מתשובה תתאה, תשובה מיראה, עד לתשובה עילאה, תשובה מאהבה, "ולאהבה אֹתו".

י: "ולעבד את הוי' אלהיך וגו'"

אחר כך יש "ולעבד את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" – הייתי חושב שאהבה למעלה מעבודה, אבל כאן הפוך. העבודה כאן היא בטול. ידוע בלקו"ת שאדה"ז אומר שיש שתי בחינות של תשובה ושתי בחינות של בעל תשובה. יש תשובה תתאה ואחר כך יש בעל

[סב] ד"ה "אני לדודי ודודי לי" (עמ' קע ואילך).

[סג] שיעור י"ב אלול ש"ז.

תשובה תתאה – תשובה תתאה היא **ה** תתאה, בעיקר "סור מרע", והבעל של תשובה תתאה הוא כבר "עשה טוב", ה-**ו** של שם הוי', שבפסוק שלנו נקרא "ללכת בכל דרכיו". אחר כך "ולאהבה אֹתו" היינו תשובה עילאה, אבל "ולעבדו בכל לבבך ובכל נפשך", שלמעלה מ"לאהבה", היינו כבר בטול של עבד בדרגה גבוהה – תיכף נסביר מהו עבד זה – שעבודתו גבוהה מאהבה, "בן שנעשה עבד", כידוע הביטוי של הרבי הרש"ב. מדרגה זו היא כבר בעל תשובה עילאה. עד כאן סוף פסוק, י-ה-ו-ה מלמטה למעלה.

קוצו של י: "לשמֹר את מצות הוי'"

אחר כך "לשמֹר את מצות הוי'". בפסוק הקודם יש "הוי' אלהיך" ביראה ובעבודה, ב-**ה** תתאה וב-**י**, "הוי' בחכמה יסד ארץ". בפסוק הבא לא כתוב "הוי' אלהיך" אלא "לשמר את מצות הוי' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך". נדבר היום על המלה "היום", מלה מאד חשובה, 'היינט'. מתי משיח בא? "היום [אם בקלו תשמעו]". הפרשה שקראנו היום בתורה היא הפרשה של "היום", "אתם נצבים היום כלכם", וכמו שנסביר יש בה **יג** פעמים המלה "היום", הריכוז הכי גבוה של המלה "היום" בכל התורה – הכל בפרשת נצבים – כנגד **יג** מדות הרחמים. אבל הנה, בתחלת פרשת היראה יש גם "היום" בסיום שני פסוקי העבודה, "אשר אנכי מצוך היום לטוב לך".

יש פה סימן יפה – "**היום לטוב לך**", ר"ת **הלל**. התכלית היא להגיע לדרגת הלל הזקן. המלה הבאה היא "הן" – "הן להוי' אלהיך". איפה יש עוד רמז להלל? "**הן לי לא** [נתתה זרע]". "**הן לי לא**" (ר"ת **הלל** וס"ת **אין** למפרע, אותיות **אני** – **אני הלל** האומר "אם **אין אני** לי מי לי כו'") היינו מדת ההשתוות של הבעל שם טוב, שהן ולאו שוים אצלו (אצל מי שהגיע למדת אין) – "הן לי לא" – ומי שיש לו את מדת ההשתוות "נתתה זרע", זה ממשיך את הזרעא חייא וקיימא ואת כל הברכות. כאן "**היום לטוב לך. הן** [להוי' אלהיך]".

צריך לומר שכאן ה"לשמֹר" הוא כתר – שרש תרי"ג המצוות התורה בתרי"ג ארחין דגלגלתא. יש רק שם הוי' – הוי' לבד הוא אחדות פשוטה – אבל כדי להמשיך את שם הוי' לעולם שלנו, עולם הריבוי, צריך את שם אלקים. "גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלהינו" – צריך ששם הוי' יתלבש בשם אלקים, שהאחדות הפשוטה תתלבש בכח שמהווה את הריבוי, שם אלקים, ואז גם מתגלה גדולתו יתברך, "גדול הוי' ומהולל מאד". "'לך הוי' הגדֻלה' זה מעשה בראשית". אבל מעשה בראשית הוא בשם אלקים, אז למה "לך הוי' הגדלה"? בשם אלקים, הריבוי במעשה בראשית, מלובש שם הוי'. זו אמונת היהודי – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". בכל אופן, אחרי כל המדרגות של "ליראה וגו'" בפסוק הראשון יש מקיף, כתר, "לשמֹר את מצות הוי'", מצוה לשון צוותא חדא היא גילוי אחדות הוי', אחדות פשוטה, "אשר אנכי [מי שאנכי] מצוך היום לטוב לך".

ולסיכום:

קוצו של **י**	לשמֹר את מצות הוי'
י	ולעבֹד את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך
ה	ולאהבה אֹתו

ו	ללכת בכל דרכיו
ה	ליראה את הוי׳ אלהיך

עבד חכם (״עבדי הם״) ועבד טפש (״עבדים״)

נשאר כאן להסביר את ענין העבד כאן (״ולעבדו בכל לבבך ובכל נפשך״), עבד במדרגה מאד גבוהה, מה שמשה רבינו, האומר פסוק זה (ובעבורו יראה היא מילתא זוטרתא), בחינת חכמה עילאה דאצילות, בטול במציאות, נקרא ״עבד הוי׳״. נעשה עוד סימן לשנה הבאה עלינו לטובה – **תהא שנת עבד חכם**.

יש שני סוגי עבד – עבד טפש ועבד חכם. [שנה אחרי שנה, מקדים רפואה למכה.] לפי זה צריך להתעצם השנה עם עבד חכם. מה הם שני העבדים האלה? אם העבד הטפש הוא עבד של ה׳ – לא הכי נורא. בפסוק ״כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם״ גם מדייק הרבי הרש״ב, באותו מאמר, שיש שתי בחינות עבד – ״עבדים עבדי״. בשביל מה צריך לכתוב ״עבדים עבדי״? יש ״עבדים״ ויש ״עבדי״, עבדים מיוחדים שלי, עבד עם ה-י של החכמה, ״ולעבדו״ בפסוק ״מה הוי׳ אלהיך שאל מעמך״.

עבדות ה׳ – המשכתו לדירה בתחתונים

הוא אומר שבמדת בשר ודם עבד משלים את החסר לאדון, אבל זה לא שייך במדת הקב״ה כי ה׳ לא חסר כלום – אז אי אפשר לומר שהוא צריך את העבודה שלנו כדי להשלים לו משהו שחסר לו, הרי לא חסר לו. בשביל מה הוא צריך את העבודה שלנו? ה׳ קבע את סדר בריאת העולם שבתחלה הכל היה באתערותא דלעילא, אבל לאחר הצמצום והקו והעולמות ובריאת האדם – ״נעשה אדם בצלמנו כדמותנו״ שהיה בראש השנה – מכאן ואילך באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. העבודה שלנו היא פשוט כדי לעשות שה׳ ימשיך את עצמו, את האור שלו ואת עצמו ממש, לתוך העולם שלנו. הרי הוא מתאוה לדירה בתחתונים, אבל הוא רוצה שיהיה על ידינו. לא בשביל להשלים אותו, משהו שחסר לו, אלא בשביל להמשיך אותו. ככה הוא מסביר, העבודה שלנו היא בשביל להמשיך את ה׳ לתוך העולם שלנו.

גם בזה יש שתי בחינות, כמו שאמרנו הרגע. יש להמשיך אותו דרך הצמצום הראשון, לו הוא קורא הענוה של ה׳. יש כאלו שב״ויתן לך״ – במוצאי שבת עכשיו – אומרים את מאמר חז״ל ״במקום גדולתו של הקב״ה שם אתה מוצא ענוותנותו״, מביאים פסוקים מהתורה, מהנביאים ומהכתובים לכך. משהו יסודי ביותר. על ידי שם אלקים מתגלה הגדולה של שם הוי׳. הגדולה של שם הוי׳ היא רק הארה של אור אין סוף, והיא נמשכת על ידי הענוה של ה׳ שהיא סוד הצמצום. כך מוסבר בחסידות, שה׳ משפיל את עצמו, מצמצם את אור אין סוף. קודם יש ענוה, ומתוך הענוה יש גילוי של גדולה – כמה ה׳ גדול, ״לך הוי׳ הגדֻלה׳ זה מעשה בראשית״, והגדולה בעצם מתלבשת בתוך הגבורה של ה׳, שם אלקים, לחלק את המציאות לריבוי פרטים. לכן יש גרסה ״במקום גבורתו של ה׳ שם אתה מוצא ענוותנותו״, אבל הסדר הוא ענוה-גדולה-גבורה. מי שממשיך את הסדר הזה, שה׳ משפיל את עצמו כדי לגלות את הגדולה שלו דרך הגבורה, הוא עבד פשוט. עבד פשוט הוא כנראה עבד טפש, כי

טפש ו-**פשוט** אותן אותיות. בכל אופן, אמרנו שעבד טפש הוא גם בסדר אם הוא עבד פשוט של ה׳.

יש מקומות שהרבי הרש״ב עצמו אומר שעבד פשוט יותר גבוה מעבד נאמן, שכאן אנו קוראים לו עבד חכם, אבל במאמר הזה מסביר הפוך. אותם עבדים שגורמים כביכול שהקב״ה יצמצם עצמו בענוה כדי לגלות את גדולתו בתוך גבורתו עליהם נאמר ״לי בני ישראל עבדים״. אבל יש את הסיירת מטכ״ל של הקב״ה, ״עבדי הם״, העבדים המיוחדים. העבדים הרגילים הם בבחינת יראה תתאה, מלכות, תשובה תתאה שהזכרנו קודם. אבל ״עבדי הם״ הם בבחינת יראה עילאה, ומי שבבחינת ״עבדי״ – ״בן שנעשה עבד״ – ממשיך את תכלית הכוונה של הקב״ה, שאינה הארת גדולה על ידי הצמצום, אלא את עצמות אור אין סוף למציאות התחתונה, לקיים את תאות ה׳ (שעל תאוה אין קושיות), שרוצה דווקא דירה בתחתונים. אם כן, קודם צריך עבדים – בשביל לפעול את סדר השתלשלות – ואחר כך צריך עבדי, עבדים מיוחדים, כדי להמשיך את העצמות. עוד פעם, אותם עבדים מיוחדים שממשיכים את העצמות הם ה׳עבד חכם׳ שלנו, עבדי, עבד-י.

ב. לאלתֵר תשובה, לאלתֵר גאולה

חשיבות האלתור

נחזור לענין שצריכים לעורר את ה׳, לפקח כביכול את החושים של הקב״ה, על ידי ״קשוטין דלא הוו״. מה שאנחנו מתכנסים כאן, בבית כנסת הזה, זה בחינת ״קשוטין דלא הוו״. הרבי הקודם אמר את המשפט המפורסם – ״לאלתר תשובה לאלתר גאולה״. צריך לאלתֵר תשובה וצריך לאלתֵר גאולה, ואז הכל יהיה ״היום לטוב לך״. זה בית כנסת מאולתר כאן.

יש מי שמתכנן היטב את כל מה שהוא עושה – במיוחד נגן, שקורא ומנגן הכל מתוך התוים, מדייק היטב כל תו ותו, כמו שכתוב. בדרך כלל חושבים שבמוזיקה הקלאסית אסור לאלתר, צריך לנגן בדיוק כמו שכתוב, אבל מי שמכיר את תולדות הגדולים – גם מוצרט וגם בטהובן – יודע שהם גם אלתרו כאשר הם הופיעו בפני קהל.

אלתור הוא מאד חשוב במוזיקה ובכל דבר בחיים. כשצריך לעשות משהו, לתקן משהו בבית – חדש אלול הוא חדש התיקון – לא תמיד יש את החומרים. לאלתר היינו לקחת משהו, ממש קשוטין דלא הוו, איזו גרוטאה, חתיכה של משהו אחר, וצריך הרבה שכל על המקום איך לאלתר את התיקון של הכלי השבור. הרי כל העבודה שלנו בעולם הזה היא לתקן את השבירה. הרבי אמר שנסתיימה עבודת הבירורים – כנראה שעבודת הבירורים כמו שכתוב נסתיימה, אבל יש עדיין אלתורים שצריך לעשות.

לית אלתור פנוי מיניה

ידוע מאמר הזהר המפורש ש׳לית אלתור פנוי מיניה׳... מה זה אלתור בכלל? על-אתר, זה פירוש המלה – ״לאלתר לתשובה״ היינו על-אתר, זה אלתור ו׳לית אלתור פנוי מיניה׳. אבל צריך חוש.

מה זה בכלל לאלתר? כשנגן – גם נגן טוב מאד – כשהוא מאלתר משהו על המקום (בדרך כלל נוהגים לאלתר בעיקר בג׳אז, אבל כמו שאמרנו גם במוזיקה קלאסית הגדולים היו מאלתרים), קשוטין דלא הוו לחלוטין, הוא קודם כל מתגבר על הפחד. הרי עכשיו הוא נמצא בפני קהל – אין פחד, אסור לפחד מאף אחד חוץ מהקב״ה, ״כי אם ליראה״. הוא מתגבר על הפחד ומשתחרר. האם הוא תמיד מצליח באלתור שלו? לא תמיד, אבל כאשר הוא מצליח יוצא משהו יוצא מן הכלל, ממש קשוטין דלא הוו.

אלתור אחרי הכנה

איך קוראים לאלתור באיז׳ביצא? התפשטות, שהוא נותן לעצמו לעשות בדיוק מה שבא לו, על אתר, על המקום, בלי לחשוב קודם. אפשר לחשוב שבחב״ד אולי לא מתאים לאלתר. איך הרביים היו אומרים חסידות? היו חוזרים, כמו הקב״ה, ארבע פעמים בינו לבין עצמו, ״אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה״ ורק אז ״ויאמר לאדם הן יראת ה׳ היא חכמה וסור מרע בינה״. אבל צדיקי פולין, כמו החוזה למשל, אמרו ״תורה מן השמים״ (כפי שקוראים בחב״ד) – לא תכננו בכלל מה לומר. מה שבא להם תוך כדי רעוא דרעוין, או מתי שאמרו תורה, אמרו. לכן בקושי זכרו מה שאמרו. החוזה היה צריך להזכר ולכתוב במוצאי שבת בהשלמה לשבת, גם השפת אמת רשם ככה כל שנה ושנה.

בחב״ד אומרים שזו לא דרך הקב״ה, ואם רוצים ״ללכת בדרכיו״, להתדמות אליו, צריך לחזור ארבע פעמים בינך לבין עצמך ואז לומר. לפי זה, בחב״ד אין אלתור? הרביים לא אלתרו שום דבר? זה לא נכון. אחרי כל התכנון, תכל׳ס בשעת מעשה מאלתרים. גם נגן טוב לא יכול לבוא להופעה בלי להכין כלום, צריך לחזור הרבה ולהכין את היצירה, אבל אחרי שהוא תכנן טוב ועשה הרבה חזרות בינו לבין עצמו בשעת מעשה הוא מקבל השראה בפני הקהל, ממש רוח נבואה. אלתור הוא רוח נבואה. כתוב שמשיח יבוא כאשר הנבואה תחזור לעם ישראל. הוא עומד בפני הקהל ומתחיל לאלתר. האלתור הוא גם בנגינה וגם בכל דבר שצריך לעשות. הגדר של עבד חכם הוא עבד שיודע לאלתר, ואין לך ״קשוטין דלא הוו״ יותר מזה.

אלתור – מוטציה

איך אומרים אלתור בביולוגיה? בביולוגיה היום אלתור נקרא מוטציה. הוא הלך בדרך סלולה מדורי דורות, קבל מאבותיו כך וכך תכונות קבועות, ופתאום הוא פורץ. ״ופרצת״ – מברכים את כולם, במיוחד מי שבא לשבת כאן בתל אביב, ״ופרצת״. אבל איך עושים את זה? צריך לאלתר. אין פה כללים מה לעשות, איך להפיץ כאן תורה – הכל צריך לאלתר, ״לאלתֵר תשובה״. עוד פעם, בדור שלנו הרבי אמר שגם תשובה נגמרה – תשובה כמו שכתוב בספרים אין יותר, כעת צריך רק לאלתר תשובה. נראה פה מישהו שיתחיל לאלתר תשובה. גם גאולה –

"לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", הייתי יכול לחשוב שאני אאלתר תשובה והקב"ה יאלתר גאולה. לא, שגם הוא יאלתר גאולה וגם אנחנו נאלתר גאולה – זו פעולה משותפת. ברגע שמבינים ש"לאלתר" היינו אלתורים הכל תלוי בנו, גם התשובה וגם הגאולה. המקום לאלתר תשובה הוא בתל אביב וגם המקום לאלתר גאולה הוא בתל אביב.

שוב, מהי מוטציה? שהיה הולך בתלם ופתאום פורץ ממנו, ת'הא ש'נת ע'ולם ח'דש, משהו חדש קורה. כל מוטציה היא טובה? לא, יש הרבה לא טוב. כמו לגבי נגינה, לא כל אלתור הוא מוצלח. אבל אם אתה מפחד לאלתר לא יהיה ממך כלום. אם רוצים שיהיה ממך משהו – צריך את הנועזות לאלתר. אנחנו עדיין בת'הא ש'נת עז, הנועזות להתחיל לאלתר. זה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

עד כאן ווארט אחד, לחיים לחיים.

הקב"ה בוחר איזו מוטציות מוצאות חן בעיניו, איזה מוטציות חיוביות וחיוניות לקיום המין. אנחנו רוצים שהמין שלנו, העם היהודי, יתקיים, ולשם קיום המין צריך מדי פעם – או אפילו כל פעם – לעשות מוטציה, לאלתר, וזה "אתקשטת בקשוטין דלא הוו". כשהעולמתא שפירתא מגיעה למצב שאין לה עינים, לא רואה את האלקות, מה אומרים לה? עם ישראל הוא עלמה יפהפיה, אבל היא לא רואה אלקות. מה צריך לעשות? להתחיל לאלתר – לאלתר גנים חדשים של עינים לראות אלקות כאן בתל אביב, על חוף הים, בטיילת.

[שאלה: הרב אמר שיש שתי צפורים מדברות. למה תורה שבכתב היא גם צפור מדברת?] תיכף. לחיים לחיים.

נגנו שאמיל.

אלתור בתושבע"פ ואלתור בתושב"כ

ה' נתן לנו שתי תורות – תורה שבכתב ותורה שבעל פה. איפה האלתור? העל-אתר? פשיטא שהאלתור הוא בתורה שבעל פה. לכן באמת ה' אמר לא לכתוב את התורה שבעל פה, "דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכתבם" – ברגע שאתה כותב מפסיק להיות מאולתר. אבל מה? ידעו שגם אחרי שרבי כתב את התורה שבעל פה משום "עת לעשות להוי' הפרו תורתך", "כי לא תשכח מפי זרעו" – פסוק שקראנו בפרשה היום – עדיין נשאר הרבה מקום בכל דור ודור לחכמי הדור לאלתר. כל ספרות השו"ת היא אלתור – זה חוש, זה היקש, אבל הרב הטוב הוא הרב שמאלתר.

אני מבין שהצפור המדברת שייכת ל"מה הוי' אלהיך שאל מעמך", תורה שבעל פה, ולכאורה לא כל כך שייכת לתורה שבכתב בה הדברים קבועים ואי אפשר להזיז אות. אלא מה, מה האלתור בתורה שבכתב? מה הצפור המדברת בתורה שבכתב? התורה שבכתב היא לא שלחן ערוך, לא ספר של דינים – היא ספר שחלקו דינים אבל עוד יותר בכמות יש סיפורי מעשיות, סיפורי אבות, סיפורי משה רבינו, סיפורי דור המדבר, מלחמות, כל מיני סיפורים, הכל תורה שבכתב. מה לומדים מהסיפורים? "מעשה אבות סימן לבנים", לא שנעשה מה שהם עשו אלא שנלמד מהם איך לאלתר. כל סיפורי התורה באים ללמד אותנו איך מאלתרים. כמו שאמרנו קודם, לא כל אלתור הוא מוצלח, כמו שרואים שבסיפורי המעשיות שבתורה קרו

הרבה דברים לא מוצלחים, במדבר ובכלל, ובכל אופן ככה מתקדמים, ככה מביאים את הגאולה, על ידי תשובה מאולתרת באים לגאולה מאולתרת.

אם כן, יש גם צפור מדברת של התורה שבכתב. השמיעה, הדערהער. לפעמים כתוב ש"שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך" היינו תורה שבכתב (אבא) ותורה שבעל פה (אמא), אבל כתוב בחסידות גם הפוך – "חביבין עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה", ניסוך המים בחג (אבא) יותר מניסוך היין (אמא). לפעמים כך ולפעמים כך. "ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים" – שמיעה באמא, וזו תורה שבכתב. גם ב"שמע בני מוסר אביך" כתוב "שמע". אבל "ועתה ישראל מה" – כח-מה – וה"מה" היינו תורה שבעל פה (כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר ש"מה פשפשת מה ידעת" היינו בספירת המלכות, "מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה"). איך אני יודע? בעל הטורים לא מביא, אבל דבר פשוט ביותר, שדווקא את המלה "מה" דורשים בתורה שבעל פה "אל תקרי 'מה' אלא 'מאה'".

זרימה בין הקביעות והאלתור

דברנו לפני כמה ימים[סג] על **רבי יהושע בן חנניה**, בגימטריא **תשע"ח**, השנה הבאה עלינו לטובה. הוא, יותר מכל שאר התנאים, מקפיד שכל דין של התורה שבעל פה חייב להסמך על פסוק בתורה שבכתב. כמו שאמרנו קודם, כשאדם בא לאלתר – לא לאלתר מהאויר, זו ודאי תהיה מוטציה לא מוצלחת. אחרי שהוא בקי מאד בתוים הטובים, בתורה שבכתב, יש סיכוי שיתחיל לאלתר – התורה שבעל פה – ויצאו דברים מוצלחים מאד.

רבי החליט באיזה זמן שהגיע הזמן לכתוב את התורה שבעל פה – כמו שאחרי שהיו הרבה אלתורים של מוזיקאים, והיו כמה מאד מוצלחים, אז ידוע שאם מוזיקאי אלתר משהו מאד מוצלח בסוף הוא אומר שכדאי שירשום את האלתור, פטנט חדש. ככה מתפתח מבעל פה לבכתב – כל התורות הן צפור מדברת, מהקבע להגיע ל"ופרצת", לאלתור. זו התשובה, "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם", 'במקום שמאלתרים עומדים אין מרובעים יכולים לעמוד שם'.

[יש הבדל בין שני האלתורים?] דובר הרבה פעמים – התורה שבכתב לא נולדה לגמרי מאפס המוחלט. הרי האבות כבר קיימו את כל המצוות – הן קיימו את המצוות בצורה מאולתרת. יעקב קיים את מצות תפילין עם מקלות. מה הקשר בין מקלות לתפילין?! השכל המרובע לא מבין... הוא אלתר. זה האלתור הקלאסי בתורה, שלוקחים מקלות ומקיימים מצות תפילין. ככה לומדים. כל התורה שבכתב פעם היתה תורה שבעל פה, והיא קבעה את זה. ועכשיו תמשיך הלאה לאלתר, תורה שבעל פה, וכך הלאה – אם יבוא שלב שצריך לכתוב את התורה שבעל פה, אז קדימה, עוד הפעם.

ג. טעמי הבריאה: חידוש, אהבה ואתגר

טעמי הבריאה

משל המגיד של הצפור המדברת כחידוש בעיני הקב"ה הוא משל שבא להסביר את טעם הבריאה. יש עוד טעמים. בשבת למדנו ברמ"ח אותיות אות קמ. הוא מביא שם בשם החסידים שככלל יש שלשה ענינים לשמם ה' צריך את העבודה שלנו. נאמר לפי הסדר שכתוב שם:

דבר אחד – צפור מדברת. זהו ההסבר הראשון מה יש לקב"ה מאתנו.

ההסבר השני – מה יש לקב"ה מאתנו? "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". תיכף נסביר.

הדבר השלישי – בשביל מה ה' צריך אותנו? כדי להתעסק בעבודת הבירורים. הרי הוא שבר את הכלים, את עולם התהו, והכלים השבורים נפלו למטה, מתים, ובתוכם יש ניצוצות אור אין סוף שנלכדו בשבי, "ושבית שביו". אנחנו צריכים לפדות ולגאול ולהעלות בירורים אלה, להחזיר אותם לשרש. ככה ממשיכים את אור אין סוף. זהו הסבר שלישי.

אחרי כל ההסברים הוא אומר שאף הסבר אינו מספיק, לא משביע את הרצון של השכל להבין ממש – על כל הסבר יש פירכא – ולכן צריך לומר שזו תאוה של הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים ועל תאוה לא מקשים קושיות. זה הראש של אדמו"ר הזקן, כך כתוב ברמ"ח אותיות.

צפור מדברת – בריאה לשם חידוש

נסביר קצת יותר לעומק: הדבר הראשון הוא כל מה שדברנו עד כה – צפור מדברת, חידוש בשביל לפקח את חושי המלך. כלומר, המלך – מלך מלכי המלכים הקב"ה – זקוק לחידוש. הוא ברא את העולם לשם חידוש, לשם חידושים – הרי "אלקות בפשיטות" ולפני בריאת העולם הכל היה פשוט, אחדות פשוטה, אור פשוט, פשיטות גמורה. אבל כנראה פשיטות – פשיטות אין סוף – היא גם משעממת, כמו תענוג תמידי, גם מביאה לדאון את המלך שלנו, שצריך להביא לו צפור מדברת. כי עם כל הגדולה שלו, העושר שלו והכבוד שלו – הוא משועמם, כביכול. קשה בכלל לומר דברים על הקב"ה. אחרי אין סוף שנים של אור אין סוף פשוט בתכלית הפשיטות זה כבר התחיל לשעמם את ה', ולכן צריך איזה חידוש. הטעם הראשון של כל הבריאה בעולם, כל מה שאנחנו עושים, הוא רק לשם חידוש – פשוט לרענן את הקב"ה, לפקח את החושים שלו.

"כמים הפנים לפנים" – בריאה לשם אהבה

הדבר השני, שהוא קורא לו "כמים הפנים לפנים כן לב האדם", הוא דבר שדברנו עליו הרבה ויש אנשים כאן שהוא מאד נוגע להם – שהקב"ה זקוק לאהבה. בשביל אהבה צריך זולת. על פי ההסבר הראשון ה' זקוק לחידוש ולפי ההסבר השני ה' זקוק לאהבה – גם מי לתת לו אהבה וגם מי לקבל ממנו אהבה. "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". בשביל האהבה

ה׳ ברא את העולם בכלל וברא את עם ישראל בפרט – שיש מישהו לאהוב ויש מישהו שיאהב אותי.

עבודת הבירורים – בריאה לשם אתגר

מה הטעם השלישי? עבודת הבירורים. הסברנו שה׳ הוא הרי כל יכול, אז שום דבר לא קונץ בשבילו. אדמו״ר הזקן פעם אמר שזה שאני יכול להיות גאון בתורה כמו הגאון מוילנא ויחד עם זה להקדיש את כולי לכלל זהו קונץ. כלומר, יש משהו בחסידות שהוא ׳קונץ׳. קונץ הוא לא צפור מדברת אלא משהו אחר. קראנו לראש השלישי, למה ה׳ צריך אותנו בעולם – אתגר. לה׳ לפני הצמצום הראשון אין אתגרים, כי הוא כל יכול. כמו שיש אור פשוט ואין לו שום אתגר. כל עוד שהוא יהיה הוא, אין סוף, אין אתגר. הוא רוצה לעשות לעצמו אתגר.

איך הוא יכול לעשות לעצמו אתגר? קודם הוא צריך לצמצם את עצמו – ״חלק בורא שנעשה נברא״. להכניס חלק ממנו – וחלק מן העצם כולל את העצם כולו – לתוך גוף אדם, קרוץ מחומר וכלה, ״ימי שנותינו בהם כך וכך״. כעת יש פה מציאות מוגבלת לגמרי, ואת החלק הקטן של הקב״ה בתוך גוף גשמי אפשר לאתגר. איך אני מאתגר אותו? הקב״ה אומר ׳איני יכול לאתגר את עצמי, כי אני כל יכול, אבל אם אעשה כזה קונץ, להכניס את עצמי לגוף קטן ומוגבל, חי ומת, שם אוכל לאתגר את עצמי׳.

מה האתגר? אני לוקח תמונה גדולה, מרסס אותה לחלקים, וכעת היא הופכת לפאזל גדול – נראה מי יצליח להרכיב אותו. יש כאן אתגר, מי יכול לאסוף חלקים ולתקן את השבירה. מי שיצליח גם ניתן לו מחיאת כפים ובודאי ימשיך המשכות ושפע רב בכל העולמות. זה לא צפור מדברת בכלל. צפור מדברת היא לא אתגר אלא חידוש נטו – הוא לא עשה שום בירורים. גם השור שהולך בשוק וצועק שמע ישראל לא עשה בירורים – זהו חידוש לשם חידוש. אבל השלישי הוא אתגר. מלה מחודשת, אותיות אתרוג, קשור לחג סוכות, תכלית כל התקופה הזו. השנה הזו יש אתגר מיוחד להשיג אתרוג טוב, לא כל כך בנמצא השנה.

חידוש-אהבה-אתגר – מוטבע-מורגש-מושכל

מהם שלשת הדברים האלה? חידוש, אהבה, אתגר. נתבונן בזה:

הדבר הראשון שמתבקש לומר – איפה נמצא החידוש של צפור מדברת? דבר שלא בטבעו לדבר ופתאום הוא מדבר – החידוש נמצא במוטבע שבנפש. פתאום הצפור מתחילה לדבר והשור מתחיל לצעוק שמע ישראל.

איפה האהבה? מורגש, מדות. בטעמי הבריאה יש טעם שה׳ ברא את העולם כדי להיטיב – לכאורה אותה דרגה. מה ההבדל? תאוה להיטיב היא כמו שבקבלה מגדירים את ספירת החסד, שזו חיצוניות, הפעולה החיצונית. אבל בחסידות אומרים מדת האהבה. מאד חשוב, הבדל חשוב ביותר, אם אתה אומר שה׳ ברא את העולם בשביל להיטיב את ברואיו אז יש ה׳, ברואיו וההטבה – אבל לא מעביר את המסר האמתי, שה׳ צריך אהבה. ה׳ הוא טוב, טוב לב, עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב – אז הוא רוצה להיטיב עם מישהו, לבריאות. אבל ברגע שאני אומר שהוא לא סתם רוצה לעשות לי טובה, אלא רוצה מישהו לאהוב אותו באמת – כמו איש ואשה. המדרגה השניה, ״כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם״ היא איש ואשה.

הוא רוצה מישהו לאהוב אותו, וממילא הוא נותן לו מתנות, מיטיב לו. אבל לא שצריך מישהו להיטיב לו אלא מישהו לאהוב אותו, וכמו שצריך מישהו לאהוב אותו הוא צריך מישהו שיאהב אותו חזרה, "כמים הפנים לפנים". זו חסידות, דוגמה נהדרת מה ההבדל בין הבנה חיצונית להבנה פנימית של אותו דבר. אני מבין שהאהבה היא כנגד המורגש שבנפש.

מהו האתגר? עבודת הבירורים – לשון ברא, ברא הוא בן. כמו שיש עבד חכם, **ת**הא **שנת עבד חכם**, יש גם "בן חכם", "בן חכם ישמח אב", בן חכם משמח את האב. נחזור למאמר של הרבי הרש"ב שדברנו קודם, על שני העבדים – "עבדים, עבדי". הוא אומר שה' לא צריך שנעשה לו שום דבר, אבל יש עבודות שהאדון לא יעשה בעצמו – לא נאה לו – ולכן צריך עבדים שיעשו עבורו. אבל יש דברים שנאים לאדון, גם הוא יכול לעשות, ובכל זאת יש לו עבד שעושה את הדברים במקומו. וואו מאד יפה – דברים שלא נאה לאדון לעשות והוא נותן לעבד, שייכים לעבד הפשוט. מה לא נאה לאדון לעשות בעצמו? לברוא את העולמות, לצמצם את עצמו, סדר ההשתלשלות שדברנו קודם. זהו העבד הראשון. אבל העבד השני, שממשיך את העצמות, מתאים לעצמות – אין בו שום שפלות של העצמות, אין השפלה. לכן עבד שעושה דבר שאינו השפלה לאדון לעשות בעצמו, אלא פשוט ממלא מקום האדון, זהו העבד החכם. גם כאן, יש עבד חכם ויש בן חכם, "בן חכם ישמח אב".

שלשת הטעמים – אבינו-מלכנו-דודנו

דברנו הרבה פעמים בזמן שלפני סליחות על אבינו-מלכנו-דודנו, וגם יצא מזה ספר. גם פה יש לנו בדיוק אותו דבר:

בשלשת הטעמים האלה, המלך הוא רק בצפור המדברת – המלך עצוב וצריך צפור מדברת, חידוש מופלא, כדי לשמח ולפכח אותו. באהבה לא מדובר דווקא במלך, אין במשל מלך, וגם בעבודת הבירורים אין את המלה מלך. בסוד הוי' ליראיו בשער "טעם הבריאה" הטעם של "אין מלך בלא עם" – עם לשון עוממות, אישים זרים שמאד רחוקים מהמלך, והם כמו צפור מדברת – הוא במלכות, הטעם התחתון. הטעם התחתון קשור לצפור מדברת והוא ב-**ה** תתאה.

הרצון להיטיב לברואיו הוא ה-**ו** שם, וכעת אמרנו שהפנימיות שלה היא "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" – הזיקה לאהבה. פשוט שזו מדרגת "דודנו". צפור מדברת היא "מלכנו". כל מה שמסבירים כעת הוא תוספת כוונה ועומק לאבינו-מלכנו-דודנו. כשאני אומר לה' מלכנו – תיכף נשיר יחד – אני צריך לחשוב שה' הוא המלך והעם הוא או השור שצועק שמע ישראל הוא צפור מדברת. המלך הוא חידוש (וכידוע שה"חָדש" הראשון בתורה הוא "מלך חדש") – מי שמחדש את המציאות ומי שזקוק לחידוש, רוצה להרגיש חידוש. דודנו שייך לאהבה – "אני לדודי ודודי לי".

אחר כך, הטעם השלישי הוא כבר טעם של מושכל, כמו שאמרנו קודם. מי החכם שיודע להרכיב את הפאזל חזרה? לברר את הבירורים מתוך הכלים השבורים ולהוציא משם את הניצוצות? להעלות הכל לשרש? זהו עבד חכם או בן חכם, צריך מוחין. "כלם בחכמה עשית" בבינה – "כלם בחכמה אתברירו". עבודת הבירורים היא חכמה ובינה ומחכמה לבינה.

כדי לברר צריך חכמה ובינה, אבל יש עוד מוח, עוד עבודה – עבודת היחודים היא דעת. עוד פעם, גם בירורים וגם יחודים שייכים לחב"ד – בירורים בחו"ב, "כלם בחכמה אתבירורו בבינה" ועבודת היחודים בדעת. יחודים הם התקשרות והתחברות ממש – דעת.

אם כן, במוחין יש אבינו (אברם הוא "השכל הנעלם מכל רעיון", אב היינו שכל), במורגש יש דודנו ובמוטבע יש מלכנו. אם אוהבים את דודנו יותר מהכל, "אני לדודי ודודי לי", צריך לומר ש"ז"א בעתיקא אחיד ותליא" ושרש המדות למעלה מהשכל, למעלה מהמוחין. גם שרש המלכות למעלה מהמוחין. בספר שערי אהבה ורצון אהבת איש ואשה היא בלב.

אם כן, הוספנו כעת ביאור של שלשת טעמי הבריאה – יצאנו מצפור מדברת – כנגד אבינו-מלכנו-דודנו. תכל'ס, שום הסבר אינו הסבר שכלי מובהק, לכן צריך לומר שמה שה' רוצה דירה בתחתונים הוא תאוה ("נתאוה הקב"ה וכו'", 'תאוה בטהרתה'), ועל תאוה אין קושיות.

סלח-מחל-כפר

איך מתאים לסליחות? "סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו". גם דברנו הרבה פעמים בהתוועדות שלפני סליחות. אפשר לומר על אותו דרך: אני מבקש מהקב"ה לסלוח לי על המעשים הלא-טובים שעשיתי. אני מבקש מה' למחול על אי התחשבות, על חוסר יחס. אני מבקש מה' לכפר עלי – כנראה הייתי באמת טפש, ובמקום לתקן קלקלתי והתלכלכתי וצריך לנקות אותי. אמא (המנקה את בנה) יונקת ממזל "ונקה" ב-**יג** מדות הרחמים. כלומר – לא יודע אם פעם הסברנו ככה – סלח-מחל-כפר היינו בחינת מוטבע-מורגש-מושכל, וממילא מתאים לשלשת הטעמים שלנו.

ד. יג פעמים "היום" בפרשת נצבים

"היום"

עוד ענין לסיום: אמרנו שיש **יג** פעמים "היום" בפרשת נצבים – הריכוז הכי גדול של המלה "היום" בתורה. בכל התורה כולה יש 137 (**קבלה** וכו') "היום" (135 "היום" ו-2 "כהיום") – "היום" במילוי **עב**, **הי יוד ויו מם** = 137 !

למה מענינת אותנו המלה "היום"? כי הולכת על ראש השנה, כך מפרשים בחסידות על הפסוק "אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלהיכם וגו'" על פי תרגום "היום" באיוב, "יומא דדינא רבא", היינו ראש השנה.

על "היום יום" של ספירת העמר כתוב ש"היום" ב-**ה** הידיעה היינו אור אין סוף שלפני הצמצום ו"יום" היינו המשכת הקו, מתאים לכך שאת "יום" ממשיכים "עבדים" אבל את "היום" ממשיכים "עבדי", שה' בורא עולם חדש ממש, דירה לעצמותו יתברך ממש.

יג פעמים "היום" בפרשת נצבים

אם כן, הופעת **יג** פעמים "היום" בפרשת "אתם נצבים היום כלכם", כל עשר מדרגות עם ישראל, היא סימן שיש התעוררות מיוחדת של **יג** מדות הרחמים. נקרא מתוך החומש את **יג** "היום" ונסביר כנגד **יג** מדות הרחמים.

ההסבר יהיה לפי שיטת הפשט ולא לפי שיטת הזהר. נראה תיכף שיש מעלה ב"והנגלת" מאשר ב"הנסתרת". כנראה ששייך לשאלה איך למנות את **יג** מדות הרחמים – יש לפי נסתר, שמתחיל מ"אל רחום וחנון", ואז צריך לחלק בין "ארך" ל"אפים" ובין "נצר חסד" ל"לאלפים". אבל לפי הפשט "ארך אפים" ו"נצר חסד לאלפים" הם אחד (כל אחד), ולכן צריך להוסיף את "הוי' הוי'", הוי' לפני שחטא והוי' השני אחרי שחטא ועשה תשובה. כך מתאים כאן.

"הוי' הוי": "אתם נצבים היום... לכרת עמך היום"

הפעם הראשונה היא "אתם נצבים היום כלכם" והשניה "לעברך בברית הוי' אלהיך ובאלתו אשר הוי' אלהיך כרת עמך היום" – תחלת וסיום הפסוקים שכל עם ישראל עומד יחד, נצב וזוכה בדין, הם "היום". מתחיל ב"היום" ונגמר ב"היום" – מתאים ל"הוי' הוי'", שכל המדרגות, שיעור קומה של עם ישראל, מתחיל "הוי'" וגם נגמר "הוי'", "היום". אפילו שהוא חטא, "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא", ואדרבא אם יעשה תשובה הוא יבוא למקום שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם. צריך לומר ש"היום" הראשון של הצדיקים ו"היום" השני של בעלי תשובה, תחלת וסוף שלשת הפסוקים הראשונים של הפרשה (שהם ראשון, קריאת הכהן, של פרשת נצבים כאשר אינה מחוברת לפרשת וילך).

אל: "למען הקים אותך היום לו לעם"

אחר כך מתחיל "למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים". לאיזו מדה מתאים? א-ל, בדיוק מה שכתוב כאן, שהוא יהיה אלקים שלך, הוא הא-ל, ואנחנו נהיה העם שלו (בשם **א-ל** ה-**א** היינו מה שהוא, אלופו של עולם, האלהים שלנו וה-**ל** היינו מה שאנחנו העם שלו, "אנו **ל**יה ועינינו **ל**יה"). מתאים לשם א-ל.

רחום וחנון: "את אשר ישנו פה עמנו עמד היום... ואת אשר איננו פה עמנו היום"

אחר כך שני "היום" באותו פסוק – "כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני הוי' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום". אלה ודאי זוג, ולפי סדר מדות הרחמים צריך להיות כנגד "רחום וחנון". תמיד מביאים בשם האבן עזרא שההבדל בין רחום וחנון שרחום היינו ראיה – מעורר רחמים על מי שבמצוקה – וחנון הוא שמיעה. דברנו לפני כמה ימים על תיקון חושים. כתוב "ושמעתי כי חנון אני" – מפורש שה' שומע את צעקת הדל כי הוא חנון. מה ההבדל כאן בפסוק בין שני "היום"? הראשון "אשר ישנו פה עמנו היום", שרואים אותו, והשני "איננו פה". מה כן? אני שומע אותו, שמיעה היא עומק אחרית. מי שעתיד להוולד גם

נמצא פה. יש כאן ב"ה כמה מנינים, כן ירבו, רואים אותם, ויש גם "אשר איננו פה" אותם צריך לשמוע – חוש שמיעה מפותח שמקבלים בר"ה, בתקיעת שופר, כמו שלמדנו לפני כמה ימים. אם כן, שני אלה באותו פסוק מאד מתאימים לרחום וחנון לפי הכלל שמפרש האבן עזרא.

ארך אפים: "אשר לבבו פונה היום"

הלאה, עוד כמה פסוקים, כבר בחלק הלא כל כך טוב על פי פשט: "פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם הוי' אלהינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פֹּרה ראש ולענה". כאן "היום" בהקשר לא חיובי, כנגד מדת "ארך אפים" – הכי מתאים שיכול להיות, שה' מאריך אף הן לצדיקים והן לרשעים. גם כלפי מי שפונה לבבו היום יש מדת הרחמים, מדת ארך אפים. התיקון של שלום בית, ושלום בכלל, תלוי בארך אפים – היום הזה. מתחיל "פן יש בכך איש וגו'... פן יש בכם שרש פֹּרה ראש ולענה".

"ראש" רומז לראש השנה. מה יהיה אם אוציא מ-**ראש השנה** את אותיות **שרש**? נשארות אותיות **הנאה**. נראה אי"ה את כלכם בראש השנה, אבל גם מי שלא עמנו – צריך לכוון זאת בראש השנה, שרש-הנאה של כל השנה כולה [הנאה גימטריא היום.] נכון, ראש השנה הוא היום-שרש, שרש-הנאה. רק אותו אחד שכתוב בפסוק מוציא זאת להקשר לא טוב, "פן יש בכם שרש פֹּרה ראש ולענה", גם שרש פורה. "היום" הזה כנגד ארך אפים, מתאים מאד.

ורב חסד: "ככל אשר אנכי מצוך היום"

אחר כך צריך להתחיל את פרשת התשובה. קודם דברנו על פרשת היראה אבל בפרשת נצבים יש את פרשת התשובה. מה כתוב? "ושבת עד הוי' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך". הפסוק של תשובה בתורה, ב-ה הידיעה, הוא "ושבת עד הוי' אלהיך". כמו שהמגיד מפרש, צריך להמשיך את מה שלמעלה מהטבע שיהיה הטבע שלך. ה"היום" כאן כנגד מדת "ורב חסד". רבי זושא אמר ש"עד הוי' אלהיך" גדול עלי, אבל עם ה"רב חסד" של הקב"ה נותן כח לשוב "עד הוי' אלהיך". ומתי? "היום", בראש השנה.

ואמת: "כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום"

אחר כך פסוק ח: "ואתה תשוב" – יש "היום" בהתחלת התשובה ובסיום התשובה, תשובה בהתחלה ותשובה בסוף, ובכל אחד כתוב "היום" – "ואתה תשוב ושמעת בקול הוי' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום". שייכת למדת "ואמת", אור הפנים, תפוח בדבש (הפסוק הזה הוא כוונת תפוח בדבש בראש השנה). שניהם "ושמעת בקול הוי'" – רומז לקול

השופר של ה׳. התשובה השניה כאן מסתמא רומזת לתשובה יותר גבוהה, מלמטה למעלה, האמת כאן יותר מהתשובה של ״ורב חסד״.

בהמשך כתוב איך התשובה שלנו מעוררת את התשובה של ה׳, וזו האמת, תיקון ״ואמת״ – כל מה שאנחנו עושים ה׳ עושה אחרינו, ״כי ישוב הוי׳ לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבתיך. כי תשמע בקול הוי׳ אלהיך... כי תשוב אל הוי׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך״. יש הרבה לשוב, וזו עבודת ״היום״, ״כי תשוב״.

הגענו עד למדה השמינית לפי הנגלות, ״ואמת״. לפי הנסתרות, ״ואמת״ היא השביעית.

נצר חסד לאלפים: ״המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום״

אחר כך יש את הפסוק הבא, ״כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא... כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו״. יש שני פירושים מהי ״המצוה הזאת״ – מצות התשובה, שכתובה קודם, או מצוה סתם דקאי על כל התורה כולה. ״לא נפלאת״ – רמז יפהפה – כנגד ״נצר חסד לאלפים״. הרי **אלף** צירוף אותיות **פלא**, ״נצר חסדים לאלפים״ היינו שמצוה זאת ״לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא״ – כך ה׳ נוצר חסד לאלפים.

נשא עון ופשע: ״ראה נתתי לפניך היום... אשר אנכי מצוך היום״

ב-**יג** מדות הרחמים, עיקר התכל׳ס של נשיאת עון הוא בארבעת האחרונים – ״נשא עון ופשע וחטאה ונקה״. כאן כל ארבעת האחרונים הם בפרשת הבחירה, שכאשר קוראים את נצבים לבד היא השביעי (השבת, ״הכל הולך אחר החיתום״). ״ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע. אשר אנכי מצוך היום לאהבה [הטוב, כפי שאומר רש״י]״ ואז ״... וחיית ורבית״, החיים. שני אלה הם ״נשא עון ופשע״. כל הארבעה של נשיאת העון וכו׳ תלויים בבחירה שלנו – ה׳ נותן לנו שתי דרכים ועלינו לבחור בחלק הטוב, הוא שם את ידנו אל החלק הטוב ואומר ׳זה ברור לך׳. שניהם ״נשא עון ופשע״.

וחטאה: ״הגדתי בכם היום״

אחר כך יש בסוף ״הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון״״ לא טוב, ואחר כך ״העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך״, זה הסיום. כלומר, תיקון ה-**יב** הוא ״הגדתי לכם היום״ – תיקון ״וחטאה״ שנקרא בזהר ״פומא קדישא״. לא יכול להיות יותר מתאים – ״הגדתי לכם היום״, הגדה בפה.

ונקה: ״העדתי בכם היום... ובחרת בחיים״

אחר כך ״ונקה״, הפסוק האחרון, הוא הפסוק של ״ובחרת בחיים״. לאיזו מדה כבר שייך? יש שתי דרכים ואני אומר שתבחר את הטוב, יש ״ונקה לא ינקה״, ואנחנו מפסיקים

אחרי הראשון. "העדתי" לשון עדות, **עד** רומז ל-**ע** רבתי ול-**ד** רבתי של "**שמע**... אחד", "**עד** הוי' בכם", "אתם **עדי** נאם הוי'", "**העד**תי בכם היום", המשכתי בכם את העד כדי שתבחרו בחיים, ואז מסתיים "ונקה", בלי ה"לא ינקה".

רמזי המבנה

אם כן, יש כאן מבנה שהרבה מההקבלות מתאימות כל כך יפה שאפשר להתפעל מזה. לא נורא להתפעל מזה...

יג פעמים "**היום**" שוה 793, מספר מגן דוד (ה-**זה**, נבואת משה רבינו, "**זה היום** עשה הוי' וגו'"), שארית החדש, מספר חשוב בסוד העבור, **תשצ"ג**. **יג** הוא מספר השראה (השלישי) וגם "**היום**" הוא מספר השראה (הששי). כלומר, הנוסחא כאן היא השראה n והשראה 2n. מה קורה כשאני מחבר 13 ו-61? אני מקבל **עד**. "**העד**תי בכם", זה הסיום והחותם. כשאני מכפיל אני מקבל **תשצ"ג**.

"כיום הזה" – עשרת השבטים והמהפכה הרביעית

אי אפשר לסיים בלי להזכיר שבנצבים יש עוד פעם אחת "יום" (יש **יג** "היום", אבל יש עוד פסוק) – "ויתשם... וישליכם אל ארץ אחרת כַּיום הזה". הייתי יכול לחשוב ש"כַּיום" הוא כמו 'כְּהַיום', אבל מכך שיש בתורה גם את המלה "כהיום" וגם את המלה "כיום", חייבים לחלק ביניהם, גם על פי פשט. אם אני עושה ספירה של "היום" בכל התורה (137 כנ"ל), אני כולל "כהיום", אבל איני כולל "כיום" – אף שיש פתח ב-**כ**, שבמקום **ה** הידיעה. אני רואה שהם לא אותו דבר.

"כהיום" שייך לתיקון הברית, התשובה שלנו היום – "ויהי כהיום הזה ויבא [יוסף] הביתה לעשות מלאכתו וגו'". איך רש"י מפרש "כהיום"? היום המיוחד, יום אידם. כשאומרים "כהיום" הכוונה היום המיוחד, שממש כמו "היום", 'היינט', "אם בקולו תשמעו" תבוא הגאולה היום ממש, יש כאן יחוד היום, היום המיוחד. אבל איך מפרשים "כיום"? "כיום הזה", למה אחריו כתוב "הנסתרת להוי' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו"? מה הקשר? מה הקשר בכלל לפסוקים האחרים? רש"י מסביר על פי חז"ל, אבל על פי פשט לא מובן מה הסמיכות. חז"ל אומרים ש"כיום הזה" – כמו שהיום מאפיל ומאיר, ככה הקב"ה שהאפיל לנו בתוכחה, בגלות, "ויטשם... וישלכם את ארץ אחרת", היינו הגלות. כמו שהיום מאיר "כיום הזה", זהו יום בכלל, לא יום מיוחד. כאן הכוונה שכמו שהיום מאפיל ומאיר, כך הקב"ה שהאפיל לנו עתיד להאיר לנו.

ידוע שעל המלים "כיום הזה" יש מחלוקת ר"ע, רבי אליעזר ורשב"י – שלשה דורות – בנוגע לעשרת השבטים. רבי עקיבא אומר שאין להם חלק לעולם הבא וגם לא עתידים לחזור לעם ישראל. רשב"י, תלמידו, אומר שיש להם חלק לעולם הבא. רבי אליעזר, הרבי שלו, שהוא נוטה לחומרות בית שמאי אומר שכן עתידים לחזור. שניהם דורשים את "היום", רבי עקיבא דורש שכמו שהיום הולך ולא חוזר כך עשרת השבטים הולכים ולא חוזרים – הלכו, היום נגמר, פנה יום. דווקא רשב"י ורבי אליעזר מסבירים אחרת. רואים כאן איך הדורות משתנים – רשב"י לוקח את מה שהרבי שלו קבל מרבי אליעזר – הנכד כמו הסבא,

הפוך מהאבא. בדיוק כמו בגנטיקה. רבי אליעזר ורשב"י אומרים ש"כיום" הכוונה מאפיל ומאיר, ורבי עקיבא אומר שכמו יום שהולך ולא חוזר.

כאן המקום להזכיר את המהפכה הרביעית. מהו היום מבצע גיור? שעשרת השבטים עתידים לחזור. מי שבפוטנציאל להיות גר מסתמא הוא מעשרת השבטים שהתבוללו בין העמים. אנחנו פוסקים – גם כאן, אנחנו בית דין – כמו רבי אליעזר הגדול וכמו רשב"י, "כיום הזה", כמו שהיום מאפיל ומאיר, כך עשרת השבטים צריכים לחזור, עוד לפני ביאת משיח. אנחנו מעט שבמעט, יש מליארד אנשים שצריכים לחזור – ואחרי שעשרת השבטים יחזרו אלינו – הסוף הוא "הנסתרת להוי' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו".

אומר החתם סופר שיש קץ "בעתה" ויש "אחישנה". קץ "בעתה" הוא נסתר, ידוע רק לה', "הנסתרת להוי' אלהינו". מתי השבטים יחזרו? אם "בעתה" זה נסתר, אבל אם רוצים "אחישנה" זה "והנגלת לנו ולבנינו עד עולם [עד שנחדש **עו**לם **ח**דש בשנת תשע"ח] לעשות את כל דברי התורה הזאת". הנגלות מתחילות ממאמץ שלנו לקרב את כל עם ישראל וגם עשרת השבטים, שצריכים לגייר אותם – הם גוים היום. לכן ציינו שיש עוד "יום" בפרשה, לא בתוך ה-**יג** אבל נמצא לפי המנין שלנו בין המדה הששית לשביעית, בין "ארך אפים" (ש"לבבו פונה היום") ל"ורב חסד", "ושבת עד הוי' אלהיך", מצות התשובה שהיא המדה השביעית. כלומר, אחרי "ארך אפים" יש עוד "אפים" אחד, "ויתשם מעל אדמתם... וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה", ואז במקרה הגרוע "הנסתרת להוי' אלהינו" ובמקרה הטוב "והנגלת לנו ולבנינו", ואז מתחילה פרשת התשובה.

עם זה נוכל ללכת לסליחות, אבל קודם ברכת המזון.

דבר יום ביומו – שבוע ראש השנה

פרשת האזינו יום ראשון – שירת הדעת

בשירת האזינו משה רבינו מחדיר דעת לבני ישראל. יש בתנ"ך עשר שירות, כפי שהן מנויות בתרגום לתחילת שיר-השירים, ומתוכן שירת האזינו שייכת לספירת הדעת.

הדעת היא התקשרות פנימית, לא רק חכמה והבנה שאינם 'נוגעים' לי באמת. לא לחנם נקרא חיבור איש ואשה ידיעה ("והאדם ידע את חוה אשתו"). אם נדייק, בתנ"ך יש שתי צורות למושג: **דַּעַה** ו-**דַּעַת**.

והנה רמז מובהק בפתיחת השירה, "הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם": **האזינו** = **דעה**. **האזינו השמים** = **דעת**. יותר מזה: **דעת** = 6 פעמים **דעה**. ומכאן ש-**השמים** = 5 פעמים **דעה** (וכיון שבמלה 'השמים' יש חמש אותיות, הרי זהו הערך הממוצע של כל אות).

היחס החשבוני בין **דעה** ל**דעת** מצביע על כך שהדעת חודרת בשש מדות הלב (מחסד עד יסוד), היא ה'מפתח' שמנווט ומווסת את עולם המדות והרגש. בנוסף, למלה **דעה** יש ששה צירופים אפשריים, כמו כל מלה בת שלש אותיות שונות, וכל צירופי המלה יחד שווים **דעת**.

ורמז נוסף לימים האלה ממש: **דעה** ראשי תבות "דֶּרֶךְ **ע**ֵץ **ה**ַ**ח**ַיִּים", והרי השנה הבאה עלינו לטובה היא **תשע"ח**, ראשי תבות "**ת**הא **ש**נת **ע**ץ **ח**יים". אמנם המושגים דעה-דעת שייכים לעץ הדעת שממנו אכל אדם הראשון בחטאו (בראש השנה), אבל הדעת איננה שלילית, אלא צריכה תיקון: "עץ הדעת טוב ורע" – יש בו טוב ויש בו רע, וכאשר נתקן את הדעת יישאר רק "עץ הדעת טוב". הטוב של עץ הדעת יצטרף לעץ החיים, ואז יהיה לנו **דרך עץ החיים טוב**, ביטוי שעולה בגימטריא **דעת**.[סד]

סימן לשנה טובה - עץ חיים

הנה סימן טוב לקראת השנה החדשה הבאה עלינו לטובה, כמו שבליל ראש השנה מביאים מאכלים מיוחדים לסימן טוב.

מקובל לתת סימן המתחיל בראשי תיבות **ת**הא **ש**נת... נותר רק לפתוח את ראשי התיבות **ע"ח**.

אם נפתח את החומש, המושג החשוב הראשון בראשי התבות הללו הוא **ע**ץ **ח**יים. **ת**הא **ש**נת **ע**ץ **ח**יים !

בגן העדן היו שני עצים – "עץ הדעת טוב ורע" ו"עץ החיים" – אדם וחוה אכלו מעץ הדעת וגורשו מגן העדן, וחז"ל אומרים שזה אירע בראש השנה.

בתחילה האדם חי בטבעיות כשהוא מכיר את ה' שברא אותו. משמעות האכילה מעץ הדעת היא עודף "מודעות עצמית" – האדם חושב יותר מדי על התחושות שלו, מסתבך בתוך עצמו...

עץ החיים מייצג את המצב הרצוי של "מודעות טבעית" שבו האדם מרגיש בתוך החיים שלו את המתנה שה' מעניק לו בכל רגע. מהלל את ה' "על כל נשימה ונשימה". כאשר נזכה לחיים כאלה בשלמות, יהיו אלו חיים נצחיים.

אז שתהיה שנת עץ חיים – כתיבה וחתימה טובה לחיים טובים ולשלום.

לטעום מעץ החיים

לקראת שנת תשע"ח אנו מוזמנים לטעום מעץ החיים ולזכות לחיים טובים

את השנה החדשה פותחים בסימנים טובים, כמו התפוח בדבש שעליו אומרים "שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה". אם כך, הנה סימן מיוחד לשנה הבאה עלינו לטובה: **תשע"ח** ראשי תבות **ת**הא **ש**נת **ע**ץ **ח**יים.

הסיפור של עץ החיים מתחיל בראש השנה, א' בתשרי לפני 5,778 שנים בדיוק (ה' אלפים תשע"ח). ביום הזה נברא האדם והונח בגן העדן, שם היו שני עצים מיוחדים "וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת

[סד] עוד יחסים מובהקים בין עץ החיים לעץ הדעת: **חיים** = **ד** פעמים **טוב** (הערך הממוצע של כל אות). **עץ הדעת טוב ורע** = **ד** פעמים **עץ החיים** (הערך הממוצע של כל מלה).

טוֹב וָרָע״. ההמשך ידוע: האדם אכל מעץ הדעת וגורש מגן העדן – גם זה היה בראש השנה! דווקא ביום זה, שבו נפלנו פעם ראשונה, עלינו לחזור ולתקן את החטא כל שנה.

מה אומרים לנו העצים האלה? עץ הדעת קשור ל**מודעות**. לאחר שאדם וחוה אכלו מעץ הדעת, הם נעשו קודם כל מודעים **לעצמם**, ״וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם״. לפני כן הם לא הסתכלו על עצמם מבחוץ, והנה פתאום יש להם **מודעות עצמית** והם חושבים ״איך אני נראה״...

מה לא טוב במודעות עצמית? בואו נעשה תרגיל קטן: האם ברגע זה אתם מודעים לקיומם של כל האיברים בגופכם? אתם יודעים היטב שיש לכם ראש ולב ורגל, אבל האם אתם **חשים** אותם? ובכן, אם באיבר מסוים אין בעיה, מחלה או כאב, פשוט לא נרגיש אותו. לכן בלשון חז״ל כאשר אומרים שמישהו ״חש בראשו״ הכוונה שיש לו כאב ראש, כי אם הראש לא כואב לא חשים בו, אין מיחושים וזה הכי טוב.

גם בעצם תחושת הקיום: אפשר פשוט להיות, לחיות בלי לשים לב לעצמנו יותר מדי. כך נברא האדם: הוא חש את **הקב״ה** שברא אותו ממש עכשיו ומשגיח עליו כל הזמן, לא חושב יותר מדי על עצמו. במקום מודעות עצמית היתה לו ״מודעות אלוקית״. כאשר נמצאים במודעות אלוקית, החיים זורמים בלי מפריע וללא הפסק – אין מוות כי אנו קשורים למקור שעליו נאמר ״כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים״. אבל לאחר שאכלנו מעץ הדעת, מיד התחיל תהליך של מוות.

דוגמה מודרנית למודעות עצמית מופרזת היא המחלה של הדור שלנו: אנשים מצלמים ומתעדים את עצמם כל הזמן, לא מסוגלים פשוט לחיות ולהנות. אם אני מצולם – אז אני קיים. חייב להביט בעצמי מבחוץ כדי להרגיש את החוויה.

אז מה התכלית? מה התיקון של החטא? האם אנחנו לא צריכים לדעת את עצמנו בכלל? להיות כמו תינוק שמסתובב (ערום) בלי לדעת כלום? לא! המטרה היא לדעת את עצמנו אבל לא בצורה מנותקת מהמקור אלא להרגיש בטבעיות, **בתוך** הקיום שלנו, את החיים שה׳ מעניק לנו כל הזמן – מודעות טבעית מתוקנת. כאשר נזכה לכך, נגיע לחיים נצחיים, ללא מוות – זה נקרא להגיע ל**עץ החיים** שמי שאוכל ממנו חי לעולם. כך אנחנו לוקחים רק את החלק הטוב בעץ הדעת ומחברים אותו עם עץ החיים!

איך נגיע בסוף לעץ החיים? הדרך לא עוברת במחוזות רחוקים ומוזרים, היא נמצאת בתוך **התורה** שעליה נאמר ״עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר״. יותר מזה, הספרים החשובים ביותר בחכמת הקבלה נקראים ״עץ חיים״ ו״פרי עץ חיים״, כי הממד הפנימי של התורה, הנשמה של התורה (הקבלה והחסידות), הוא הדרך הנכונה לעץ החיים. המודעות העתידית המתוקנת, ״מלאה הארץ דעה את ה׳״ בטבעיות ובשמחה, זהו הטבע היהודי שיתגלה במיוחד בארץ ישראל, ״ארץ החיים״ שבה החיים הטובים באמת.

שתהיה לנו שנה טובה ומתוקה וחיים ארוכים עד בלי די!